

UBL: BKNOOG 121

Theresia

De swaerne

tot Hoorslede

gadeschoole

1824

~~1825~~

Boekennoegen
121.

1821

DE SCHOONE HISTORIE
VAN
JULIUS CÆSAR
ENDE DE ROMEYNEN,

Hoe zij deze Nederlanden eerst gewonnen en haer
naer verloren hebben.

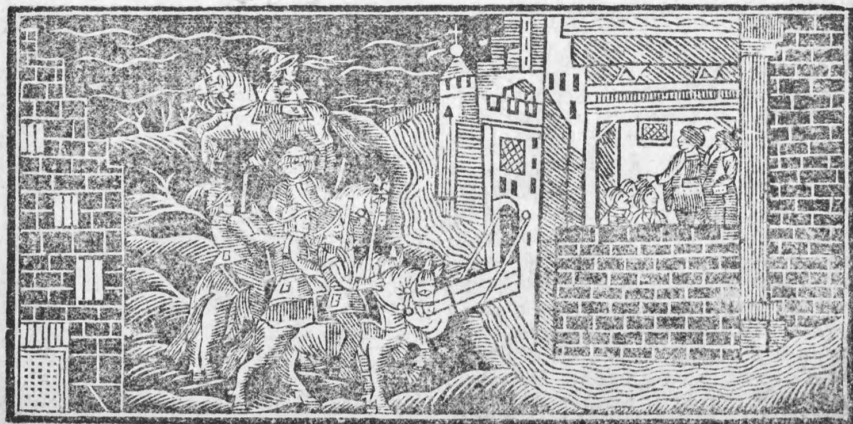
Hier vindt men ook de Stigtingen van alle de oudste Steden van deze Nederlanden /
van wie zij bekeert zijn tot het Christen Geloof / en vele
andere bijzondere dingen.

Dezen Zyck vermeerdert met de Beschryvinge van den geheelen Levens-Taop
van Julius Cæsar.

Als ook de korte Beschryvinge van de Nederlanden en van de Zeden en
Gewoonten der Inwoonders / getrokken uit verscheide oude
Historie-Schryvers.

MILDERNED.
LETTERKUNDE
TE LEIDEN

Van nieuws overzien en op vele plaetsen verbeterd.

Tot GEND by J. BEGYN, op d'Appel-Brugge in den Engel.

De Beschryvinge van den geheelen Levens-Loop van JULIUS CÆSAR.

JULIUS CÆSAR * kwam binnen Roomen ter weireld 88 jaeren voor **JESUS CHRISTUS** geboorte, van een zeer doorlugtig geslagt, als **C. Marius** en **L. Valerius** Borgemeesters waeren: hy was in de Grieksche en Latynsche Taelen zeer hervaaeren, en uyt'er nature van groote welsprakendheyt, ook zoo vast van onthoud, dat **Cicero** twyfelde, of ook imand by hem was te gelyken. Als hy zestien jaeren oud was, wierd hy mede uyt Roomen verdreven, en dat door de Beroerten van **Sylla**, vermits hy van **Marius** maegschap was. Hy heeft zig dapper op de maniere der Romeynen gedraegen. Eerit is hy in Afiën geweest, daer naer heeft hy ontrent Mytilenen van **Thermus** de Borger-Kroone verkregen: en daer naer was hy in Siciliën; maer zoo heeft verstonde hy de dood van **Sylla** niet, of hy keerde terstond wederom nae Roomen. Een-en-twintig jaeren oud zynde, liet hy voor het Recht zyne welsprekenthed blyken. Als hy **Questor** of Rentmeester was verkoren, heeft hy het uytste van Spagnien bemagtigt. Het was op zyne te-rug reyze nae Italiën, dat hy te Kadix het Standbeeld van **Alexander den Grooten** zierende, traenen stortende, zeyde: *In den ouderdom, die ik nu heb, had hy reeds de geheele weireld overwonnen, en ik heb nog niets verrigt, het gene gedenkweirdig is.* Daer naer zynde **Aelias** of Kerkmeester heeft hy de Schouwspelen der Vegters, de Jagten, de Tooneelen, de Pomperyen en Gastmaelen met groote kosten toegestelt. **Metellus Pontifex Maximus** ofte Opper-Priester dood zyn-

* Julius was gesneden uyt zyns Moeders lichaem naer huere dood, en daerom is hy Cæsus genaemt dat is Gesneden, maer naermaels noemde men hem Cæsar, en naer hem zyn alie Keyzers Cæsars genaemt. De maend die nu Julius genaemt is; plagt Quintillus genaemt te worden, maer Julius dede die noemen na zynen naem.

de, is **Cæsar** in zyne plaetse verkoren. Daer naer is hy **Prator** of Schout gemaakt. Naer het Schoutfchap is hy President of Voor-Raed van Spagnien gekoren, doch zynen opvolger niet verwagende, keerde hy binnen het zelve jaer wederom te-rug nae Roomen, en verkreeg met **Calphurnio Bibulo** het Borgemeesterschap. Alsdan hoorde men hem zeggen: *dat hy liever den eersten zoude zyn in een Boere Gehugt, als den tweeden in Roomen.* Naer het Borgemeesterschap had hy de opper-regearinge in Vrankryk vyf jaeren lang, alwaer hy zwaere oorlogen voerde. Hy hadde geene tien jaeren geoorlogt, of hy hadde Vrankryk geheel van de Alpische bergten, en de riviere de Rhone af tot aen de zee en de riviere den Rhyn gedwongen. Acht honderd steden heeft hy gewonnen, dry honderd vrende volkeren ten onder gebragt, en viel daer naer Britanniën of Engeland aen, dat by de Romeynen onbekend was. Tegen de Zwitfers, Duytsche en Nederlanders voerde hy zwaere oorlogen. Naer dat hy eenige oorlogen hadde geëyndigt, heeft hy vyf mael getriumpheert. Den eersten zegenprael was zeer uytnemende, die hy dede over Vrankryk; den tweeden over Alexandriën; den derden van het Eyland Pontus; den vierden over Africa, en den vyfden naer dat hy Spagnien geheel hadde ten onder gebragt. Hy stelde ook de Feestdagen in, verbeterde de zelve. Beminde de geleerde en de geleerdheyt zeer. Hield het regt of de justitie in alle agtbaarheyt, en stelde de onderhouders in groote Eer ampten. De overtollige kostelykheyt der kleederen schafte hy af. Hy vervolde den Raed, en stelde alles wat vervalten was in goeden stand, waer toe hy dan alle zyne zinnen te werk stelde. Hy wierd tien jaeren agter-een Borgemeester gemaakt, en bleef eeuwig **Dictator** of Opper-Voogd. Hy wilde **C. Octavianum**, den Neve van zyne zuster **Julia**, tot Erfgenaem stellen, en hem voor zyn Kind in zyn gellagte aennemen.

DEN GEHEELEN LEVENS-LOOP VAN JULIUS CÆSAR.

Hy wilde ook dat zyn Afbeeldsel by der Koningen Beelden zoude gestelt worden, doende daer voor eenige godelyke Eere. Hy hadde eenen gouden Stoel op het Raedhuys, en liet eenige Heeren al te groots, die voor hem kwamen, zonder eenige eere aen te doen, van hem weg gaen. Hier uyt rees dan eenen grooten haet, zulks dat de saemer zweiringe, die lang tusschen **C. Cassius**, **M. Brutus**, **Decius** en **Metellus** beraemt was, verhaelt wierd, en hem om hals-bragten, gelyker in het eynde dezer Historie te lezen is. Onder **Julius Cæsar** is de laeste Monarchie dezer Weireld, waer van den Propheet **Daniël** voorzeyd hadde, onvoorziens aengevangen, en heeft die zelve vier jaeren en dry maanden en half geregeert. Hy was eenen Man, die alle gaven der volkomendheyt gehad heeft, en eenen treffelyken Held. Was kloek in raed en daed, grootmoedig, standvallig, en in alle konsten hervaaeren, vriendelyk, openhertig, mild en een ider aengenaem, zulks dat hy van de minste diensten tot den hoogsten eere-trap is opgeklimmen. **Cicero** zegt den twist tusschen **Pompejus** en hem te stillen, maer al te vergeefs. Hier door ontstond den Borgerlyken vyf-jaerigen oorlog, waer in **Pompejus** wel vier mael honderd duyzend Mannen in Pharsalia afgeslagen zyn. Het is in dezen togt, dat **Cæsar** te Alexandriën genoodzaekt wierd, naer dat zyne Schepen alle afgesteken waeren, in Zee te springen, en is, slepende zynen paludanum, ofte Rok van bevel, met zyne tanden, en eenige schriften in zyne eene hand houdende, met de andere hand zwemmende, door duyzende schigten aen zyne Vloete geraekt, waer naer hy seffens op den vyand is getrokken en heeft den zelven overwonnen. **Pompejus** vlugt nae Egypten, en word aldaer van den Koning **Ptolomeus** omgebragt, die zyn Hoofd aen **Cæsar** zond, om hem te believen, waer over hy bitterlyk weende. Daer is noyt Prins geweest, die zyne overwonnene vyanden ligter heeft vergeven: want hy zeyde dikwils, dat hy geene meerdere vreugd hadde, dan dat hy de vyanden, die hy in zyne magt

hadde te dooden, mogt verschoonen. Niemand heeft gelukkiger gestreden met ontwonden Banieren gelyk hy vyftig mael gedaen heeft, tweemaal dags heeft hy met honderd duyzend vyanden gevochten, niemand heeft meer vyanden overwonnen. Ja, **Cæsar**, roemde, dat hy elf mael honderd en twee-en-negentig duyzend Mannen in verscheyde slagten hadde verslagen, behalvens de gene, die in den Borgerlyken oorlog waeren omgekomen. In den Nederlandfchen oorlog, heeft hy twee honderd en twee-en-veertig duyzend om het leven gebragt, en twee jaeren daer naer vier honderd en veertig duyzend duytsche. Europa heeft hy met slagten, Africa met raed, en Asia niet kloekheyt tem gemaakt, en door wysheyd behouden. Maekte over al Vrede, en tinnerte den Raed den Tempel **Clementia** hem ter eeren, en noemde hem altyd-duerenden **Dictator** en Vader des Vaderlands. **M. Cato** was hem eene harde partye geweest, die zig ook liever doode, als dat hy in de handen van **Cæsar** wilde vallen: **Cæsar** ontzette die niet weynig over deze daed, dies hy ook met droefheyd uytborst, zeggende: *Nu is myne alder-grootste overwinninge gesut, want ik hadde voorgenomen aen Cato, al het ongelyk, dat hy my gedaen heeft, te vergeven.* Het is aen dezen grooten Man, dat men te danken heeft de veranderinge van den Romeynfchen Almanach, want bemerkt hebbende, dat de Tyd-Rekening zeer verwerd was, tot zoo verre, dat de pligtigste Feesten, die de Romeynen op hunne gestelde dagen moesten vieren, verre verschenen waeren; tot zelfs, dat de vier Saizoenen van het jaer zoodanig in verwerringe geraekt waeren, dat zy de Feesten van den Herft in den Winter vierden. **Julius**, om deze wanorders op eenen beteren voet te stellen, ontbood van Alexandriën **Sosigenes**, eenen geleerden Sterrekundigen, om het jaer volgens den loop der Zonne te schikken. **Cicero** zeyde ten dien opzigt, *dat den Hemel op den Wil van Cæsar veranderde: hy had'er wel mogen byvoegen, en de Aerde van gelyken.*

V O O R - R E D E N .

A Engezien de menschen uyt'er nature begeerig zyn , om te hooren de vrome daeden , en de oorlogen van Princen en Vorsten ; waer uyt gebeurt , dat zy door die groote genegendheyt , en de begeerte die zy daer toe hebben , somtyds in handen nemen Fabels en logenagtige Historien : hierom hebben wy de oorlogen , die JULIUS CÆSAR , en de Romeynen in Galliën en in deze Nederlanden gevoert hebben , in het kort , gelyk die geschied en van JULIUS zelf beschreven zyn , in onze nederduytsche Taaie overgezet .

Om dit te doen , hebben wy gebruykt verscheyde oude geschrevene Boeken , die wy meest gezogt en gevonden hebben in oude Kloosters en Collegiën ; en daer uyt hebben wy genomen al het gene'er toe behoorde . *Suetonius* in den eersten Boek van de twaelf Keyzers , zegt : dat JULIUS CÆSAR zyne Daeden en de Historie zeer prysbaer heeft beschreven . *Cicero* zegt , dat zy waeragtig zyn , en schoon met alle vercierdheyt der gratiën .

Suetonius , in den Boek van de twaelf Keyzers , zegt : dat JULIUS CÆSAR groot was van persoon en wit van vel , zynen mond was een weynig te groot , had zwarte oogen en hy was gezond van lyf ; hy kost alle de moeyelykheden des Oorlogs zeer wel verdraegen , zynde zeer medelydende , standvastig en dapper ; maer hy was somwylen haestig , en hy wierd dikwils in zynen slaep vervaert . Hy was zeer kael op zyn voorhoofd , en daerom kamde hy zyn hair daer over , en droeg altyd eenen Lauwer-Krans , op dat men het niet zien en zoude . Hy was zeer sober in eten en drinken , ja zulks dat hy geenen wyn dronk ; zyne tafel was goed te bereyden , want het was hem al even eens wat hy at . Het gebeurde op eenen tyd , dat zynen weid hem dede voorzetter een salade van groene kruyden , met olie overgoten ; maer geene van zyne Heeren aten daer af , en hy at die zeer smaekelyk , om zynen weid niet te befehemen . JULIUS was wel ter taelen , zoo dat hy in glorie en eere de alderwyfste Senatoren van Roomen te boven ging .

De misdaden strafte hy niet te zeer ; maer de gene die oproer ofte twist maekten , daer leefde hy zeer straf mede , want hy dede hun vreedelyk pynigen . Hy dwong zyne Ruyters om maetiglyk en eerlyk te leven , en de onkuysheyt te schouwen . Maer als hy naer eenige groote Sryden den Zegenpraël behaelt had , ontbond hy den toom van de Officiëren en liet toe , dat zy oorlof gaven om alle genoegten te bedryven , en hun vrolyk te maeken .

Als JULIUS CÆSAR eene aanspraake dede voor de Ruyters in het openbaer , noemde hy hun niet Knechten ; maer met eene smeekende stemme noemde hy hun Mederidders . De gene , die hun kloekmoedig in den Oorlog gedraegen hadden , liet hy het Harnas vergulden , om de andere Ruyters aen te moedigen , om ook kloekelyk te veyten . Hy was uyt'er maete verduelig in zyn lyden . Als het scherp stond , was hy dikwils vooren te peird , en dikwils te voet met het hoofd bloot , al was 't dat de Zonne heet scheen , of dat het stuyf-regende .

Hy plagt groote lange Wägen over te ryden met zoo haeltigen spoed . dat het ongelooveryk is . Kwam hy aen eene Riviere , daer hy niet over konde , dan trok hy zyne kleederen uyt , en zwom daer over . En als het water zeer wyd was , nam hy twee bommen , ofte twee blaezen onder zyne ermen , daer hy zig mede behielp . En als het nood dede in den Stryd , liet hy de peirden goed leyden , en zyn peird eerst ; op dat hy de Ruyters meerdere oorzaeke zoude geven , om by malkanderen te blyven , als'er geenen weg en was om te vlykten .

JULIUS CÆSAR had een groot hoog peird , daer hy op reed , en het had bynae menschenvoeten , en zyne klouwen waeren doorsneden , ofte gesplit , recht als menschen-vingeren . Noyt mensch zat op dat peird , als hy alleen , want het wilde zig van niemand anders laeten beryden . Als het Leger begonst te wyken , en als den Slag verloren scheen , stond JULIUS op , en hield den Vyand alleen tegen met zyn Peird , het welk dan zoo vreeslyk beet , en hem tegen de Vyanden zoo keerde , dat hy zyn Volk daer mede te saemen hield .

DE SCHOONE HISTORIE

VAN

JULIUS CÆSAR

EN ZYNE VROME DAEDEN.

Als de Weireld gesien had 3902 jaeren / en naer de opbouwinge van Roomen 709 jaeren / en voor de Geboorte Christi onzent 45 jaeren / is Julius Cæsar in Roomen Consul gemacht / en hem is gegeven de magt om alle de Landen van Galliën te gaen bestieren / en onder de gehoorzaamheyt der Romeynen te brengen . En deze volmacht kreeg hy door de hulpe van Pompejus , en meer andere bzienden / die hy by houtheyden en met lijsten van langer hand gemacht / en tot zyn hoordeel verwilligt had .

Albus is Julius Cæsar uyt Roomen getzokken nae Galliën / bestynde en verwinnende alle Steden en Volkeren / woonende over het Gebirg tot op den Rhijn toe / daer hy eene groote en sterke Bzuggedebe ober maeken / op dat hy Gallia Belgica (daer deze Nederlanden in bezeyen zyn) te beter zoude konnen kassden .

De oudste Stad van Gallia Belgica was te oude Stad Czier / die van Crebata , Ninius zoon / koning van Affriën en Babylonien / in Abrahams tyden getimmert wierd . Daer lag ook eene magtige Stad genaemt Mosselana / die nu Metz genaemt word in Korrepen . Daer was nog eene magtige en rike Stad genaemt Congeren / voorts lagen daer meer andere Steden in Gallia Belgica / het welk in dien tyd het derde deel was van geheel Galliën / het welk men nu Frankrijk noemt .

Om nu te komen tot onze Historie / zoo moet men weten / dat Galliën gedeelt

word in dzy deelen / waer af het een deel genoemt is Gallia Belgica / daer alle deze Nederlanden van afhangen .

Het ander deel van Galliën word genoemt Aquitaniën / en het derde deel genoemt Celtica . De Gallen ofte Wallen / die welke woenen in Aquitaniën / scheidt de Riviere Garonna van Gallia Celtica : En Gallia Belgica scheidt de riviere Martona en de Sepne / en deze komen tot tusschen den Rhijn en den Zee kant / alwaer den Rhijn en de Waese te saemen in de zee loopen .

Het Volk van deze dzy deelen van Galliën waeren verscheyden van zeden / manieren / wetten / en van sprake . Maer van deze dzy waeren die van Gallia Belgica de bzaemste en de sterkste . Zy waeren niet in de kieebren / beleest en heug van zeden : zy lieten geene leskerne / wjn / ofte andere dingen / het welk de herten ofte den moed van hun Volk mogt verzoeten ofte wijfagtig maeken / in hun Land komen / om alsoo van den Oorlog / die zy dikwils hanteerden / niet afgezokken te worden .

Het Gallia Belgica had zynen naem van de groote / magtige en overwinne-lyke Stad Belgis . Deze Stad was gelegen by Bergen in Henegoult / en wierd eerst opgetimmert van Bavo , Priamus Broeder / welchen Bavo geboortig was uyt Duppstland . Het was dien Bavo niet uyt Griekenland / daer sommige Historiën af schryben .

Deze Stad Belgis was zoo groot / en zoo magtig van Volk / dat niemand de zelve overwinnen konde . Dogtans naer

uele oorlogen/ en groot verlies van menigste dughende mannen/ overwon Julius Caesar die/ en hy vernietigde haer tot den grond/ gelijk en hier naer zult hooren. Deze stad Belgis behoorde een derde deel van Gallien tot Paris toe/ het welk hun Julius ook benam/ en zelf bestierde.

Hoe de Zwitsers nae Gallien kwamen.

Gh moet weten/ dat ten tyde van Julius Caesar hy de Zwitsers was eenen grooten en magtigen Heer/ genaemt Orgetorix, die door groote begeerte van hoogheid en gebied te hebben/ een verbond gemaect heeft met de Edele van Zwitserland/ en hun zoo verre heeft gezagt/ dat zy uyt hun Land wilsden reysen met al hun Volk.

En om dat zy andere Volkieren te overvinden gingen in kloekmoedigheid/ zoo bede hy hun de Raen/ dat zy ligtelyk zouden kunnen overvinden en ten onder brengen geheel Gallien.

Als de Zwitsers door Orgetorix raed hier toe gezagt waeren/ hebben zy hun op de reysse begehen/ en hun wel voorzien van levens-middelen en van al het gene de oorlogen aenjaet/ en hebben Orgetorix Kapiteyn gemaect. En hy heeft Gezanten gezonden aen verscheide Heeren en Volkieren/ daer hy hoor-by moest gaen/ om zig van hunne vriendschap te verzekeren door houthulpen ofte anderzins.

Als zy nu alle bereydt waeren/ daer zy hy-nae een jaeren bezig over geweest hadden/ hebben zy alle hunne Steden/ tot 12 toe/ en 400 Dorpen/ met alle hunne Sterkten en Kasteelen/ en ook het Noorden het welk zy niet meke nemen konden/ in vrand gezeten/ op dat niemand wederom nae huns zoude keeren/ en op dat zy geveyliger zouden zyn/ om alle gebouwen te overstaen. Eken man was gebouwen door by maenden levens-middelen mede te nemen.

Als zy nu albus op de reysse waeren/ om in Gallien te trekken/ en dit te be-

woonen/ zoo moesten zy eerst Bourgogne en Barbanne voor-by gaen/ ende daer naer over eene riviere trekken/ in het latyn Rodanus, en in het Fransch genaemt le Rhone.

Julius Caesar binnen koomen deze zake van de Zwitsers verstaen hebbende/ hoe zy op de riviere lagen/ en arbeidden/ om daer eene brugge over te maken/ is hy uyt koomen getrokken den 17 Maerte/ om dit te gaen beletten/ en hy had by zig by legioenen ruyters.

Als de Zwitsers hoorde/ dat Julius Caesar met zoo groote magt van Volk kwam/ om hun voornemen te beletten/ zoo zonden zy tot hem twee Edele Kapiteynen/ genaemt Nomeus en Verdoxius, die van hem verzogten/ dat hy hun volk vreeszamelijk zoude laeten gaen over de Riviere/ boort de Provincien der Romeynen/ want zy anders geenen weg hebben/ zy belofden zyn land en Volk onbescharbig te laeten. En waer't dat hy niet wilde/ zoo waeren zy gebouwen daer over te trekken door middel van eene brugge ofte anderzins/ en zy zouden het ook gedagtig wezen/ als het tyd zoude zyn/ van zyne groote hoogmoedigheid.

Julius Caesar gedenkende/ dat de Zwitsers voortdyt dood geslagen hadden Lucius Cassius eenen Consul van Roomen/ zyn Heer verjaet/ en in engendom gehouden hadden/ zoo wilde hy hun geenen vrede toezeggen/ om over de brugge te trekken door zyn Land ofte Provincien hem bevolen zynde. Maar op dat hy tyd winnen zoude tot dat zyne Ruyters aankwamen/ die hy nog verwagte/ zoo heeft hy de Gezanten antwoordde gegeven/ dat hy eenen dag lang zyn veraed wilde hebben/ ende indien zy wat van hem begeirde/ dat zy wederom zouden koomen den dertiensten dag van April/ hy zoude hem hoegen tot al het gene rebelyk was. Julius gaf hun deze soete antwoordde met vleys/ want hy vermagte nog meer Legioenen/ die

hem van Lucius Piso, en van Gabienus gezonden zonden worden.

Winnen dezen tyd bede Julius eenen Heeren meer maken vrischen boeten haeg/ en een Kasteel daer binnen/ ende hy bede daer rondom beiden eenen diepen graat 70 boeten lang/ en bede daer vele houtte Lorenz en Bloshuyzen maeken/ om uyt te legten. En alle de Ruyters die van Roomen kwamen stelde hy daer in/ om de doorgangen daer mede te bewaeren. Ten laetsten kwamen alle de Legioenen aen/ die hem van Roomen gezonden waeren.

Als den tyd gekomen was/ die hy de Gezanten gestelt had/ zoo zonden de Zwitsers de zelve Kapiteynen wederom tot Julius Caesar, om antwoordde te hooren/ gelijk hy be'oft had. En als zy hoor Julius kwamen/ zeyde hy tot hun: Gy Heeren Kapiteynen/ het is de maniere der Romeynen niet/ dat zy iemand eerigen doorgang plagten te verleenen in Provincien die hun bevolen zyn: bezonderlyk als dit zoude wezen tot schaede van het gemeyn goed van Roomen/ en is't dat gy u wilt verstanten van daer door te trekken met geweld/ zoo ben ik voorzien/ om u te wederstaen.

Als dan bemerkten de Zwitsers/ dat zy bedrogen waeren door Julius smekende woorden/ en zy waeren zeer bedroeft. Zy verwonderden hun/ om dat zulk eenen wromen en magtigen Heer anders sprak met zynen mond/ als hy met'er hert meynde.

Als dan keerden zy wederom tot hun Volk/ en gaven hun te kennen de antwoordde van Julius. Als dan maakten zy eene brugge van schepen/ die zy aen eene boegden/ en wilden alsoo over de Riviere trekken. Sommige wilsden daer door zwellen/ en andere wilsden daer door ryden/ maar zy zagen/ dat zy hunne houtwen en kinderen/ en hunnen heys raed en megen niet overbrengen konden/ albus bleeben zy aen de andere zyde/ en lieten alles staen.

Als zy zagen/ dat zy albus van Julius bedrogen waeren/ en al hunnen raed ten eynde was/ om met hunne wagens en goed over te koomen/ zoo beslooten zy allegader te reysen nae den berg Jura/ en alsoo te koomen voor hy Julius heer. Albus reysden zy langden tyd met groote vyne/ tot dat zy op den berg kwamen. Den weg op dezen berg was niet vreesber als om eenen wagen te koomen ryden/ en het Volk/ het welk over de Segne woonde/ belette hun ook dezen doortogt te doen/ want een weynig volk konde hun alle beletten door dien weg te ryden.

Als Durnorix dit aenmerkte/ eenen Prins van Bourgogne/ en eenen vrient der Zwitsers/ heeft hy aert het volk het welk over de Segne woonde/ alsoo gesproken en verhezen/ dat zy de Zwitsers tofstorben vreedelyk door dien engen weg te ryden/ zonder eenige schaede te doen in het Land van de Seguanen/ ofte ook in zyn Land/ en hebben makkelken daer op verzekeringe gegeven. Albus zyn de Zwitsers door de Landen van de Seguanen geryst/ en bebogten het Volk het welk over de Segne woonde/ boven hunne belofte/ en zyn gekomen in Bourgogne/ welkers Landen en Kasteelen zy verberben.

Albus reysden zy over het Geberg/ en zy herstonden hun op de wegen. Zy hercofden Steden en Kasteelen/ ende zy maakten moest alle de Landen. Als dan ging het Volk/ het welk uyt de Steden geboden was/ op de bergen en in de bosschagien/ en kwamen tot Julius Caesar en kregen hem/ dat'er een ontsaeklyk Volk over den berg Jura gekomen was/ de hun Volk/ Steden en Kasteelen verberben/ ende waer't dat zy in korten tyd geene hulpe kregen/ zy zouden de gehele Provincie verberben en onder hun geweld brengen.

Als Julius Caesar dit hoorde/ en zag dat hem en de Romeynen groote gevaer en vreesde waeren/ gebood hy in zyne Stad

enen Senator / genaemt Titus Labienus, en hy gaf hem het gebied over alle de legioenen / en beval hem / dat hy die Provincie beschermen en bestieren zoude.

Waar is Julius haestigh wederom getrokken nae Italiën / op dat hy nog twee legioenen vergaderen zoude / die hy daer beschreef. Hy zond ook met'er haest boden / om den andere legioenen / die in Apuliën waeren / en aldaer den geheelen winter gelegen hadden. Julius heeft deze vijf legioenen met zig genomen en is wederom over het gebergte gekomen in Proventa / nae de stad Discanen. En al had Julius veel tegenspoed onder den weg gehad / nochtan kwam hy op den zeventen dag te Discanen.

De Zwitsers waeren in die Landen / en hadden de sterke stad Dijon / gelegen in Bourgogne / belegd / en beroofden geheel die Land.

Als de Heeren van Dijon Julius komste vernomen hadden / zond zonden zy boden tot hem / ende zeiden : o Caesar! onse stad Dijon en het geheel Land moet in ekkende komen / onse vrouwen en kinderen zullen slaeten worden / en gevangen blieden van de Zwitsers / die de vanden zyn van de Romeynen : hierom begeiren wy van u hulpe en troost / op dat gy doch beschermen likt dit vragbaer Land / het welk nog onbehorven gebleven is / wy zullen ons ten veertigigen dage onderwerpen aen de Romeynen / is 't dat gy ons verlost van onse vanden. Dit zelve schreeven ook meer andere Steden / en ook alle de Landen ontzent Bourgogne gelegen / en al het Volk het welk op de riviere le Rhône woonde.

Julius Caesar zag dit groot gebaer / en dat zyn lang verzoeken het Land en zyn volk zeer schadeligh was / want zyne legioenen hadden groot gebrek aen levensmiddelen / om dat de Zwitsers verhoord hadden al het zaed en het gemaes van dit Land. Daer lag nog eene groote menigte van Zwitsers ontzent de riviere

Arar / die daer gebleven waeren / als te andere Zwitsers door dien engen weg over den berg Jura getrokken waeren.

En als deze gereedschap maekten om over de riviere Arar te komen / zond Julius daer bespieder / die welke moesten denmerken op wat wyze zy daer over komen zouden. Deze bespieder zagen de gereedschap maeken om over te komen / en bemerkten / dat zy eene brugge maekten van schepen / die welke zy aen maekenden voegden.

Als deze bespieder / die tot laegen geleyd waeren / zagen dat de zy deelen van deze Zwitsers overgereest waeren / en dat het vierde deel alleen nog op den oever van de riviere lag / zond zonden zy eenen boden tot Julius, die hem bekeent maakte al het gene zy gezien hadden.

Wisdan zond Julius Caesar zyn volk / daer Titus Labienus Kapiteyn van was / zond hoorschepen is / 's morgens in den dageraad met vyf legioenen / en zy overbiefen en bonden hun anghewent en anboorzien / ende sloegen zoo vreedeligh op hun / en deden zoo groote bloedstoringen / dat zy hy nae allegher doorbiefen : want die weg handen geraeken / die vlugten in de vasschen Dit vierde deel van de Zwitsers / die hier dood geslagen wierden / waeren ynt de Wytheyd van Surich en daer ontzent.

Dit zelve volk had eenigen tyd te booren verlagen twee Senatoren van Roomen met alle hunne legioenen / waer af den eenen genaemt was Lucius Cassius, en den anderen Lucius Piso, als hier boven verhaelt is. En alsoo dede Julius nu vzaeke over dit groot onrecht / het welk de Romeynen voortyds door die van Surich gedaen was.

Als die van Surich albus verlagen waeren / maakte Julius des anderdags eene brugge over de riviere Arar / om het ander volk te herbolgen / en binnen korten tyd bragt hy alle zyne legioenen daer over. Als de Zwitsers zagen / dat

Julius binnen twee dagen met geheel zyn heyr over de riviere gekomen was / daer zy zo dagen mede bezig getweest hadden / zond vermonderden zy hun vzooreghen / ende waeren zeer bedroeft om de dood van die van Surich / ende zy besloten een raed / dat zy zanten tot Julius zonden genden. Onder welke was eene Dzing genaemt Divico, die eenen Kapiteyn-Generael was van het Zwitsersch heyr in den stadt van Lucius Cassius, en Lucius Piso; de Raetsmannen van Roomen / die met geheel hun heyr verlagen wierden.

Als de Gezanten by Julius Caesar kwamen / sprak den Kapiteyn Divico tot hem / en zeide : o Caesar! wy zyn tot u gezonden van de Zwitsers / die vrede van u begeiren / is 't dat het u bekeent; maer bekeent u dit niet / zoo willen zy tegen u stryden. En is 't dat het u bekeent / pens met hun te maeken / zoo zullen zy aen de Romeynen onderdanig zyn / om u eenig Land te helpen winnen / ofte u eenige Provincie te helpen beschermen.

Laet de Romeynen gedaght wyzen die vrede bragt van de Zwitsers / en hoe zy verlagen hebben Lucius Cassius en Lucius Piso, Raetsmannen van Roomen. En schryft het zyne kragten nogte zyne vromheid niet toe / dat gy door zyne listen en tegen verlagen hebt / die goede hulpe zygden konden / te weten : de volkeren der Surichers. En wilt ook daerom ons ander volk niet vermaeken : zullen zegenpzael is van ons gerkent voor verraederye. Want wy vragten niemand te verwinnen / als met sterckheid / ofte naturelike kragten.

Hierom / o Caesar! is 't dat gy geenen vrede geben wilt / zoo begint te stryden met rebellieghen / gelyk wy doen : die de vreesse des zyns genaemt hebben van het bloed der Romeynen / het welk kort gestort is.

Wisdan antwoorde Julius Caesar : Ik hebbe het zeer in het hert : en wy sijn veel meer de vreesseghen en de schande

die de Zwitsers gedaen hebben aen de vrienden der Romeynen / als het verlies en schaebe van myn eygen volk / en daerom ontzie ik zoo veel min de dood. Want mynen moed was / en ik zynge kragt / als ik met mine oogen aenschouwde de gene / in welke ik de Romeynen vzeke / en de schaebe verhaeten mag / op dat wy naermaels zulk geen vertont hooren / als ons nu vermeten word van ulieden.

De Romeynen zullen noot geboogen / dat de landen gemeld ofte schaebe sgheden zullen / die met ons verbonden zyn. Bourgogne is met ons verbonden / met vele andere Landen / Steden en vastellen / en die van Sabonen / en al dit goed hebben de Zwitsers beborven.

Maer laet hun zig niet te zeer verhoghen in hunnen nieuwen zegenpzael / op dat hun niet geschiede het gene zy te vzeeren hebben. Daer groote vreesseghen plagt wel vzoefheyd te volgen. De Goden zyn langmoedig / maer hoe zy langer vermagten het geweld der booze tyrannen / hoe zy ten laetsten scherper en vreedeligher pynigen. Nochtan is 't dat de Zwitsers verzekeringen willen geben ofte borge willen stellen / ende beloben het Land van Bourgogne met de andere Landen / die op bezen tyd de vrienden der Romeynen zyn / hun verlies weder op te regten / en al ulen roof wederom te geben / en vzedeligh t'huyg te tressen / zoo mogen zy vrede met my en de Romeynen hebben en anderzins niet / enz.

Wisdan antwoorde hem Divico : De Zwitsers houden hoer eene wet / dat zoo wie iemand iet bekeent / is 't dat hy het niet houd / en daer tegen doet / zoo moet hy met recht zyn hoofd verzezen. Wy beloben u te houden / het gene wy u te vbooren gezent hebben. En ik zegge u / dat de Zwitsers hun volk niet vragten in verzekeringe te geben / noote ook borge te stellen / maer zy plachten zelf ander volk in verzekeringe te ontfangen / en daer van hebben zy nu tot getugge het Volk

van Roomen. Hier mede vertzoh Divico onweerdighlyk van Julius Caesar.

Als Divico met de andere Gezanten wederom by de Zwitfers kwam / vertelde hy hun het gene Julius gezegd had. Hierom gingen zy ⁱⁿ anderdagh vergaderen alle hunne tenten en de gereedschap / en zy tzoeken weg.

Als Julius Caesar dit hoorde / zond hy 4000 Ruyters / met eenen vloeken Kapiteyn / om de Zwitfers te vervolgen / en te zien waer zy gingen.

Dezen Kapiteyn met alle zyne Ruyters volgte hun zoo snellyk / dat hy hun agterhaelde en sloeg onvoorzienslyk in het Volk het welk agter was. Van hierden zig de Zwitfers om / en zy bevochten de hier byzende Ruyters met vyf honderd Ruyters / en overtoonnen hun.

Door dezen zegenpael hzeegen de Zwitfers nieuwen moed / en zy verheften hun tot hooverdyde. Als dit gerugt voor Julius Caesar kwam / was hy zeer tzochtig / en hy vergaderde alle zyne Legioenen en Ruyters / en hy dede eene vermaeninge / gaf hun moed om tzoemelyk te stypben / en vervolgde de Zwitfers.

Van selde zig het zwitfersch Heer in slag-orde / en reeden alle dagen tegen de Romeynen / en de Romeynen werberom tegen hun / zonder nochtans grooten stypd ofte bloedstortingen: want Julius durfde hun niet bestyden in het Veld. En aldus bleven zy ontzettent malkanderden 15 dagen / ende kwamen zoo nae by een / dat tusschen elk Heer maec waeren vyf italiaensche mylen.

In dezen tyd was'er groot neyzek van Dood en alle Getwaeren in het Leger der Romeynen. Van wierd Julius Caesar toornig op die van Bourgogne / en op de Steden en Landen daer ontzettent / om dat zy hunne belofte niet hielden / want zy hadden Julius vastelyk belofst en toegezegd / dat zy hem Hoorn zouden overzenden / ende alle Levens-Middelen / zoo veel als zyne Legioenen zouden noedig hebben.

Van dede Julius Caesar hoor hem Roomen alle de Heeren en Gouverneurs van Ait / van Pjan / en van Tionz / welke Gouverneurs / ofte Borgemeesters / alle jaeren vernientent wieden / zy hadden magt ober lsf en goch van de Overzarten / en wierden genaemt Vergobzen. En Julius klaegde zeer tegen hun ober de Steden en het hoorschzeben Volk.

Van antwoordde eenen van de Gouverneurs / ofte Borgemeesters / Licus genaemt / en hy zeyde in het openbaer het gene hy te voeren gezwegen had / dat zy van de bestieringe der Steden niet hadden / als alleen den naem. En hy nam Johns alleen aen d'eene zyde / en zeyde: Hier is eenen Heer met ons / genaemt Dumnorix, dezen is groot en wel gezien / en heeft groot gehoor by het gemeyn Volk / om dat hy zeer goech / beleefd en mild is. Hy verpactt alle de Colten en Scypsen van het Land voor eenen kleynen penning / want hy koopt / ofte begeert van niemand; daer is niemand die tegen hem dingt ofte schery is / door de gratis van zyn wel leven. Hy heeft eene Huyftroutwe upt Zwitserland. En al zyn Maegschap heeft hy rykeligh besteed aen de meeste van Zwitserland / ende in Landen daer ontzettent / waer door hy de Zwitfers eenen heymelyken grooten bynd is.

En hy is de oorzaak gelweest / dat de Zwitfers ober weynige dagen den zegenpael tegen ons gekzeggen hebben: want hy was den eersten: die met zyne Ruyterne de blugt nam / niettegenstaende dat hy was onzen oppersten Kapiteyn / van het Volk van Bourgogne gekozen / die ons ter hulpe kwamen. Dezen maechte door zyn groot gezag / dat ut Volk gene Levens-Middelen hzeeg.

Als Julius dit gehoord had / dede hy neyrstigh onderzoek / om de waerheyt te weten: en als hy bevond / dat het alsoo was / zoo heeft hy (eer hy de hand aen Dumnorix wilde slaen) by zig doen roe-

pen Diviciacus, Zoeder van Dumnorix; welke Diviciacus eenen wartigen en wyzen Man was / rechtvechtig / bzoon / en eenen getzouwen Kapiteyn voor de Romeynen / en hy heeft met hem gepepelt hoor Galus Valerius Treuilus, die eenen Prins van Gallien was / en zynen grooten bynd / die wel bytisch konde / en die hy a te zyne zaeken betzoulde / en hy heeft hem gezegd / het gene in zyne tegenwoordighheyt in den Raed der Heeren van Gallien van Dumnorix gezeyd was / en hy vertelde hem / wat een igelyst van hem gezeyd had.

En daerom had Julius hem / ootmoedeligh / dat hy hem niet slooren zoude / om dat hy Dumnorix van deze misdad zeyde st. ff n wilde / ofte dat hy hem de Heeren van de St. d. obergeuen zoude / om hem openbaerlyk te st. ff n.

Diviciacus hoor tzoederlyfste liefde heeft den Keyzer Julius al weerende omheest / en ootmoedeligh gebeten om getabe voor zynen Zoeder / zeggende: dat hy wel wist wartagtig te zyn het gene daer hy zynen Zoeder van h. sculdyde: en da'er ook niemand was / die te zacke meer leet was als hem / dat hy daer ook groot verdriet en onvencste upt nam; alhoewel nochtans dat Dumnorix, zynen Zoeder / genoech tegen hem misdaden had.

Maer dat hy zyn tzoederlyk hert niet konde te luyten gaen: en ook om het ander Volk gene oorzaak te geben / dat zy mochten mynnen / ofte hem naerzeggen / (om dat hy groot by den Keyzer was) dat het door zyn toeken geschiedt was: waer ut vo gen mocht / dat zoo wel Gallien als Bourgogne / alwaer Diviciacus a t eenen Hogebaten bemint was / hunne herren en betzouwen van hem mochten tzecken.

Als Diviciacus dit al scheyrende gezegd had / heeft hem Julius Caesar met zyne rechte hand genomen en gezeyd: dat hy zyne byzandshap zoo groot agtte / dat hy het spyt en het onrecht / het welk hy

geleden had / in zynen wil selde / en om zynder liefde / vergaf hy hem alles.

Hier naer heeft Julius Caesar Dumnorix by 3 g doen komen / in de tegenwoordighheyt van zynen Zoeder Diviciacus, en gaf hem te keimen al het gene / daer hy van beklaget was: hem vermaenende / dat hy zig voortan waeten zoude / want al't gene'er tot nu toe geaen was / wierd hem om zyns Zoeders wil vergeben.

En Julius Caesar heeft hem alzoo weg laeren gaen / stellenbe bewaerders / die hem gaede moesten slaen / om te zien wat hy d. de / ofte met wie hy spakt.

O den zeyden dag werd Julius Caesar Ogebodschapt van de bespiebers / die hy vutgezonden had / hoe de Zwitfers hunne Centen gestekt hadden aen de eene zyde van eenen berg acht italiaensche mylen van het Leger der Romeynen.

Wghan zond Julius Ruyters upt / om te onderzoeken de gelegentheyt van den berg. En als hy dit verstaen had / zoo zond hy Titus Labienus met twee Legioenen ⁱⁿ morgens voor den dageraet boden op den berg / op dat hy daer op het hoogste beslaen zoude / en Julius gebood hem / dat hy hun in geender wyze bebegten zoude / voor dat hy daer hu was. Van vergaderde Julius ⁱⁿ morgens als de zonne opping / alle zyne Legioenen / en hy ging liggen by het Heer van de Zwitfers / op eene italiaensche myle nae.

En hy zond eenen van zyne beste en reyzouwste Ribbers / op dat hy aenmerken zoude de gesteltenisse van hun Leger. Dezen bezag den berg / zoo hy best konde / en hy zag daer Titus Labienus Volk / en hy meynde / dat het de Zwitfers waeren.

Als hy wederom by Julius Caesar kwam / zeyde hy / dat de Zwitfers op den berg waeren: waer de Zwitfers met alle de byanden wisten van het opzet der Romeynen niet. Van leghde Julius zyn Volk op eenen anderen berg / recht ober dien berg.

ⁱⁿ Morgens bzoeg zond Julius eenen

Wode / en hy dede hem zien / of Titus Labienus de plaetse op den Berg ingenomen had. En hy bevoond / dat het zoo was / en dat de vanden opgezochten en weg geryst waeren. Als Julius bemerkte / dat hy bezogen was / zoo hield hy ook op / en hy verbolgde hun tzy dagen lang.

Van zag Julius Caesar, dat zyne Kuyters gebrek hadden aen lehring-middelen / en nemethende van verre een Kasteel / de vanden toebehoorende / toed hem gezegd / dat het vol was van albertig soldaaten.

Hierom ging Julius Caesar dit Kasteel belegeren met alle zyne Legioenen. De vanden dit ziende / macten / dat de Romeynen vliugten uyt d'zeze voor hun.

Van reeden hun vele Zwitserz nae en zy sloegen vele Romeynen doot. Als Julius Caesar dit zag / reed hy haestigh op eenen Berg / en daer stelde hy al zyn Voetvolk in slag-order / en zyne Kuyters stelde hy onter aen den Berg / tegen een aantal der vanden.

Cestrylen zy hun bereyde maekten / stelde hy tzy slag-orderz in het hangen van den Berg / ende in deze tzy slag-orderz waeren meke gerekent vier Legioenen / die best geleert / en meest bepraeft waeren in de kuyts-oeffeninge.

In het hoogste van den Berg stelde Julius twee Legioenen / die minst gewoon waeren te stypden / en die niet zoo wel met de wapenen wisten om te gaen. Van de andere Legioenen maakte hy twee slag-orderz / en die stelde hy aen den voet van den Berg.

Alle de Wagens gelaeden met hun goet stelde hy aen d'erne zyde van den Berg / en hy hield die als voor eenen muer / om het Teger te beschermen / het welk boden op den Berg lag.

Als de vanden zagen / dat Julius Caesar zig / en al zyn Volk in slag-order gestelt hadden / en als zy aenmerkten / dat hunne tegenpartye op het hoogste vanden Berg was / die zeer steyl was / en zy ook zagen / dat'er geenen weg ofte toegang

was om by hun te comen / als een eene zyde / als dan hielden zy raed om te macthanderen / hoe zy uyt hy hun zouden comen.

Den laetsten besloeten zy / dat zy hunne schilden namen / en vonden die te saemen twee en twee / tzy en tzy / vier en vier / en hielden de zeibe met hunne sterke hand vanden hunne hoofden / als of het overbechten gewest hadden. En in hunne rechte hand hadden zy hunne speeren / pyken en knootten / daer zy mannygh mede opnamen.

Van begonsten de Zwitserz te begten / en zy overbeelen de Romeynen met zoo grootte vreedelyk en met zulk een geweld / dat zy twee slag-orderz bevoaten / en kwamen daer door tot aen het slag-order van de vier Legioenen / de welke in het hangen van den Berg lagen / daer zy ook door vloten / en het meeste deel versloegen.

Als Julius Caesar dit zag / sprong hy van zyn peird / en hy dede in zyn Teger uyt-roepen / dat zy alleghader van hunne peirden zouden treden / en dat zy de zeibe zouden laeten loopen / om dat'er geene hope zoude zyn om uyt het beid te loopen.

Van vermaende Julius hun met zoete woorden / dat zy hun kloekheyl wreiden zouden / en dit riep hy met luyder stemme / om de Kuyters moed te geben.

De Zwitserz hielden de schilden aldus aen macthanderen geboden vanden hunne hoofden / en alzoo kwamen zy op den Berg / en verbeilden hun in slag-orderz. Maer Julius Caesars Kuyters / die vanden op het hoogste van den Berg waeren / wreiden hun zeer vromelyk met scherpe geschutten / pyken / slingers / steenen ende met stokken / zoo lang tot dat zy hunne schilden in stukken vaken / die sterk en lang aen macthanderen gebonden waeren.

Als de vanden in stukken geslagen waeren / zoo hadden de Zwitserz meer last van de schilden als waete : en daerom arbeypden zy meer om van hunne schilden ontslagen te worden / als om te stypden.

Als de Zwitserz hunne schilden weg ge-

daen hadden / bogten zy tegen de Romeynen met hunne zweiden hand tegen hand. Maer daer hunne schilden te voren te saemen gebonden waeren / twee en twee / tzy en tzy / zoo was het meeste deel van hun vloot zonder schilden.

De twee legioenen bogten zeer kloekheyl / en het voetvolk het welk op het hoogste van den Berg was / wierp zonder ophouden geschut / steenen / plabien en pyken / ende dit was de Zwitserz deel schaedelgher / en kwetsten meer van hun volk / als de gene die met de hand tegen hun bogten.

Den laetsten / als de Zwitserz zagen dat zy van den Berg niet konden / ende dat te gene / die verre van den slag waeren / meer last leeden van het werpen van de gene die op het hoogste waeren / als de gene / die daer nae-by waeren / en ook om dat de gelegendheyl der plaetse hunnen vband was : daerom zyn zy / naer dat'er vele van hun verslagen waeren / uyt den stypd getwelen.

Van zagen zy agter hun zenen Berg / en daer liepen zy alleghader nae toe / en zy klommen daer op. En als de Romeynen hun herbolgen wilden / zoo kwam het Volk uyt Beperen en Turingen hun tegen / die de laetste wagt hadden van de Zwitserz / en het getal van die was ontzent vyftien duyzend stypbaere mannen.

Julius Caesar stelde daer tegen tzy legioenen / en deze bogten langen tyd zeer vreedelyk tegen macthanderen. Julius be-nauwd zynde / dat zyn volk den slag verliesen zoude / dede al zyn volk ten stypde comen / om de andere legioenen te helpen.

Als de Zwitserz dit zagen / die vanden op den berg waeren / zoo kwamen zy met een groot geweld beneben / en zy vielen zeer vromelyk op de Romeynen / ende bogten zeer vreedelyk aen beyde zyden / zoo dat'er vele doot en verslagen bleven.

Den laetsten kwam den nacht aen / en de Zwitserz verlieten het beid / en trokken wederom op den berg / daer zy af gela-

men waeren. In bezyn stypd vanden de Romeynen Orgetrix zoon en zyne dogter / den oppersten Prins der Zwitserz.

Daer waeren uyt den stypd getwelen 13000 stypbaere mannen / die'er overgebleven waeren / niet gerekent die'er nog aenbieten.

Alzoo dit Volk niet had om by te leuen / vliugten zy in den nacht / en liepen tzy dagen lang van het aenzigt der Romeynen / en op den vierden dag kwamen zy ontzent de stad Langzez.

Julius Caesar rustte dien dag in het veld daer den stypd geschied was : zyne doode liet hy begraven / en die gekweeft waeren liet hy meesteren. Van wierd daer in de tenten der Zwitserz gebonden / dat zy sterk waeren 300 en 68 duyzend. Onder welke waeren 92 duyzend / die alle te saemen wel gewapent waeren / behalvens het volk uyt Beperen / Turingen / en de Romeynen / die tot hun overgelopen / en Julius afgegaan waeren.

Als Julius Caesar gehoord had dat de Zwitserz hun verspreyd hadden ontzent de stad Langzez / zoo zond hy eenen brieef in de Stad / hun verbiedende / dat zy de Zwitserz / zyne vanden / geene spyz / vrank / ofte oorloggs-behoefden verhoopen zouden / ofte hy aldien zy dit deden / zoude hy hun houden voor openbaere vanden.

Als de Zwitserz nu met honger gekweelt waeren / zoo zonden zy boden tot Julius Caesar, de welke zeyden : dat zy gewillig en bereyd waeren / om hun te stellen onder hem / behoudende hun lys en goed.

Julius dede hun zeygen / dat zy hem zeer hertigh en tzy mogten verwagten zonder vreedze. En als Julius Caesar hy hun kwam / zoo zeyde hy hun met vreedzaamige woorden : waer 't dat zy vrede begeerden met de Romeynen / zoo moesten zy ten eersten Edelmannen geben in verzeheringe voor hun Volk. Den tweeden / zoo moesten zy hem overleveren alle de Romeynen die tot hun overgelopen waeren. Den der-

den / dat zy alle hunne wapenen moesten overgeven.

Als de Zwitsers dit van Julius gehoord hadden / zoo hielden zy raed met malkanderen. In den zelfden nacht liepen'er 6000 mannen weg van de Zwitsers / eer zy Julius antwoorde gaben / de welke hy bede verholgen en vangen. Als deze nu gebangen waeren / besloten zy met malkanderen / dat zy doen zouden al het gene hy begeerde.

Van maekte Julius Caesar vrede met hun / en liet hun reysen daer zy wilden. Sommige reysden weder nae Zwitserland / en andere met een deel uyt Beieren hiezen in Bourgogne een vuzgetwaer land / om te bewoonen / en zy bleeven hier vrezzaamelyk met hunne vrouwen en kinderen.

De andere uyt Durlingen / en sommige uyt Beieren wilden niet wederom reysen nae hun eygen land / uyt vreeze van die van Belgis / maer zy trokken op den Rhyn / daer nu Straßburg en Bazel staen / en daer bleeven zy woonen met hunne vrouwen en kinderen / en zy wiesfen tot een goed volk.

Nier dezen grooten stuyt alwaer Julius zoo manhaftig de Zwitsers overwonnen had / en zy van malkanderen verstrygd en gescheyden waeren / zoo hebben de Princen van Gallien dezen zegenpael meer toegeschreven aen de Goden / als aen de sterckheid der menschen.

En zy vermoedden dat het geluk van Julius Caesar zoo wel op hun zoude konnen vallen als op de Zwitsers / indien zy tegen hem wilden oorlogen / ofte hem rentgen tegenstand bieden / hierom zyn hy nae het meeste deel van de Princen van Gallien by Julius gekomen / en hebben hem geluk gewenscht / zeggende : dat den zegenpael hem zoo voordeelig was als de Romeynen / en zy verzogten / dat zy eene vergaderinge zouden mogen houden / alwaer alle hunne landen by een zouden mogen komen. En Julius

berleende hun tyd en stond / om hunne vergaderinge te houden.

Als hunne beraedslagingen gelyndigt waeren / zoo zonden zy Diviciacus tot Julius om hem te verhaelen het gene zy besloten hadden / en dien zeyde : o Caesar ! onze Landen schynen in groot gevaer te wezen / want in voorledene tyden heeft den Koning Arionistus den Koning van Saxon en Frankienland / den grooten Arionistus Zoon / dit Land gewonnen en beheerscht / ende hy heeft onze Zonen en de alderedelste van het Land in verzekeeringe weg gevoert in Saxon.

Nu hebben wy hem het derde deel van dit Rhyn de Provincien getuyliglyk overgegeven / en hy heeft gezonden 34000 mannen uyt Saxon / om dit Land te bewoonen : is 't dat wy van u gaen / zoo zullen wy verjaegt worden uyt onze Provincien.

En het gene nog erger is / die van Anbergne / en veel volk / die over de Sepne woonen / hebben nu eene grootte saemenvreuringe met malkanderen gemaakt.

En is 't dat gy ons verlaet / zoo zullen wy gebangen worden / en ballingen geleid en verdragen worden / waerom wy u met gedoogde knien deze Provincien opdraegen / met alle de Steden / Dorpen en kasteelen / op dat gy ons beschermt tegen Arionistus / Koning van Saxon / en tegen de Sequanisten.

Van zag Julius Caesar / dat het volk van over de Sepne zeer schreide / waerom hy verwondert was / niet wetende wat dit bediede. Dan zeyde Diviciacus : o Caesar ! deze goede lieden worden zeer kwalijk gehandelt / en zy durven nogte in het hopenlyk / nogte in het openbaer klagen ; want den Koning Arionistus heeft ingenomen alle hunne Steden en Slaten / en al het gene sterk is / ofte zeker om op te wyken binnen hunne Provincien.

En bovendien zoo heeft hy hunne edele zonen en dogters / en alle hunne kostlyke Juwelen in verzekeeringe genomen. En waer het zaeken dat den Koning Ario-

nistus hun hoorde spreken / dat wy hulpe van u begeerden / zoo zoude hy komen en geheel het Land verdragen / het gene'er nog gebleven is / ende de kinderen doen dooden.

Als Julius dit gehoord en verstaen had / zoo nam hy hunnen ootmoedigen offer aen / en hy beloofde dat hy hunne provincien getuyliglyk zoude beschermen tegen alle hunne vyanden.

Kort daer naer zond Julius Caesar zyne Gezanten tot Arionistus / Koning van Saxon / en verzogt hem dat hy zoude komen op eene zekere plaetse / om met hem te handelen van sommige dingen / die hem van de Senatoren van Roomen tot voordeel der Gemeenten bevolen waeren.

En op de plaetse / die hy selde / zoude Julius zelf komen om te zien of hy eenigen vrede konde maken. Welke Gezanten den Koning Arionistus aldus antwoorde : hadde ik niet Julius Caesar iet te doen / ik kwam tot hem / en daerom zegge ik u : heeft hy iet met my te doen / dat hy tot my come / want ik mag myn volk in het veld niet laeten zonder Kapiteyn / nogte ik kan zoo veel volk als ik hier by my hebbe / zonder grooten kost tot hem niet brengen.

Wat heeft Julius Caesar te doen met de Rannen en Provincien / die wy onderdanig zyn ? de welke wy door het geluk van oorlogen verhezen hebben / en die wy ook zullen en willen beschermen.

Als de Gezanten Julius deze antwoorde hzagen / zond hy hun wederom tot den Koning Arionistus / en bede hem zeyden : Gy zyt wel inbagtig / wat eere de Romeynen u hebben gebaen / en zonderlinge in mynen tyd / als ik Senator geweest ben / die u eenen Koning genoemd hebbe / en eenen vziend van de Romeynen ; en nu neemt gy het onweirdelyk / dat ik van u begeire eene plaetse gestelt te hebben / om waardelike beraedslagingen te houden / hierom zoo gebied u Julius / het gene hier naer volgt. Ten eer-

sten / dat gy voortaegeen volk meer over den Rhyn brengen. Ten tweeden / dat gy overgeeft alle de Edelmannen van de stad Byzantiën / en van alle de andere Provincien die gy behoud. Ten berden / dat gy gebied het volk van over de Sepne / dat zy weder geven alle de gebangene en Coete / die zy in verzekeeringe hebben / de welke zy niet durven overgeven uyt vreeze van u / aen wie zy verbondev zyn. Ten vierden / dat gy u wel waagt van deze Provincien iet te misdoen. En is 't dat gy deze vier voorstellingen onderhoud / zoo zyt gy rechtlyk vrede hebben met de Romeynen. En is 't dat gy dit niet doen wilt / zoo is Julius bereyd / deze landen tegen u te beschermen.

Als den Koning Arionistus deze antwoorde verstaen had / zoo antwoorde hy : Als wy in het veld komen / zoo zal Julius vernemen de magt en hragt der gene / die in 14 jaeren nogt eenen nacht slapen onder het dak.

Terwyl den Gezanten de antwoorde van den Koning Arionistus overhazagen / kwam daer twee hoden / die Julius Caesar kadschapten dat de Duytsche de stad Byzantiën genomen hadden / en al het land daer ontzent verbrand was / en hoe zy de Edelmannen uyt de stad in verzekeeringe genomen hadden / de welke gezonden waeren tot den Koning Arionistus / en bleven by hem.

Terstond kwam daer eenen anderen hode uyt de stad Trier / zeggende : dat er volk van 100 Dorpen / ofte Natien uyt de Zwitsers te schepe over den Rhyn gekomen waeren. En over dit heyr waeren twee gebroeders Kapiteynen / die eenen was genaemt Natus / en den anderen Cymborius. En deze bereyden zig om te komen op Gallien / en op die van Bourgogne / om Arionistus hulpe en vyzstand te doen.

Als Julius Caesar dit hoorde / wiert hy benautad / en hy zond twee legioenen rugters op den Rhyn / om dat volk te

beschermen / en te voorzien van levensmiddelen / en andere oorloggs behoeften. En hy reysde met zyne andere legioenen naer het heer van die van Sagen / en tegen den Koning Arionitus, en op den derden dag hoorde hy / dat Arionitus met eene ontalliche gzoote magt tegen hem kwam. Van begonst zig Julius te haesten en hy nam hoor hem eerst in te nemen de stad Byzantiën / want het was eene sterke Stad en wel bemuert.

Als dit gerugt in het land kwam / dat den Koning Arionitus overkwam met 300 een gzoote heer / 300 waeren de Romeynen met dughdanige breeze bevangen / dat de Paendzaegers met hunne vaenen niet wilden boorgaen / nogte ook de Hoofdmannen en Kapiteynen / en sommige andere Edele / die Julius door vziendfchap upt Koomen gevolgt waeren. En vele andere upt gzoote breeze lieten hun testament maeken / als wanhoopig volk / het welk niet meynde om wederom in Koomen te koomen.

Maer als Julius Caesar zag / dat de Romeynen zoo verbaert waeren / begonst hy hun te straffen met kragtige woorden / en hy maekte hun indagtig / hoe zy in korte tyden door de hulpe van de Goden overkoomen hadden een ontalliche volk / het welk zeer kloek was in den stryd / te weten / de Zwitsers.

En hy zeyde hun / hoe die van Koomen biskwilt in menige landen en provincien gzoote werken en bzame daeden gedaen hadden. Hier mebe zoo moedigde hy hun aen / om vromelich te stryden.

Als Julius zyn beverest volk aldus aengemoedigt had / zeyde hy tot hun: in den nacht als den haer kzaent / 300 zullen wy ontgaen tegen het heer van Arionitus en die van Sagen / en onder u zyn vele mannen die verbaert zyn. Ik hebbe tot nog toe gewagt / om te onderzoeken / of de rebelijshend plaetse mag hebben onder ulieden / ofte de breeze en plompheg. En al is 't dat my niemand van

ulieden volgen wilt / zoo zal ik nogtand den weg aengaan met dat tiende legioen / van het welk ik zeker ben / dat het onze handen niet zal ontzien.

Maer deze vermaeninge kzeegen zy renen kloeken moed om te stryden. En alsdan bedankte het tiende legioen Julius van de gzoote eere die hy hun bewezen had / en van het betrouwen het welk hy daer op had. En hier naer offerden hun alle de legioenen tot hemwaerts / na de schikkinge en gesteltenisse van een iegelyk legioen.

In den zelven nacht 's morgens / 300 haest als den haer begonst te kzaepen / trokken zy op de reys. En Julius Caesar maekte op dien zelven tyd Diviciacus oppersten Kapiteyn en Leidsman op den weg / en Diviciacus leyde dit heer zonder ophouden / en zy reysden 30 Italiaenische mylen verre / ende daer naer rustten zy. Hier naer reysden zy zeven dagen lang / en alsdan hoorden zy van de Goden / dat het heer van den Koning Arionitus hun naekende was op d'italiaenische mylen nae.

Als Arionitus gewaer wierd / dat hem de Romeynen dus by gekomen waeren / zond hy Gezanten tot Julius Caesar, de welke hem zeyden / dat Arionitus kwam om een gespreek te houden / ende dat hy gein haeren wilt / wat de Romeynen van hem begeirben. Aldus kelden zy eenen dag. Den Koning Arionitus verzogt Julius, dat hy te peirb zoude komen / om eene saemenspzaekte met hem te hebben: Julius had op dien tyd geen peirben in zig / aldus nam hy de peirben van die van Galliën / die met hem gekomen waeren / ende die gaf hy zyn tiende legioen / daer hy zig op betrouwde. Van was daer enen van de rugters upt het tiende legioen / die al lachente zeyde: Den Keyzer Julius doet ons meer eere / als hy ons toegezet heeft / zettende ons nu te peirb / daer hy ons maer als boethneggen / om zyn lys te bewaeren

berharen heeft / ende upt Koomen gelegd had.

Daer lag enen kleppen berg tusschen de twee legerz / zeer bekwaem om een gespreek te houden / en daer stelde Julius het tiende legioen / en den Koning Arionitus stelde zyn volk daer dicht by en hy verzogt Julius, dat hy daer alleen zoude komen tot het gespreek met tien peirben / dat hy zig daer ook met 300 veel peirben zoude laeten binden.

Als zy nu aldus by malkanderen gekomen waeren / zoo sprek Julius Caesar eerst / en zeyde: Gedenkt / Arionitus, hoe de Senatoren van Koomen u laetst gzoote eere deden / en hebben u enen Koning genaemt / en enen vziend ber Romeynen / in de tegenwoordighend van al het volk. De burgers van Koomen hebben u gezondend rykelike geschenken / het welk by andere Heeren ongewoonelich is / en het welk zy niemand plagten te doen / als een hunne goede vzienden / ende die van hun hoogelich geert zyn. Deze eere hebt gy gehad door myne vermaeninge / want ik alsdan oppersten Consul en Kaedzman was in dat selde jaer. En nu hebt gy de Romeynen geoor vziendfchap wederom gedaen / maer in tegendeel de vziendfchap veragt.

Doortz / zyn'er meer zaeken / waersan wy dit volk / te weten / die van Bourgogne / de welke menigte tyden Obersten geweest zyn van geheel Galliën / rekenen onze vzoeders en vzienden: Want zy hebben van utte tyden aen de Romeynen vele diensten gedaen / en hebben met hun vele vziendfchap en gezelschap gehad / en als vzoeders geweest. Alsoo dat de Senatoren / en het volk van Koomen hebben hunnen Koning voor zyn hoofd gezonden eene kzoone / en hebben hem bekeret en Koning gemaekt ober de andere steden van Galliën. Hierom hebben de Romeynen besloten / in al het gene rebelijsh en regtheirdig is / deze landen in hunnen nood te helpen / te beschermen en te verlossen upt alle gebaeren. Want

na de oude wyze der Romeynen / 300 plagten zy niet alleen hunne vzienden te beschermen / maer met hooghepd / eere en vziend te begiftigen / en by u zyn zy gzooteylke gehaet. Hierom is ons begeren / dat gy wederom greeft alle de Eedmannen van Bourgogne / die u in verzeheringe gestelt zyn; dat gy u niet meer coert / om tegen ons te stryden. En is 't dat gy uw volk van Sagen upt Galliën niet kypgen kunt / zoo wille ik dat gy voortaan niet meer verdzaght / dat zy met gzoote menigte ober den Koning zullen komen.

Als Julius Caesar zyne aenspzaekte aldus gespandigt had / zoo antwoorde den Koning Arionitus: Ik ben upt myne eygene beweginge in Galliën niet gekomen / maer als enen die aenzogt en geroepen is van de Gallen / die onze vzienden zyn: en ik hebbe tegen mynen bank myne landen verlaeten; maer ik hebbe dit gedaen upt hope van wederloon. De goede lieden upt deze landen en Provincien hebben my Eedmannen in verzeheringe gegeven met vzyen wil zonder dwang / op dat ik die beschermen zoude tegen hunne handen. De schattinge / die ik van hun ontfange / die name ik upt rege van wapenen / als enen heer die zegespraekt. Ik hebbe die van Galliën niet eerst bebogten; maer zy zyn tegen my opgekomen met al hunne magt / en ik hebbe hun met enen stryd alkemaal overkoomen. En is 't dat zy wederom tegen my willen opstaen / 300 ben ik bereyd wederom tegen hun te begten; maer is 't zy vrede willen hebben / 300 is 't gzoote ongelijk en dwaerfhepd / de schattingen die zy tot nog toe gegeven hebben / ons af te trekken en t'onthouden. De vziendfchap van de Romeynen zoude my tot gzoote eere laezen / en tot hulpe en ondestand / alsoo gy zelf zeyt / tot myne schaede ofte verminderinge / en upt die oorzaeke hebbe ik de vziendfchap der Romeynen begeert. Maer indien hunne vziendfchap my schaedelich waer / 300 zoude ik die alsoo ligtelich weggeren / als ik de selve begeert hebbe / en ik meyne /

dat my daer geen kwaed af komen mag. Hierom is 't dat ik eerst in Galliën gekomen ben/ en niet tot Roomen. Wat is 't dat de Romeynen dan zoeken en begeeren van de Landen die ik bezwaemelgk langen tyd bezeten hebbe? Waerom maect gy erne zachte van oorlog? daer geene reden toe is? Ga zyt gekomen in mine bezittinge/ ik niet in de uwe. Hierom vermoede ik/ o Caesar! dat gy eene geensyde vzienschap gelegh hebt/ alleen om my te bedrogen. Daerom/ is 't dat op uwt volk niet wederom leyd upt Galliën/ zal ik u niet alleen rekenen onzen vyand te wesen/ maer ook eenen opstoker onzer vyanden. En zoo veel wille ik u nog meer zeggen/ waer 't dat ik u alle dood sloeg/ ik zoude vele vzienden te Roomen maeken/ en gratie hebben van vele Senatoren. Vele binnē Roomen hebben my geschreven/ dat ik u zoude dood slaen/ wisse ik de gratie van de Romeynen verwerben. Ik ben geenen verrader/ is 't dat gy in bezede wilt zyn met uwe Landen/ en my Galliën met bezede lantē behoude/ maer van ik een groot deel gewonnen hebbe/ zal ik u zelf nog met groote giften begunstigen: en is 't dat gy dit niet doen wilt/ zoo wille ik u openbaerlyk ontzeggen.

Hier op antwoordde Julius Caesar: De Romeynen plegen hunne vzienden niet agter te laeten in hunne noodzarkelpheden. Zy zeggen/ men zal Galliën van niemant houden te leenen als van het volk van Roomen. En daer naer is het bestoten van de Senatoren/ dat geheel Galliën zyn zoude zyn/ en gy hebt hun onder schattinge gestelt. Certoglen dat zy aldus spraken met malhanderen/ zoo kwamen daer vanden/ die zeyden/ dat de ribbers van Arionitus de Romeynen bestonden te bebegten. Als zy dit gehooft hadden/ ging elk tot zyn heyr/ en daer wierd geboden/ dat zy niet begten zouden zoo lang al'er geenen tyd en plaetse gestelt was.

Daer twee dagen ontbood Arionitus Julius om de onderhandelingen te sluyten. Maer Julius dogt daer niet te gaen om

het gene hy den dag te vooren gezien had van de dypdsche ruyters; maer hy zond daer Marcus. Valerius, Procillus, en Gayus Vaerius, en Marcus Titus, die somtyds hy Arionitus t'huys gelegen hebben/ op dat zy zouden gaede slaen en aenmerken wat Arionitus dede ofte zeyde/ en dat zy hem dit zouden overhengen.

Als nu Arionitus de Gezanten van Julius zag/ bzaegde hy hun met lagder stemme in de tegenwoordigheyd van zyn heyr waer toe zy by hem kwamen/ of zy kwamen als bespieders/ en als zy hun begonsten te verantwoorden/ bede hy hun in de hoegen slaen/ en hield hun by zig. Paer naer leyde den Koning Arionitus zyn heyr by het gene der Romeynen op zeben Italiaensche mylen nae/ onder den berg en 's anderdags heeft hy zyn heyr twee Italiaersche mylen voor-by het heyr van Julius gebzagt/ om te beletten/ dat Julius geene levens-middelen zoude krygen; als Julius dit zag/ zoo was hy byf dagen bezig om zyn volk in slag-orde te stellen/ genadeligh stznd verwaagende.

Als Arionitus zag/ dat Julius Caesar niet aenkwam/ om tegen hem te stznden/ verwonderde hy zig daer van. Julius zag zenen hery/ die gelegen was boven het heyr van Arionitus, en daer ging hy in den nacht zyne tenten stellen met alle zyne legioenen/ zeer nae by het heyr van die van Saren/ en hy stelde twee slag-orderg beneden aen den voet van den berg/ om zyn volk te beschermen.

Certoglen Julius bezig was/ om zyne tenten te slaen/ zond Arionitus 10000 mannen te voet/ en zoo vele ruyters te peird/ om te beletten/ dat Julius zyne tenten niet vast zoude maeken. Als dan stelde zig Julius met zyn volk byzomeligh daer tegen en daer gebiel enen zwaeren stznd; maer die van Saren wierden verwonnen en gevangen/ en Arionitus vlugtte.

Van bzaegde Julius Caesar aen de gebangene/ waerom dat Arionitus wphende was? Zy antwoordden: die van Saren hebben eene gewoonte/ dat zy op geender

wyde in den stznd zouden tzedē zonder antworde van de Goden te hebben/ die zy met loten ofte tooverge bezweerden. Want daer waeren oude vrouwen die loten wierpen/ aen de welke geantwoord wierd/ waer 't dat zy in den stznd gingen voor de nieuwe Maene/ zoo zouden zy overwonnen worden. En daer in stond alle hunne hope en bezouwen/ en dit is de zachte/ o Caesar! waerom wy u niet bebegten/ en hierom zyn wy heben overwonnen geweest in de zeibe ure/ dat wy tot u gezonden waeren/ om uwt heyr te bebegten.

Als Julius Caesar dit hoorde/ zoo gehoorde hy/ dat men het volk van Saren/ die in zulke bzeze gestelt waeren/ bestznden zouden. En hy zond terstond daer tegen twee legioenen/ en alle de andere legioenen stelde hy voort te slag-orde. Als den Koning Arionitus dit zag/ wierd hy bzoebig/ en stelde zyn volk ook in slag-orde/ niet om te stznden/ waer om de Romeynen te wederstaen. Als de oude vrouwen/ die in het Sarsisch Leger waeren/ dit zagen/ zoo begoufen zy al weenende hunne Afgoden te aenroepen/ zeggende: Verwaagt/ tot dat de nieuwe Maene gekomen is. Met deze toypinge en geschrey/ en met de oude beelden/ de welke zy toonden/ maakten zy de herten der ruyters kleynmoedig.

Van ging Julius met de Romeynen de Sareners manneligh bebegten/ en zy vernamen kleynen wederstand van hun. Zy bogten nochtan lang tegen de Romeynen/ en deden hun groote schaede. Daer zy zyn ten laetsten overwonnen geweest/ en hebben de blugt moeten nemen.

In dezen slag liet den Koning Arionitus twee dypdsche vrouwen/ de welke begde dood geslagen wierden: en twee Dogters/ de ene wierd dood geslagen/ en de andere gevangen. En daer wierd eene groote menigte van Arionitus volk dood geslagen: en alle die konden/ namen de blugt: en de Romeynen vervolgden han tot op den Rhyn/ alwaer den Koning Arionitus een schip vond/ waer mebe hy vort over den Rhyn met weynig volk.

Als Julius Caesar dezen zegenyzael aldus behaeld had over de Sareners/ bzaegt hy zyne legioenen tot de Landen van Segnen/ onder de bewaeringe van Titus Labienus, om daer geheel den winter te verblijven. En Julius is gereyft over het gebergt/ alwaer hy vele onderhandelingen en vergaderingen hield.

Nier dat den Koning Arionitus aldus overwonnen was met de Sareners en Dypdsche/ ende upt Galliën verzeegt was/ in het jaer daer naer/ zoo hebben die Landen en Steden des Koningryks van Belgis/ onder welk Koningryk begrepen waeren Permandois/ Picardiën/ Artais/ Vlaenderen/ Henegouw/ Correynen/ Luxemburg/ het Land van Luyk/ Brabant/ Gelberland/ Gulik en Cleve/ Holland/ Zeeland/ Dyteland en voorberg alle de Landen/ gelegen tusschen de zee Oceanus en den Rhyn/ ende de Segne begrepen; van welke Landen de stad Belgis/ gelegen in Henegouw/ het hoofd was. Die van Riemen (Reims) hadden ook in dit Koningryk van Belgis groote heerschappye: want de Koningen van Belgis wierden daer gekroont/ geligh daer naer de Koningen van Frankryk alhaer gekroont en met het h. Christma gezalt wierden.

Deze voornoemde Landen en Koningryken bzezenbe de magt van de Romeynen/ en zorgende/ dat zy zouden moeten komen onder hunne gehoorzaamheyd/ en aenmerkende/ dat Arionitus die spote magt van volk by zig had/ door Julius Caesar upt Bourgogne en Galliën verbezēben was/ met welken Arionitus zy te voeren vele oorlogen gehad/ en hem altyd wederstaen hadden/ niet wissende komen onder zyne gehoorzaamheyd; en nu meer bzezenbe bestiert te worden van de Romeynen en van han veragt te worden/ zoo hebben hun de voornaemste Steden met malhanderen vast verbonden/ Julius en de Romeynen ook te wederstaen/ en zy hebben op dit verband malhanderen Edelmannen in verzekeringe gegeven.

Als Titus Labienus dit verband en op

zet gehoort had / schreef hy vierden aen Julius, die alsdan zyn winter-kwartier doorgezagt had over het gebergte in Italiën / gelijk voorschreven is / by welke hy hem kenbaer maakte het opzet der Steden en koningryk van Belgis. Als Julius dit verstaen had / vergaderde hy twee nieuwe legioenen / en liet de zelve beschryben. Deze legioenen gaf hy eenen getrouwen Kapiteyn / die genaemt was Quintus Petrus; en bezeyde de legioenen over het gebergte tot in het land van Bourgogne.

Als zy kwamen in de stad Senonis / zoo beval hy het volk van de stad / dat zy neerstighk zonden vernemen / hoe zy hun vzaegen zonden / en hoe het met de geyde van Belgis gelegen was. Van antwoordden hem die van Senonis / dat die van Belgis alle te saemen met groote magt vergadert waeren / om tegen de Romeynen te slyden.

Alsdan ging Julius Caesar vergaderen al het hoorn / spyse en drank / en alle andere noodzaakelykheyt / en hy kwam nae het land van Belgis.

En als hy was op de szontieren van Belgis / kwamen daer haestelyk twee vanden uyt de Stad Kiemen / de welke gezonden waeren van de Heeren van de stad tot Julius Caesar: want / gelijc voorzeyt is / de stad Kiemen was eene van de voornaemste steden van het koningryk Belgis / en daarom wilde zy komen tot Julius Caesar om vzienschap met hem te maken.

Deze Gezanten waeren twee verzaeme Ridderij / den eenen was genaemt Jecius, en den anderen Antebrogius.

Als deze Ridderij by Julius Caesar kwamen / zeyden zy hem: de gehele stad van Kiemen doet u vziendelyk gzoorten voor ons / en zy doen gelijc de gene / die met hunnen vzen wil zig willen overgeven aen u / en zig stellen onder de gehoorzaamheyt der Romeynen / met hunne stad Kiemen / met hun scharaem en al hun goed. En al is 't dat zy staen onder die vande Belgis / zy hebben nochtan geene toekomminge gegheven / nogre met die van

Belgis niet gezworen om tegen u te slyden / ofte hun eenigen ligstaet te doen.

Zy zyn ook bereyd / om u te zenden hoorn en zaed / vleesch / en al het gene u en uo volk noedig is.

Zy willen u ook hunne Edelmannen in verzekeringe zenden / en de Romeynen in hunne stad Kiemen / en in alle de Steden / Kasteelen en Dorpen / die onder hunne Stad staen minnelijk ontfangen.

Zy willen u ook mede dienen met alle sacht van wapenen / om die van Belgis en uwe andere vanden te verderstaen. Want al het volk van Belgis of tot de Schelde / de Sijne / en tot den Rijn hebben tegen u en de Romeynen gezworen / u ingenomen sommige Kasteelen / die'er weynig zyn.

En dit is zoo haestelyk toegegaen / en zonder beraed / dat alle de gene / die met ons overkomen in het leven / in eten / drinken / in vzienschap en margschap / die zyn nu met hun verbonden en hebben met hun gezworen.

Alsdan vzaegde Julius Caesar, hoe vele Steden tegen hem gezworen hadden / en hoe groot hunne magt was? Zy antwoordden: al het volk van den Rijn af nebergaende / tot de Schelde toe / die hebben een verbond gemaakt met die van Saren / en deze lieden zyn de vzedste en sterkste mannen van de wereld.

Dit volk heeft van oude ty en de landen van Belgis beschermt tegen de Teunen / Vriezen en Dugosche.

Want als de landen van Belgis bevoigten wierden door eenige van deze voorschrevene Natien / en meest door die van Saren / zoo wederstonden deze landen alleen die van Saren / ende deden vzaeke voor geheel het koningryk van Belgis / en bevoigten hunne vanden / en beschermden hun zeer vrylijk voor de eere des Ryns tegen hunlieden.

Van vzaegde Julius Caesar hun / hoe vele Ryddere mannen elke stad wel konde ophengren? En zy antwoordden hem: Dat het getal der Ryddere mannen zyn was

zeher / tot onder het volk van Belgis / de Edelmannen verre te boven gaan alle de andere Steden onder Belgis vzen / want zy aeren zyn wel 10000 opgezene slytbaere Heiden / in zy hebben volust uyt te zenden tegen u vertyg vyzend.

Nota Dat de stad / die Belgis genoemt word / van Julius genoemt wierd Othello.

baum / het welk geene Stad was; maer het was eene Heerlykheyt / en Natie van heel magtig Volk / het welk vzed en vrd woont / daer slykende tot Henegou. Deze Heerlykheyt had eenen vrye en magtige stad / genaemt Belgis / de welke nu eene vlykte is in Henegou / genaemt Dobay / gelijc voorschreven is / welke Stad de

De Stad Belgis.

oude Historien van Henegou en Voorryk Belgis noemen: ende zeggen / dat zy het hoofd en de voornaemste Stad van alle deze Nederlanden was.

Die van Saisson met 1. Steden onder hun gelegen / zullen vthzengen 5000. Die van Verbi met hunne steden / als Gand / Brussel / Toven en Wasch-Bzaband / Henegou en Vlaenderen / tot op de Teyde / het welk alsdan al het Land van Arbiën genaemt was / zal ook 5000 gewpende mannen vthzengen. Deze Verbi waere zeer kloekke en Ryddere Volken boven alle andere. Die den Arrecht met het Land van Artois 1500. Die van Picardiën met de stad van Amiens

1000. De Morini / dat zyn de gene die woonden tusschen de Teyde en de Zee / tot by Gend / met de steden van Arruenen en Brugge / en het Wyne hebben belost 1500. De Menapische / dat zyn die van de vier Ambachten met sommige Eylandkens in Zeeland en Bzaband / en op de zyde van Gelderland / waer uyt de Menapische van de Westphalen en de Sarenaren bezeyden waeren / moesten vthzengen 7000 mannen. Die van Bolonois / Ponthin en Calis 10000 mannen. Die van Cassel-Ambacht en Permandois ook 1000 / de Katvliet / Hollanderij en Geldersche 3000 / die van Creil / Gulik / Aken / Limbourg / Tugh / Zeeland / Bzaband

11000. Te saemen uytmarkende 19000 mannen / de welke die van Belgis magtig zyn tegen u op te brengen.

Als Julius Caesar tit alles van te Gezanten gehoorst / ende te Edele van de stad Kiemen in verzekeeringe ontfangen had / zou riep hy tot zig den voorschreben eedlen Heer Divicius van Bourgogne / en zegde tot hem : Tot glorie / eere en voordeel is ons gekomen / dat dit volk van Kiemen ons geen hinder doen mag. Had den zy hun ook niet de andere verzeigt / en te saemen tegen ons gekomen / zy hadden ons grooten wederstand en hinder konnen doen. Maar is 't dat'er nu eenigen tseft onder hun kom / dit zal zy tot hunne versterkinge. Nu willen wy de stad Kiemen met haere onderzaeten laeten staen / maer neemt met u het volk het welk hy uyt Gallien en Bourgogne gebracht hebt / en leydt hun in het land van Belgis / ryd door het land / berooft hit / ende verband al het gene op daer bind / op dat wy hun alzoa dwingen mogen nae huyt te trekken / en van makhanderen te verstrygen / die / de welke hiezen vergabert zy / om ons te wede staen.

Hier naer hoorde Julius Caesar van de bespieder / die het volk van Kiemen ontgeonden hadden / dat het volk van Belgis niet een ontallyk groot heyr opkwaem tegen Julius / ende dat zy hun heyr vast aenbrachten. Alsdan zond Julius den Kapiteyn Divicius met ufe van Bourgogne in het Land van Belgis / maer Julius trok zelf haestelyk met alle zyne legioenen ober de riviere Arona / op dat hy de riviere zoude hebben tusschen hem en het belgisch heyr. Daer lag eene groote brugge ober de riviere / en daer leyde Julius zyn volk aen beyde zyden op vlietuyzen / de welke hy daer maakte.

Hy leyde daer ook twee zyne Kapiteynen / den eenen genaemt Quintus Titurius / en den anderen Sabinus / met zek slag-ordery van volk / en 3000 zome mannen. De Romeynen sloegen hunne tenten ober de riviere / en aen d'andere

zyde dede Julius zragten maeken 18 booten wyd / en op die zragten dede hy een sterck volwerk maeken 12 booten hoog / en daer stelde hy zyn volk op.

In de zelve dagen trok het belgisch heyr nae de stad Kiemen en daer lag by de stad Kiemen een schoen kasteel / genaemt Wibzalk / het welk die van Belgis / verstormden en innamen. Zy arbeidden zoo zeer / dat zy begonberhand op de mueten van de stad Kiemen in de zragten kwa en. Zy verstormden den muete te zeyden een stuk weeg / en zy verbranden de poorten. Daer stond eenen stercken toren in den muete / die genaemt was Dongio / den welken versterkten was als het kasteel Wibzalk / die zy lang verstormden. Maar vermits den nacht aenkwam / zoo trokken zy van daer / en waeren gedwongen zig uyt te rusten.

Op dit kasteel lag eenen zomen Kapiteyn / genaemt Julius / deren zienhe / dat hem het kasteel afgenomen was / dat hy vlogten moest in de stad / en dat te stad ook groot geweld leed / zoo zond hy boden tot Julius / begeerende hulpe en versterking. Als Julius dit hoorde / zond hy daer haestelyk ruyters met geschut en slingers / de welke zeyffelyk met steenen wierpen : deze waeren uyt de landen van Conbidien / Numidien en Ezyten / en deze ruyters gingen op dien zelve nacht in het kasteel nae den toren Dongio voorschreuen. S anderdags kwamen die van Belgis weder aen dit kasteel Dongio zeer sterckelyk gevallen / maer de ruyters wierpen zoo zeyffelyk met steenen / en schootten zoo veel geschut tegen die van Belgis / dat zy wylten moesten.

Als die van Belgis dit zagen / vertrok dit beleg van de stad Kiemen / en zy verduerden al het land van Kiemen tot aen de stad Chalons. Zy trokken ober berg en dal en alle kasteelen wierpen zy te aerde / en zy verduerden ook al het gezaecht goet van het veld door het zwerch en door het buer.

Wy bevinden in de Historie van Cen-

geren / dat het volk van de stad Kiemen met meer andere steden alsdan te kennen gaven den heymelighen raed van de Paalen / verstaeden de hunne oude gewoonte : zy sterden tegen hun eygen volk / en zy gaven Julius hunne rugene stad op. Maer bevinden ook / dat alsdan de glorieuse kroone der stad en des klyfs van Belgis overgebracht is tot die van Kiemen / om dat zy Julius Caesar en de Romeynen eerst zeyffelyk ontfangen / en hun eygen volk berraeden hebben.

Nier dat die van Belgis beschaedigt en verband hadden geheel het land van Kiemen / kwamen zy al te saemen tegen Julius Caesar en de Romeynen : zy stelden hun heyr / en sloegen hunne tenten op eene Italiaensche myle nae by het heyr van Julius. Het volk van Belgis had het veld beslagen acht Italiaensche mylen verre. Julius wilde op dien tyd tegen hun niet stryden / om dat hy zag dat zy zoo veel volk hadden / en ook om dat den aengang zeed was. Alsdan gaf Julius zyn volk te kennen / dat die veranderinge en veranderinge des tyds zyn volk te baete zoude komen / en zyne weder-partye schaedelyk zoude wesen.

Maer hy zond van zyne sderbzomte ruyters / om te steken / en eene voorberendinge te maeken : om te zien en te zoeven hunder beyder zragten.

En alzoa bersey den tyd en den moed van de groote menigte des volks van Belgis. Certynen dede Julius zragten zaben tot by het belgisch heyr / aen de rechte en aen de sinke hand / 400 borten lang. In het eynde van deze zragten dede hy twee stercke torens van hout maeken / en daer stelde hy ruyters in met geschut en met steenen / om de zelve te bewaeren.

Julius gehoudt ook / dat de twee legioenen / die kort aengenomen waeren / bewaeren zouden de kleeberen en het ander goet : de andere legioenen stelde hy in slag-ordery / en daer was maer eenen weg / om by hun te komen.

Men d'andere zyde hebben die van Bel-

gis hun heyr geteld in slagorber op hyn wyzen : het en als eene hal / het ander als vleuge en / en het derde als eene weeg. hiele / en stonden gerud om tegen makhanderen te stryden. Die van Belgis stonden aen d'eene zyde / en zy waagten op dat de Romeynen eerst overkomen zouden / en meyden hun alzoa dood te staen ; maer de Romeynen dagten die van Belgis het zelve te doen / in dien zy overgekomen waeren.

Als Julius Caesar bemerkte dat die van Belgis niet overkomen durften / zoo trok hy agterwaerts met al zyn volk / en hy ging liggen op eene plaetse / die hy sterck gemaakt had.

Die van Belgis gingen op eene andere wyze Julius heyr bebegten / d'eene heist trok ober de riviere Arona / om het kasteel te verstormen / het welk Titus Titurius bewaerde. En d'andere heist trok om de brugge af te zeyden / daer de Romeynen hunne legh-middelen ober hiezen uyt de stad Kiemen.

Als Titus Titurius dit merkte / zond hy boden tot Julius / en gaf hem dit te kennen. Julius zond dan ober de brugge alle zyne ruyters / de schutters met hunne geschutten en alle die harvas hadden. Dan leyde Julius al het volk op eene zonderlinge plaetse / daer die van Belgis ober de riviere gekomen waeren.

Dan gingen de Romeynen die van Belgis bebegten / de welke nog op de riviere waeren / om ober te komen / en de Romeynen stonden op den oever. Daer geschiedde op dien dag eenen grooten stryd / en daer bleef ober beyde zyden zoo veel volk dood / dat die van Belgis ober hunne dooden gingen / met onberzaegber herten / als ober eene brugge. Alle de gene / die ober de riviere kwamen / wierden gekeert / en verniet van het peirbevolk / en die op d'andere zyde van de riviere waeren / wierden dood geschoten van de Romeynen.

Als die van Belgis zagen / dat zy ober de riviere niet komen konden / zragten

30 hun heyr te saemen / en tzoelken wederom om de zelve plaetse / daer zy te vooren gemeest hadden. En als zy vele dagen den strijd vermagt hadden / en Julius niet aankwam / zeyden zy tot malikanderen: **Wat zullen wy hier doen? Het is beter dat wy nae huyg tzechten / ende selmaeren onze Stad en Landen / als dat wy hier langer blijven.** Want wy hebben niet meer te eren nogte te dinken. Dit volk / het welk hier in het veld ligt / wilt tegen ons den strijd niet waeren / en wy konnen by hun niet komen als met groot verlies en schaede van ons volk.

Als 't dat zy tot ons komen in ons land / zoo zullen wy ons tegen hun verweeren / en alzo konnen wy met kleynen arbeyd tegen hun strijden / en zonder gelijck van leuens-middelen.

Als dezen raed stemben toe alle de Belgische ruyters. En om nae huyg te tzecken maeren zy te meer gezind / om dat Diviciacus van Julius met veel volk in hun land gezonden was / om dit te verdeduen en te verhoeden.

Alsdus wierd dezen raad van een igelick geprezen / en zy tzoelken nae huyg zonder regel / zonder geschicktheyd en zonder goet order / van vier plaetsen daer zy legen: een igelick nam eenen bezonderen weg / om nae hun land te reysen / en om elk in hun land te komen.

Dit wierd Julius Caesar terstond gemaerschout / maer hy gebaod een zyn volk / dat zig niemand roeren zoude / om hun te volgen / want hy meende / dat zy dit gedaen hadden opt schalksheyd.

Als Julius zekerlyk wist / dat het boornaemste heyr uit het veld geuligt was / zoo zond hy hun naer geheel het heyr te peird / het welk hy had / te weten / daer Quirius Pedius en Lucius Aurunculeius Corta, en Titus Labienus Kapiteynen van waeren. Deze verhoefden hun / en sloegen een groot deel van het volk van agter in den steit. Het is geschied / dat de agterste hun omkeerden / en hun zoo byzamelick tweiden tegen die groore me-

nigte peidevolk van Julius, dat den slag duerde van den ongang der zonne tot den ontergang der zelve.

Des anderdags / eer die van Belgis zig konden by een vergaderen / ging Julius met alle zyne legioenen / en beleegde de stad Soiffons / die het ook met die van Belgis hielden / en hy begonst de zelve zeer sterk te bestormen / want hy meende die met den eersten aanval in te klygen. Hem docht / dat in die stad weynig volk was / die de zelve beschermden / ofte zyne maent wederstaen konde.

Hy tzoel ook voor de stad Dagon / en dede daer groot geweld op / want zy hogten geheel den dag / en bestormden de mueren zeer byzessegh / maer zy hzeegen die niet. Als den nacht aankwam / kwamen veruyters in de stad / die den slag van het verboldy ontgaen waeren. Als Julius Caesar dit vernam / beschickte hy zyn heyr / en byagt rammen / hoelverken van horden / en torens van hout gemaakt aen de mueren. Als het volk van Soiffons dit zag / warden zy benaumb / en daerom zonden zy boden tot Julius, om hem de stad over te geben / behoudende hun luyf en goet / en zy besloeden hem altyd getrouw te blijven inder hy hun in genade wilde ontfangen.

Alsdan nam Julius Caesar hun in genade / voor de voerspycke van die van Bremen / behoudende hun luyf en goet. Van gaben zy de Romeynen Edelmannen over in verzeheringe / als ook al hun harnas en wapenen. Daer naer kwam Julius in de stad en hy hield de zelve.

Als de stad van Soiffons met tien andere Sordelens alsdus beheert en ingevomen waeren / en de legioenen een weynig tyd gerust hadden / zoo tzoel Julius Caesar op met al zyn volk om Dambais te gaen belegeren. Als hy op by Italiaensche mylen nae-by de stad was / kwamen hem te gemoet de alderlygste en kloekste Mannen van de stad / en die gaven hem te kennen door teekenen die zy met hunne handen en monden deden / dat zy hun en ook hunne stad

de Romeynen wilsden overgeben. Zy be-woezen dit door teekenen / want zy hadden geen volk onder hun loelke de roomsche taale konden.

Van was'er onder de Romeynen den Kapiteyn Diviciacus van Bourgoigne / die de Belgische taale verstand / en dezen gaf Julius hunne begeerte te kennen / en zeyde: dit volk is altyd getrouwerlyk met ons verbonden geweest / maer zy zyn ons nu afgebaeten door kwaeden raed van hunne Princken / die hun wys gemacht hebben / dat de gene / die onder de gehoorzaamheyt der Romeynen zyn / zeer verbykt en belast worden / en dat zy in groot slaertheyt en eygendom leven.

Wilde Princken het volk dit verzeherende / uwe toekomstige vernemende / hebben dit volk verlaeten en zyn in Engeland getzoelken: dit is het woord van het volk van Dambais / en zy geben u dit te kennen.

Als Julius Caesar by de mueren van de stad was / zoo kwamen de byzonden en kinderen / jonge en oude / en riepen tot Julius om genade / en zy leyden hunne handen te saemen boven op de mueren / en deden teekenen / begeirende barmhertigheyt. Alle de Heeren van de stad kwamen Julius Caesar te gemoet met de steutels her zelve / en zy gaben den Kapiteyn Diviciacus te kennen wat hunne begeerte was.

Alsdan nam Julius Caesar 600 van de alderbelste ende rylste mannen van de stad in verzeheringe / en ontfing hun byzendeigh in genade / behoudende hun luyf en goet / maer hy benam hun alle hunne wapenen.

Alsdan tzoel Julius met'er spoed voor Amiens / maer eer hy die stad genechte op twee Italiaensche mylen nae / zoo kwamen de Heeren en de Gezanten van de stad hun te gemoet / en gaben hun ook minnelijck op onder Julius en de Romeynen.

Daer dat Julius Caesar alle deze steden gewonnen had / kwam hy by de stad S. Quentin in het land van Vermandois.

Als het volk van deze stad de komste

der Romeynen vernam / gaben zy zig ook over / en stelden hun gemillig onder de gehoorzaamheyt der Romeynen.

Op den zelve tyd als Julius Caesar alsdus voorspoediglyk zegenyaelde over alle deze Steden / zonder tegenspoed / zoo wierd hem gezeyd / dat daer ontzent een slach van volk woonden / die zeer sterk en strydbaar waeren / en deze volkeren warden genaemt Herbit.

Als Julius dit verstaen had / dede hy neerstelijck onderzoeken wat slach van volk dit was in Gallia Belgica / die men Herbiti noemde / wiens voornaemste stad nu Doornyk is.

Dit slach van volk stekte zig van by Amiens / Utrecht / S. Quentin / tot Lobven / Brussel en Gend.

Als Julius nu nauwkeurig onderzocht had nae de hoedanigheyt van deze Herbiti / zoo wierd hem gezeyd: o Caesar! de stad van Herbiten in Belgica gelegen / is boven alle de steden / die in Gallien zyn / magtiger / sterker / vermaerder en meerder van volk / want van oude tyden heeft den koninglyken Stoel daer in gewest / en wy hebben deze Stad altyd ontzien en gezeest boven alle andere steden van Belgis / daer woont een volk / het welk breed is / hard / sterk en zonder genade ofte barmhertigheyt. Dit volk verbyt ons / dat wy ons onder de Romeynen begeven hebben / en dat wy de eere en sterckheyt van onze vaderlycke landen met de voeten getreden hebben / en zy zyn van zin geene gezanten tot u te zenden / nogte geene voorstellinge van zede te aenveerden / maer wilsen u bestyden. Hierom zyn wy van hun gegaen: want wy weten / dat'er de Goden toornig op zyn / overmits hunne bloedstortinge en boosheyt. Alsdan antwoorde hun Julius: het is kwaed tegen de Goden te stryden / en zoo wie alsdus begint / is zonder verstand.

En weynig tyd hier hooren hebben de steden / die ontzent Belgis lagen / gezwoeren malikanderen opstand te doen /

ende niet af te gaen in geendte noot. Zy gzaften onder te aerde eene boude van de stad Belgis tot in de stad Fanum Martis/ nu genaemt het Graeven Staetel in Gend/ en maekten dien gang zeer heymelyk en zoo wyd/ dat zy tot malkanderen konden komen/ om raed te houden/ en het volk heymelyk tot malkanderen leeden.

Julius Caesar bleef langen tyd in het land van Permandois/ op dat hy zyne legioenen vergaderen zoude/ ende om alle de steden/ die onder zyne gehoorzaamheid gekomen waeren/ wel te bestellen/ op dat hy te beter zyn beleg voor de stad Belgis zoude mogen maken. Als dan dede Julius vele werktuggen maken/ om de stad te bestormen. Hy dede al het geschut en de legioenen vergaderen van alle de Steden/ de welke hy overwonnen had.

Als Julius Caesar alle zyne dingen bereydt had/ om de stad te beleegen en te bestormen/ dede hy eene vermaeninge voor zyne legioenen/ om de ruytersmoed te geben/ op dat zy hun vromelyk zouden bjaegen in den wygang/ om den hoogmoed te vreten/ die hy aen hun zag. Als die van Belgis de komste herraemen van het groot heyr van Julius, zoo versmaerden zy zyne magt/ ende wilden hem zonder wyltel te ontmoet gaen/ tot eene bespottinge der Romeynen/ en zy spraken aldus: Laet ons uytgaen met eenen kloeken moed/ om te zien dit vromd volk/ en laet ons hun aanbieden onze rechte hand. De myzen/ molten en wezelkens meynen de myeren van Belgis af te vuten. De pigmeen zyn kleyn van gestalte en de peirdeblieden meynen te bliigen boven de sterren/ nogtans moeten zy nederdaelen en zuppen den vromd der peirdes. O gy Romeynen! al hebt gy onder u gekregen Kiemen en Waubais/ Soiffons en Amiens/ nogtans hebt gy ons niet gewonnen.

Urfarius, renen vroomen man onder de Edele/ en in bezen tud Koning van Belgis/ anmerkende de vromdheyt/ Hoogmoedighed en ontverzaegdhed van

zyn volk van Belgis/ riep te saemen de Kapiteynen/ Ridders/ en alle de luyse mannen des Landt/ en de Steden van Belgis/ en hield raed met hun/ wat hier in best te doen stond/ om alle dingen vromdlyk te beschikken/ met vromdige zandge en zorgelike aenbevinge.

Dan kwamen zy ober een/ en beslooten onder malkanderen/ dat niemant uyt de stad gaen zoude/ voor dat de Romeynen eest de stad rondom beleegert hadden. Maer als de Romeynen hunne tenten opstoege en gereedschap maekten/ om de stad te belegeren/ zoo zouden zy haestelyk uytgaen/ om de Romeynen te bestyden/ welken raed alle de Heeren van de stad wel behaegde.

Als het gemeyn volk hoorde/ wat in den raed besloten was/ zoo wilden zy den Koning Urfarius met alle zyne Heeren en Raed dood slaen. Als Urfarius dit merkte/ dede hy (om de hardnekkige en wederspannige te stil en) uyt de stad gaen alle de oude mannen/ onbekwaem om te vegen/ en alle de vromden en kinderen/ en hy dede hun vertrekken in de vromdigheden en de woeste plaetsen daer ontzent gelegen/ om dat zy geen belet zouden zyn aen het volk van wapenen in de stad/ ofte grene kleynmoedighed zouden merken aen de gene/ die gekozen waeren/ om de stad te beschermen tegen de Romeynen.

Maer wat raed Urfarius aen het vromd volk gaf/ zy wilden daer niet nae hooren: waerom hy gedwongen was hunnen wil te volbzengen/ zeggende: Maer gy gaet/ ik zal u volgen/ en met u leven en sterben.

Dan gingen zy uyt de stad tegen het heyr van Julius, zonder geschikheyt/ als doffe honden/ wel zeven mylen verre tot dat zy kwamen ter plaetse/ die nu genaemt is Campus dolentis, dat is/ het veld der vromde/ het is tusschen Valencyn en Hamergh/ en daer stelden zy aldererst hun volk in slag-order.

Dan heeft den Koning Urfarius he-

volen twee batalien van ruyters aen de rechte en eene aen de sinke zyde/ een deel ober eenen hoop/ en een deel te saemen gelikh eenen schid/ sommige als eene opene schaarre/ en sommige op de luyse van eere zeyde/ heestende vele tanden/ en eenige roud gelikh eenen bal/ en andere gelikh eenen vierhanten hoek.

Hy stelde Kapiteynen op de snelle peirden om het volk te gebieden/ het welk kostelyk toebereyd was/ en hy vermaende hun/ dat zy vromdlyk zouten stypen.

Als Julius hoorde/ dat te van Belgis zoo nae hy hem waeren/ en zoo vromdlyk aenkwamen/ zoo was hy zeer bestaen/ en hy zont kloeke mannen uyt te peirde/ om vromdlyk te vernemen hunne schikkinge/ en te wyze hoe zy hunne dingen aenstypen.

Als deze die van Julius uytgezonden waeren/ wederom kwamen/ en alle de zaken vernomen en vertelt hadden/ hoe en op wat wyze zy op het veld lagen/ en hunne schikkingen gemaakt hadden/ zoo zeyde Julius: deze zyn lieten/ die my in konsten van oorlogen hebben andere volkeren aldererst besaegen.

Daer was eeren berg by de riviere genaemt de Sauter/ welk n berg van den grooten slag die daer gebeurde/ den naem behouden heeft/ Mons mortis, dat is/ den Berg des doods. Op en rondom dezen berg ging Julius Caesar siggen met al zyn volk in goet order. Als zy aldus aen beyde ynden toeneleid waeren/ gingen zy malkanderen zoo vromdlyk aen/ dat het geheel aerdrick scheen te beven.

Op den eersten dag des stypdes zyn te saemen gekomen te vromdlyk Belgische/ die de Romeynen toegeballen waeren/ en zig opvromden hebben met die van Gallien uyt Bourpogne/ de welke bynae alle te saemen van Urfarius vromdlyk wierden.

Sanderdags ging den Koning Urfarius (die den leghman was van die van Belgis) daer Julius lag in slag-order met zyne legioenen. Daer geschiedde eene vromde bloedstortinge aen beyde zyden/

en daer wierd den Koning Urfarius dood geslagen op het hoogste van den berg. Daer bleef aen beyde zyden zoo veel volk dood/ dat het bloed van den berg neberliep tot in de riviere/ als of het water gewest had.

Op den derden dag waeren'er nog dzy slag-order van het volk van Belgis ongekwaemt gebleven/ die 's morgens de Romeynen aengzeepen/ en bebogten de selve den gheelen dag. Hoewel zy daer vele Romeynen dood koegen/ zoo verloorren zy nogtans een geheel slag-order van volk/ hier vooren genaemt de zaegde vele tanden. Nogtans was daer niemant/ die het veld verliet/ en den donkeren nacht kwam aen.

In dezen nacht hielden die van Belgis raed/ en zy besloeten dat zy nae huyf trekken zouden/ want zy de stad Belgis zonder volk van wapenen geaeten hadden: aldus verliet hun best/ dat zy hunne wyden en kinderen daer weder in bjaegen/ die Urfarius daer uyt had doen gaen/ als vromdlyk/ en dat zy hunne stad beschermen/ als dat zy langer in het veld stypen zouden.

Den stypd had daer gebuert dzy dagen en dzy nagten/ in verschepte slag-order van volk/ zonder ophouden. Daer was zoo groote bloedstortinge ober beyde zyden in verschepte plaetsen/ dat de peirden tot de knien in het bloed gingen.

Dan gingen die van Belgis in d'eerste nachtmarke uyt het veld/ en zy namen hunnen weg nae de stad Belgis. Als de Romeynen dit vernamen/ zoo hebben zy hun naergevolgt/ en geslagen van agter in den steirt/ en daer bleeven'er vele dood.

De voorste die het ontgaen konden/ kwamen in de stad en stooten de poorten toe. Zy maekten hunne stad sterk/ en stelden hun weder om tegen de Romeynen te vegen.

Zeg dagen daer naer/ als Julius en zyn volk zagen die groote menigte des volks/ het welk ober beyde zyden verflaggen lag/ zoo schreydden zy dzy dagen ober-

de haude / die daer verslagen waeren. Hierom zoo wordt deze plaetse nog genaemt *Campus colentis*, dat is / het veld der goede Welke plaetse gelegen was / tuschen *Ambrigh* en *Paleneyn*.

En berg daer *Julius Caesar* lag / is nog genaemt den Berg des doods. Al het volk van het land daer ontrent / en ook die van binnen de stad *Belgij* / wie rebig hofschap goed had / dat verkochten zy / en zy wuypen het geld ofte andere juweelen in gulten / ginsten / in oude helberg ende in andere bergrijke plaetsen / om dit aldaer te braken: zoo dat het land volk naerhaer in vele plaetsen gebonden heeft halveran / schaepen en peyten van zilver en van goud gegoten / menigvuldige hofschap gorderen / en groote sommen gids.

Als *Julius Caesar* en zyn volk het welk nog overgebleven was / byn dagen lang over hunne doode gekrent en offerande gebaen hadden na de byze ter *Romeynen* / zoo ging *Julius* met zyn volk / en marste ren veldt voor de groote stad *Belgij* / want hy hopte / dat overmits den grooten slag / die nu geschied was / weynig ofte geen volk in de stad gebleven was / en alzo onynde hy de zelbe verstant te overballeen en in te nemen. Hierom vergaderde hy al het volk het gene hy hoopte konde / verbeplde zyn heyr in vier slag-orderg / en belegerde de Stad op vier plaetsen.

In het eerste stelde *Julius* een de oost-zude een slag-order van volk / waer van *Kapiteynen* waeren *Cicero* en *Profluerus*. Men de zoud-zude leide hy ook een slag-order van het volk / waer van den *Kapiteyn* genaemt was *Labierus*. Deze had onder hem het volk het welk gegeven was van het eerste / derde in derde legioenen. Men de west-zude / daer meerderren les was / daer leide hy three *Kapiteynen* als *Cotha* en *Antonius Crassus*.

Julius Caesar zelfs / met de tiende legioenen / die'er geheel gebleven waeren / met het volk van de elfste en twaelfste

legioenen ging liggen een de noord-zude alwaer het aldergroote perikel schien te wezen.

Die van *Belgij* konden van niemand reiner hulpe hebben / als alleen van de steden van *Congerren* / *Loph* / *Cier* / *Walsch-Brabant* / *Send* / *Sutenaerde* en *Poonyk* / met sommige andere natien en steden / als het *Marckgesschap* van *Antwerpen* / de *Weyergan* van *Loben* en van den *Wosch* / van het land van *Henegouls* en van *Blaciden*; de welke nog alle te samen goede vriendschap hielden met die van *Belgij* / alhoewel zy noyterg ene groote menigte van volk in den voorschreven slag verloren hadden de welke zy het volk van *Belgij* ter hulpe gezot den hadden. Want zy waeren zeker / waer t dat de *Romeynen* de stad *Belgij* konden winnen / dat zy geheel het Land zouden berberken en te niet doen.

Julius Caesar, als gezeyt is / verbeplde zyn heyr in vier slag-orderg / en hy wylte met trecken van menige tenten te kennenen geben / dat hem nog volk genog overgebleven was / om de Stad *Wagtelgh* daer mede te overballeen; noyterg bemerkte hy / dat hy zyne beste ruyterg verloren had / en byn geheele legioenen / die in het veld vermoort lagen. En van de tiende legioenen of rebenen / zoo waeren alle de andere zwer vermindert: en het volk / het welk de *Romeynen* aengekomen en medegebaleen was / waeren allegader verslagen. Alsdan zoud *Julius* in *Italien* om byn legioenen ruyterg / op dat hy zyn getal altyd vol zoude hebben. Hy dede een gebod / ygaen door alle de steden van *Belgij* en *Galien* / de welke hy gewonnen had / tot op de ribiere den *Rhyn* / dat men hem hulpe en bystand doen zoude / en dat hem een igelyk ruyterg zoude zenden.

Als het volk van *Belgij* zag / dat zy zoo vast belegerd waeren / zoo waekten zy twee nieuwe legioenen met algemene toestemminge van de Stad / na de vier natien van volk / die in dien tyd in de

stad waeren. Want ten eersten / daer waeren *Romeynen* in / de welke een verbond met *Walhanderen* gemaakt hadden van dien tyd / dat *Julius* eerst over het gebergst kwam. Alsdan verkoren zy de stad *Belgij* voor hunne plaetse om tegen *Julius Caesar* te houden. Deze waeren in getal 18000 mannen van wapenen / en hunnen *Kapiteyn* was *Quinius Curcius*, wiens vader *Carolina*, gezworen had tegen de *Romeynen*.

De andere natie van volk die in de stad *Belgij* was / waeren alle de overlooperg / die geblugt waeren uyt d'andere steden des *Koninkryks* van *Belgij* / die hope hadden / dat deze Stad sterk genoeg was / om *Julius* te wederstaen. Hierom wreken zy alle in *Belgij* / en hadden hope / dat het Land nog eenzagtig zoude worden.

Dit volk was 24000 mannen in het getal. Hunnen *Kapiteyn* was genaemt *Galba*, en hy was den zoon van *Galba*, *Konink* van *Soiffong*: hy was eenen vromen sterken man / die wel oorlogen konde. Als *Julius Caesar* de stad *Soiffong* innam / verhoof dezen *Galba* met veel volk liever baling te wezen uyt zyne eygene Stad / als onderzaet van *Julius* te wezen.

De derde natie van volk / de welke in de stad *Belgij* was / waeren alle de mannen uyt de onliggende *Weyern* en *Kastelen*. En hier mede waeren verzaemt die van *Congerren* / *Cier* / *Sayen* / *Henegouls* ende ook van *Walsch-Brabant* / die daer eerst gekomen waeren om de stad *Belgij* in te nemen en te behaeren.

Want zy wisten wel / dat alle hunne eere en welbaerd in de stad *Belgij* gelegen was: en deze *Natie* was 35000 uytgelezene *stypdaere* mannen. Hunnen *Kapiteyn* was genaemt *Odomarcus*, eenen vromer van *Hullionatus*, *Konink* van *Walsch-Brabant*.

De vierde natie van volk / die in *Belgij* was / was meest al volk van wapenen / de welke in de Stad gekomen waeren / en niet vood geslagen van de *Romeynen* in den grooten slag / daer by hier

booren van gespyoken hebben. Het getal van deze was 15000 *stypdaere* mannen / maer daer waeren'er nog vele gewond / de welke niet mede getelt wierden.

Deze ruyterg hadden den Hertog *Ursarius* hoor hunnen *Kapiteyn* gekozen / die binnen de Stad bleef op het *Kasteel* van zynen vader / als het volk uytliep tegen de *Romeynen* / en *Ursarius* met hen / als hunnen *Leysman* en *Kapiteyn*.

Want die van *Belgij* wilden niet geboogen / dat'er imand met hun uytging tegen de *Romeynen* / die van de stad niet was. En zy wilden ook de stad niet alleen laeten in de behaeringe der vromde lieben / die a'gden in de stad waeren. Alsdan was dezen jongen *Ursarius* t'huys gebleven. Het getal van de gene / die alsdan uytgingen tegen de *Romeynen* / was 125000 mannen / en daer kwamen'er niet meer t'huys als 25000.

Hierom zoud den *Konink* *Ursarius*, eer hy uyt de stad ging met dit kwaed en onvoorzigtig volk / alle de onde en zynke mannen / de welke onbekwaem waeren om te stypden / en ook de vromden en bezonderlyk alle de vromden / die kinderen vromden en kinderen zynnen / en hy dede die in de hofschapen gaen / in de leere landen en in de wibernissen / daer hy hopte / dat niemand van de *Romeynen* komen zoude / om die te vernielen / indien het gebeurde / dat hy met zyn volk verslagen wierd / op dat van deze vromden nog naerhomelingen mogten slypen: en het getal van deze vromden was ontrent tien duysent.

Daer dat die van *Belgij* den jongen *Ursarius* hoor hunnen *Kapiteyn* gekozen hadden / naer de dood van zynen vader / zoo vergaderden alle de *Ebele* / de *Kapiteynen* / de *Ouderlingen* / en de *Weyern* van de stad *Belgij* / en zeyden in het openbaer: dat het recht en goed waer / dat zy in zulken gebaertigen tyd en zwaere oorlogen wederom eenen *Konink* waekten. Zy stelden alle dingen in gereedschap en kwamen tot den zoon van den *Konink* *Ursarius*.

hem viddende/ dat hy die eere en weerdigheyt wilde aennemen. Als Ursarius dit hoorde/ ontschuldigde hy zig/ en zeyde: dat hy daer toe niet diende/ om dat hy te jong en te liep van verstand was; en om dat hy was van het bloed daer de Goben hunne onweerde op gestort hadden en verloornt waeren. En naer dat hy nog meec ontschuldigingen bygebzagt had/ zeyde: daer is eenen man onder het gemeyn volck/ zeer goet van leben/ deugdelyk/ kloek van verstand/ en wys van raed/ genaemt Andromadas: hy is van het bloed der hooge en oude Priesters/ en hy gaet andere lieden te Goben in wysheyt en kloekmoedighheyt: het is noodig en redelyk/ dat men in sulken tyd/ gelyk het nu is/ dien man tot deze eere en weerdighheyt verheffen zal.

Als de bergederinge en den Raed van Belgis dit hoorden/ waeren zy te zeden/ en makten Andromadas Koning. Als dit volkzagt was/ ging hy in den Tempel/ en aerste de Goben om hulpe/ en hy efferde den God Mars synen ondfen Zoon/ om der zeger ppael te verhoogen.

Hier naer ging hy/ en bezag hoe de Stad gestelt was van lebens-middelen. Hy behord dat'er hoorn genoeg in was/ en dat het koninglyk Paleys voorzien was van alderley spynen. Als dan dede hy uyt de Stad gaen alle de hzante lieden/ de jongens zowver baerh/ en vele vrouwen/ en het meeste deel der kinderen/ die tegen het bebel van den Koning Ursarius in de Stad gebleven waeren. Deze kwamen al te saemen ober de Schelde/ en gingen woonen in de wuibernissen en in andere worste plaetsen/ en zy zyn daer gebleven/ en naer verloop van tyd oppelwasfen tot een groot en magtig volck.

Hier naer ging den Koning Andromadas. en stelde zyn volck in slag-order/ en een deel van de vrouwen/ de welke hy in de Stad gelaeten had/ verspreyde hy de geheele Stad door/ en hy maekte alle plaetsen sterck/ om Julius Caesar byzomeigh te wederstaen.

Verlyt dit gebeurde/ heeft Julius Caesar zig voorzien van alle gereedschappen de welke hem noodig bogten/ om de Steden te bestormen. Hy dede rammen maeken en vier houtene torens op raders/ de welke acht voeten hooger waeren als de mueren van de Stad.

Als Julius hy de Stad kwam/ zoe reed den Kapiteyn Quintus Curtius uyt de Stad met zyn volck in den nacht/ gelyk den Koning Andromadas hem beholde had/ en hy overviel het volck van Julius onboorzienelyk/ en zy bogten zeer hardochtig tegen malkanderen.

Het getal van de gene die uyt de Stad kwamen/ was ontzent acht duysend. Zy hadden poppen gewacht van hark en solfer/ te saemen gemeent met alle/ en daer staken zy het vuur in/ en verbrandden alzo alle de tenten/ de houtene torens/ en d'andere gereedschappen van het volck van Julius en zy verdoerven meest al het goet; en dan namen zy al het gene zy hzogen konden/ en liepen wederom in de Stad.

Als Julius Caesar het vuur en den brand zag opgarn/ ende het gerugt hoorde/ kwam hy derwaerts gereden/ om zyn volck hulpe en bystand te doen.

Hier naer kwam Quintus Curtius nog eens uyt de Stad met vele ruyters/ en bestreed het volck van Julius zeer kloekmoedig.

En ten laetsten als daer eenen grooten slag geschied was/ zoe reed Quintus Curtius uyt het veld met zyn volck/ en hy bzagt voor hem het hoofd van Lucius Antonius zoon/ den welchen enen Hertog en voornaemen Kapiteyn was van het heyt van Julius.

Hy had het hoofd op zyne sparre gesteken/ en daer naer hebben zy het voor de poorte van Belgis genagelt.

Als Julius Caesar dit zag/ was hy zeer byzombig en hy zond boden tot alle de Steden/ die onder hem stonden/ dat zy hem nog meer volck van wapenen zouden zenden.

Maer s morgens byzoeg/ als den Koning Andromadas bemerkte/ hoe voor-

spoedelyk alle dingen bergaen waeren/ gebood hy/ dat men alle de vrouwen die in de Stad gebleven waeren/ zoude verdelien in vier hoopen/ en selve ober elken hoop vier Kapiteynen/ tien duysend vrouwen/ die met hun zouden uytgaen en ingaen in den stad.

Als dan dede den Koning Andromadas eene aenspzaeke tot al het volck van Belgis/ en zeyde: o gy magtige en byzome mannen/ gy moegt nu wel aenmerken en overleggen/ dit zoe lastig en zwaer beleg daer onze edele Stad mede gekwelt is/ zonder eenige vermhertighheyt van onze zeede byanden/ de welke hun volck alle dagen vermeerderen als zy willen/ en als zy eenen man verkiezen/ zy konnen'er weder tien of twaelf voor hzegen.

Maer vylae! wat zal ik u meer zeggen/ dit kwaed geval heeft ons schaebelyk gewest: hierom raede ik u/ myne byanden/ laet ons kloekelyk tegen hun uytgaen/ op dat wy met de goedertierenheyt der Goben hun bebegten/ en dooflaen eer zy meer hulpe hzegen. In dezen nacht zullen wy uytzenden twee Kapiteynen met de ruyters en de vrouwen/ gelyk besteten is/ daer Odomarcus den voornaemsten Kapiteyn van wyzen zal/ en hy zal uytgaen in d'eerste nachtwaeke/ om het heyt van Julius te bestzyden.

Op de zelve ure zullen nog twee Kapiteynen uytgaen met de ruyters en de vrouwen/ gelyk besteten is/ aen d'andere zyde van de Stad/ en zy zullen bebegten het heyt van Labienus. En den voornaemen Kapiteyn Galba zal bestzyden een ander heyt van het volck van Julius.

Als den Koning Andromadas dit albus vastgestelt had/ zoe dede hy eene aenspzaeke tot het volck/ en vermaende hun om wel te doen en kloekelyk te veeten. In den siben nacht en ure/ gelyk gestelt was/ pinx Odomarcus eerst uyt/ en bestormde het heyt van Julius zoe byzombelyk/ dat zy Julius in zyne eegene tente zouden verlagen hebben/ indien het tiende legtoen niet gewaekt had.

Als Julius Caesar dit vernam/ riep hy met luyder stemme/ als eenen onberbaerden/ en hy dede zyn volck eene vermaeninge/ om hun zelve te beschermen. Maer eer de ruyters uyt hunnen slagp. ontsprongen/ lagen daer wel 2000 Romeynen verslagen.

In dezen stad wisten ook vele van de Romeynen niet wie hunne byanden ofte byanden waeren/ om de byzernisse des nachts.

De vrouwen verbrandden alle de waegens/ torens van hout/ de tenten/ en alle de weertuggen/ die zy daer wonden/ zoodanig/ dat men het vuur zeer zag schynen/ en geheel het heyt was daer door verlicht.

Op de zelve ure ging Galba ook uyt met zyn volck op het heyt van Labienus. Hy bestormde dit zeer byzombelyk/ ende hy dede Labienus grootte schaede in zyn volck. Het volck van het heyt/ het welk tusschen hun was/ die liepen al nae het heyt van Labienus. want zy wisten niet wat daer geschiedde.

In dien zelve nacht hebben die van Belgis byzantigen doofslag gebaen in het heyt der Romeynen/ dat'er byz dreien bood lagen in het veld. Odomarcus en Galba verzamelden hun heyt/ en reeden wederom in de Stad met zegenppael en byzschap/ en zy bzagten met hun enen grooten roof.

S morgens byzoeg als dit geschied was/ was Julius zeer byzombig/ om het verlies van zyn volck. Hy maekte grene zwaertighheyt om het goet; maer het spiet hem dat het door vrouwen gebaen was/ die den brand gemaekt hadden. En hy bergaderde zyn volck/ het welk langh alle zyden verhoort was/ bzak zyne tenten en pabitoenen op/ veranderde zyne plaetse/ en hy ging liggen op den berg Pan/ alwaer voornaemlyc eenen Afgod stond/ die genaemt was Pan/ den welke de schaypherders eerden voor hunnen God. Deze plaetse is heben genaemt Bergen in Henegout. Daer leyde Julius Caesar

zyn heyr / hy liet daer groote gragten delven / hy dede houtene torens maken en andere werktuigen / en hy verkwagte meer hulpe van Roomen.

Daerentusschen gingen die van Belgis in alle hunne Provincien / vergaderen oorlog behoeften / en voorzagen huane Stad van hoorn en van al het gene hun noodig was / en van kwam daer ook tot hulpe / gelyk voorzeyd is / een deel volk van ober de Maes / en ober den Rhyn / en het volk uyt Saxon / uyt Zwitserland / en uyt Zwaben. Deze kwamen vzelvlyk in de stad Belgis / en zy wierden daer met groote blydschap ontfangen. Deze maakten van het bystrende deel des heyrskinkens de stad Belgis.

Als Andromasus, Koning van Belgis zag dat de Stad wederom vol volk en zeer wel van levens-middelen voorzien was / en dat Julius met de Romeynen verre van daer lag / zoo riep hy zyne Key teynen te saemen / en vzaegde hun / wie hy Opper-Kapiteyn maken zoude over het volk / het welk nu in de Stad gekomen was. Zy vielen eendzigtiglyk op eenen / die genaemt was Ariparas, dezen was geboren uyt het geslacht van Arionillus, Koning van Saxon. Wydan zond Andromadas terstond volk nae de stad Fanum Martis / door de voute onder de aerde.

Hier naer dede den Koning Andromadas eene aanspraak tot zyn volk van Belgis / hoe dat de stad Kiemen in Galien / eene voornaeme oorzaak was van de schaede en verlies van hun volk. Wydan rinden de vier Kapiteynen te raede / en besloten / dat zy de stad Kiemen weder wilden innemen. Als den Koning dit hoorde / zoo was hy blyde / en spak: Gy hebt dit wel hoor / de stad Kiemen heeft ons alleen dit kwaed gedaen Wydan maekte hy den Hertog Ufarius Opper-Kapiteyn / den welken zeer gein den last aernam / en hy reed uyt met zyn volk door de bosschagien Des dags zoo rusten zy in de wildernissen en des nagts reysden zy voor de stad Kiemen. Als die van Kiemen dit

volk zagen aankomen / meynden zy / dat het ruyterij waeren uyt Bourgogne / die Julius Caesar ter hulpe kwamen: en aldus lieten zy dit volk in de Stad komen.

Zoo haest als zy binnen de Stad waeren / liepen zy nae het paleys en verbrandden dit / als ook Bacchus-poorte en Mars-poorte / en voorts de geheele Stad / want zy begeerden niet te nemen nogte te rooven. Al het volk versloegen zy met het zweerd / de oude en de jonge / de weduwen en de maegden / zonder eenige genade.

Als zy dit vzedelyk stuk begaen hadden / zoo hebben zy zeer haestelyk hun vertrek genomen / om weder te keeren nae de stad Belgis / door de zelve wildernissen daer zy door gekomen waeren.

Wydan kwamen zy in korten tyd weder in de stad Belgis / eer dit gerugt voor Julius Caesar kwam. Maer als Julius dit vernam / was hy zeer bezooft: hy maekte een opzet / dat hy van het Kasteel / het welk hy op den berg Pan had doen maeken / niet scheyden zoude voor dat hy meer hulpe zoude krygen.

Als de andere Steden nu hoorden wat die van Belgis te Kiemen bedzehen hadden / waeren zy zeer verblyd / en zeyden: is't dat de stad Belgis / aldus blyft in haere eere en hooghuyd / zoo zullen zy ons en onze kinderen kunnen beschermen tegen de magt en het geweld der Romeynen / hierom laet ons die van Belgis getrouwe volk hulpe en bystand doen / als zy in nood zyn / ende beleyd ofte vstormt worden van de Romeynen. Het is beter / dat wy die van Belgis bystand doen / de welke ons beschermen kunnen / als dat wy den uytbal van de Romeynen verwagten zouden. Dezen raed wierde in alle Steden van het volk wel ontfangen.

Wydan vernieuwden en verbonden * en wederom te saemen met de stad Belgis deze naerbolgende Steden / als Herbia / van sommige genaemt Hostilia / en nu Doornik ofte Audenaerde. Het is eene oude Stad / zeer groot en vermaerd ge-

weest menige honderde jaeren voor de tyden van Julius Caesar. Het volk van teze Stad was zeer ryckbaer en kloek.

Deze Stad wierd bystierd door 600 Edelmannen / die zy Senatoren noemden. Zy waeren altyd verbonden met de naeste Steden ontzent hun gelegen / als Fanum Martis en Fanum Mercurii.

De spzaeke van geheel het Land was gebroken grieksch / maer om hunne taale te schryven / gebzuykten zy grieksche letteren / zoo dat Julius Caesar eenen toelman moest hebben / als hy met hun spzaken wilde.

Met deze Stad Herbiën verbond zig ook vastelyk de voorzeyde stad Fanum Martis / nu genaemt Gend / het welk de harde was van die van Belgis / in het latyn genaemt Gessoricum Navale, ofte Portus Morinorum.

Welke plaetse tusschen de Schelde en de Lege / bewoont plagt te wezen van Edelmannen / ende wierd genaemt der Herrenheym / het welk te zeggen is / de woonste der Edele. Op den dag van heben word die plaetse in oude boeken genaemt Heerheym.

De plaetse ober de Schelde / nu genaemt het Quartier met de plaetse van Sinte Waes / daer nu getimmerd is een sterke Kasteel / plagt men te noemen Woerheym / het welk bereekent / de Woeren ofte Landsteden woonste: in het latyn genaemt n oude boeken / ober duyzent jaeren geschreyen / antiquus Pagus Gandavensis, dit is te zeggen: het oud Dorp van Gend.

De plaetse daer nu de Abbye van Sinte Pieters is / met het volk / het welk die woonde / wierd genaemt Gandium: en nu is deze plaetse genaemt Mons Blandinus.

In deze plaetse / en in de plaetse van Sinte Waes / vond Julius en de Romeynen twee sterke Kasteelen / alwaer de Afgoden Mars en Mercurius wierden aenbeden: te weten den Afgod Mars in het Kasteel daer nu S. Pieters Abbye staet: en den Afgod Mercurius in het Kasteel / daer S. Waes Abbye staen heeft. Deze

Afgoden zyn daer aenbeden en gekert gewest tot het jaer 603.

Den Afgod Mercurius was van zilber gemarkt / en wierd daerom van die van Gend genaemt den witten God: waer van heben nog in het gebzuyk gebleven is / dat sommige oude lieden zweiren by den witten God.

Met deze boorschreyene Steden verbond zig ook de stad Fanum Mercurii / nu genaemt Brugge / welke Stad in dien tyd niet meer was als de Burgt nog is; maer zy hadden daer ontzent sommige sterke Huzzen en Kasteelen / de welke de stad Fanum Mercurii onderdanig waeren.

Deze lieden hielden zig alleen aen den Afgod Mercurius: het was zeer beleest volk / groote vzienschap en hanteringe hebbende met veelerley Natien.

Zy hielden altyd groote vzienschap met veel volk van Fanum Martis. Met deze boorschreyene Steden verbonden hun ook die van Belgis / het volk van Stricht en Cerouanen / met meer andere Steden.

Als die van Belgis weynige dagen daer naer de Stad Kiemen en al het volk jammerlyk vernietigt en verniet hadden / zoo is Julius Caesar zulke groote menigte van volk ter hulpe gekomen / dat de plaetse daer hy lag veel te kleyn was.

Uyt Italiën wierden hem gezonden tyn legioenen / en uyt het land van Coulouze kwam ook veel volk. Die van Bourgogne en van het Land ober de Segne zonden hem ook veel volk: en van de Steden van Belgis / die hun overgegeven hadden onder Julius, de welke van Belgis heymelyk afgegaen waeren / gelyk hier vooren gezeyd is / kwam hem ook overbloedig volk by.

Als Julius Caesar zag / dat hy hulpe genoeg had / volmaekte hy weder de vier natien van volk / die hy te vooren bugten de stad Belgis geleyd had / hy verbeyle zyn volk en vragt hun voorber als zy te vooren lagen. Men de ooft-zyde lagen Cicero en Pressurus met eene menigte gewapend volk.

Men de zynde zyde / die nu Heggmans-Berg genaemt is / lagen vier Kapiteynen / met zeer vele stypbaere mannen. Men de west-zyde lag Titus Labienus met dzy nieuwe legioenen / op eene plaetse / die tegenmoordig genaemt word Resiomum, met veel volk / het welke hem toegeboegt was: en Julius Caesar bleef liggen op den berg Pan met zyne legioenen.

Dat ziende Ariopatras, Hertog van Saxeu / die door den Koning Andromadas Kapiteyn gemaekt was van de Dungsche / den welken lag in de stad Fanum Martis met den Kapiteyn van de Stad / die genaemt was Gandanus, dat het groot hege van Julius kwam liggen by hunne Stad / op eene plaetse / die genaemt word Heggmans-Berg: zoo hielden zy raed met malkanderen / en beslooten / dat zy uytzeken zoudten / om het volk te bestyden eer zy hunne tenten opfloegen / gelijk ook geschiedde: want zy deden eenen sellen oploop op de Romeynen / die welke hun vloekeligh werden / en den styp duerde tot den middernacht.

Van gingen Ariopatras en Gandanus van daer in de Stad / ter oorzake van den nacht. Daer des anderdags kwamen zy weder uyt / om de Romeynen te bevegten / die hun met geweld de plaetse afwonnen en op de blugt sloegen.

Als Julius Caesar dit gehoort had / gebood hy / dat Titus Labienus, Marcus Antonius en Cottha, met eene menigte Volk rendzagtelyk zoudten tzeiken aen de stad Fanum Martis / en de selve bestormen / want hy hopte / dat zy die zonder tegenstand vinden zoudten ende winnen.

Op den zelven tyd kwamen de Romeynen eerst in het Kasteel van Sonnenbergen en meer andere / die welke zy sterk maekten.

Als den Koning Andromadas dit hoorde / zond hy eene groote menigte volk door de heimelyke boude onder de aerde: deze kwamen alsoo in de Stad Fanum Martis / en trokken uyt tegen de Romeynen / zeer byzomelyk begtende; en sloegen eene groote menigte van de Ro-

meynen dood / maer daer wierd ook veel van hun volk verslagen.

Als Ariopatras bemerkte / dat'er zeer veel volk van de Stad verslagen was / zoo ging hy des anderdags met den Hertog Haiwidus, en met een groot deel volk wederom uyt in het veld. De Romeynen waeren verwandert / om dat zy uyt eene Stad zoo veel volk zagen komen / want zy wisten niet van waer zy kwamen.

Als zy nu te saemen gekomen waeren om te stypden / zoo bogten zy zoo schroomelyk aen beyde zyden / dat het ongelooftelyk is; maer de Romeynen / om dat zy veel volk verloren hadden / moesten loyken.

Zy kwamen over een loopende water / het welk niet diep was / nae het Kasteel van Sonnenbergen / en daer liepen ook vele ruyters op een sterk vloekeligh / het welk Labienus had doen maeken. Haiwidus en Ariopatras verbolgen den / en kwamen voor het voorzegg Kasteel / het welk zy zeer byzandelyk bestormden: maer alzo zy dit niet winnen konden / trokken zy wederom in hunne Stad.

Des anderdags lieten de Kapiteynen aen Julius Caesar weten / dat'er eene groote magt van volk in Fanum Martis verborgen lag / en waer't / dat hy hier in niet wist te raeden / dat de Romeynen nog groteren last zoudten leyden. Alsdan gehoord Julius zyne Kapiteynen Cicero en Pressurus, dat zy hun liger zoudten opzeken / en gaen liggen met hun volk by het hege van Labienus, om alle te saemen op de Stad te tzeiken.

Binnen dezen tyd gingen Andromadas, Haiwidus en Gandanus te raede / of zy de stad Fanum Martis / die groot was / niet konden houden zonder merkelyk verlies van volk / en zy beslooten / dat zy het Kasteel / het gene in de Stad was / sterk zoudten maeken / het welk zy aldus deden. Julius Caesar liggende op den berg Pan / alwaer hy een Kasteel gemaekt had / het welk heden Bergen is / de tydinge gehoort hebbende van zyne Kapiteynen / en naer dat hy hun belast had / dat die dzy hegen

by een zouden tzeiken / gelijk terstond gezegd is / zoo hebben de Romeynen dzy groote schaaeren Volk uytgezagt: en zy maekten wederom nieuwe Torens van hout / raminen en ander oorloggs-Getuyg / en trokken nae de stad Fanum Martis.

Daer veel stypden en zwaere dootslagen aen beyde zyden / zoo wonden de Romeynen ten laetsten de stad. Als zy nu in de stad kwamen / en daer geen volk in vonden / (want zy alle op het Kasteel gesloopen waeren) zoo megden de Romeynen dat of het Volk in ten nacht over de Schelde ru Leye tzeiken was / dat zy al het goed mede genomen hadden en alzo gereyft waeren naer de stad Perbiën. Als zy het Kasteel in de stad zagen / begonsten zy het selve geweldighlyk te bestormen; maer zy vonden daer zoo grootten wederstand / dat'er vele Romeynen voor dood vielen.

Alsdan gingen de roomsche Kapiteynen te raede / en zy beslooten / dat men de geheele stad verbzanden zoude / gelijk ook gebeurde / want zy deden alle de poorten / torens en mueren afzeken tot aen de aerde.

Als de stad nu albus vernietigt was / aen zy het Kasteel niet winnen konden / zoo trokken de Romeynen nae eene plaetse / die Labienus verkoren had / om daer neder te slaen en te rusten: en dan zagen zy / dat'er haestigh eene menigte Volk van het Kasteel hun naerbolgde / en versloegen vele Romeynen / die van de agterste waeren / in welchen naegang zy geheel dien dag onbedig bleeven / altyd vegtende / en daer wierden'er vele gebood aen beyde zyden. De Roomsche Kapiteynen verkwonderden zig / dat eene zoo klepne plaetse als het Kasteel was / zoo veel volk in had. Om dat zy het niet winnen konden / zyn zy agterwaerts getreken / en hebben met malkanderen raed gehouden / hoe zy dit ten onder mogten brengen. Zy beslooten / dat zy het Kasteel wederom sterkelyk zoude belegeren en upthongeren.

Terwyl de Romeynen raed hielden / zond den Koning Andromados Quintus

Curtius en Galba met hun volk onder de aerde door de stene boude / om het Kasteel te beschermen / en hy had hyn dag en ure gestelt / wanneer zy de Romeynen op d'eene zyde zoudten aenvalle; en byzomelyk bevegten.

Als de Romeynen eenigen tyd stil gelegen hadden voor het Kasteel Fanum Martis / en megden / dat het ontzent uytgehongert was / waerom zy het zoudten moeten opgeven / zoo kwamen onboorzienelyk Ariopatras en Haiwidus ter hulpe de twee Kapiteynen Quintus Curtius en Galba met alle hunne Onderzaeten. Deze kwamen uyt het Kasteel gereden aen d'eene zyde / en den Koning Andromadas met dzy Hertogen / als Odomarcus, Marcus en Ursarius, met al het volk / het welk zy onder hun hadden / die uyt de Stad Belgis door de heimelyke boude gekomen waeren / kwamen aen de andere zyde / zy omringelden en bevegten de Romeynen zoo byzandelyk / en daer wierd zoo veel volk dood geslagen / dat het ongelooftelyk is. Dermitz daer alsdan het een sterk hege tegen het ander kwam / zoo was daer geen van beyde / nogte het Volk van Julius, nogte den Koning van Belgis / die ten onder ging ofte den styp verloor.

Des anderdags maekten de Kapiteynen van Julius hem kenbaer al het gene'er geschied was / op dat hy raed zoude houden met alle zyne Mannen van Raed / wat men voortaan hier best in doen zoude. Julius Caesar lag in een Dorp / genaemt Ursigondi / alwaer vele eykene boomen stonden: en als Julius hier geheel zynen Raed vergaderd had / en een igelyk raed gaf zoo hy best konde / beslooten zy ten laetsten eendzagtelyk / dat zy de zes Kasteelen / die welke zy gewonnen hadden / sterk zoudten maeken / en voorzien van alle dingen / die hun noedig waeren; en dat de Ruyters van deze Kasteelen wel zoudten toezien / dat men geene dingen zoude laeten brengen nae Fanum Martis tot hun behoef; en albus zoudten zy dit

Kasteel moeten opgeven door hongersnoot/ want zy meenden/ dat die groote menigte van volk niet lang konde blijven op zoo eene enge plaetse. Als zy alle hunne Kasteelen sterk gemaakt hadden/ die op de rivieren de Sambe en de Schelde lagen/ zoo zouden zy wederkeeren/ om de stad Belgis te beleeggen/ en die plaetse te verlaeten daer zy tot nu toe gelegen hadden.

Alsdan ging Julius wederom liggen daer hy te vooren gelegen had/ met zyn legioenen. De Kapiteynen van Julius Caesar kwamen op de riviere de Sambe/ en zy hebben aldaer vernomen van de gevangene/ dat daer ontrent eene Stad lag/ die genaemt was Melibonium/ met een Kasteel het welk een Belgis toebehoorde. Van zooden de Kapiteynen met huone rugters vermaert/ bestormden die Stad/ en wonden de zelve. Zy bleeven daer liggen en gaven die plaetse den naam Amabilias/ dat is te zeggen minne gheue.

In deze plaetse rimmerden de Romeynen naermaels een Kasteel/ het welk nog hebben eene schoone lustige Winge van Jongvrouwen is/ en word genaemt Maubeuge.

Binnen dezen tyd maakte Julius Caesar hooge Oukten en Kasteelen in de Zoeklanden en voornaemstlyk by de riviere Hanne/ die welke door Henegouw loopt/ en op plaetsen daer niemant konde/ in het leeg Zoek ontrent de Schelde/ en daer legde hy vele Legioenen op/ die neerstlyk setten zouden/ dat het Kasteel van Fanum Martis geene levens-middelen nogte hulpe krygen zoude. Deze Legioenen moesten ook/ indien het noodig was/ de Kasteelen beschermen/ die de Romeynen gewonnen hadden. Den Kapiteyn van deze legioenen was Crispus genaemt.

Als Julius Caesar nu het Kasteel van Maubeuge begonst te maken/ kwam daer eene groote menigte van volk uit twee Steden/ te weten uit de Stad Fanum Mercurii/ nu Brugge genaemt/ en uit de Stad Herbia/ nu Doornik genaemt:

en deze floezen zeer vreedelyk de werklieven dood; maer Julius kwam hun haestelyk ter hulpe en alsdan vielen'er vele dood aen byde yden.

Als dan hadden de Werklieventen lasten vrede/ en zy hoorden vaer wederom in het midden van het Zoekland. Hy dede dit Kasteel zeer sterk maeken/ om zyn volk te beschermen tegen zyne vyanden.

Als dit Kasteel volmaect was/ begaf Julius Caesar te veken de dood/ en den overlast/ die welke zyne werklieven geschied was: hy ging beleeggen de stad Fanum Mercurii/ en naer vele bestormingen en groot verlies van zyn volk/ het welk daer voor dood bleef/ won hy die ten laetsten en verzoemde de zelve.

Daer naer trok Julius voor de Stad Herbia/ en legde daer ontrent veel volk/ (want zy zeer groot was) die de Stad zeer vreedelyk bestormden; maer zy werden hun zoo kloekmoedighyk/ dat Julius niets bedreef. Daer ten laetsten werden zy verhoogert en zeer stercklyk bestormt. Daer daer vele Romeynen verslagen waeren/ kreeg hy spauelinghe de Stad/ en heeft de zelve herooft en verzoemd.

De haede van Belgis/ die men hebben Slung meent te zyn/ andere zeggen/ dat het Gend was/ (want in dien tyd de zee met de Schelde gemengd voor by Gend kwam/ gelaet dit nog heden aenloggen de leege meersch n/ alwaer het water gesloopen heeft/ en worden nog Spaegland genaemt/ om dat zy met de Spaeglandten gehouden worden) en alle de Kasteelen en Zoekhuzzen/ die een d'eene zyde van de zee stonden/ nam Julius Caesar alsdan in/ en stelde de zelve onder zyne gehoortzaemheyt.

Arionitus, Koning van Saren/ had te vooren een groot deel van Gallia Belgica ingenomen/ maer Julius Caesar maakte dit ten laetsten al te maal te niet. Daer waeren weinige mannen en vrouwen/ die welke liepen in de wildernissen/ uit welk volk naermaels hoorde kwam een groot geslacht.

De Romeynen vermenigvuldighden alle bagen/ en het volk van Belgis met alle hunne Onderzaeten verminderde van dag tot dag.

Als Andromadas, Koning van Belgis/ zag/ hoe de Romeynen hunne plaetse verandert hadden/ en altyd vermeerderden in getal/ hy begonst zyn volk te tellen en bevond/ dat'er van den tyd als Urarius wederom gekomen was van de stad Kiemen/ verslagen waeren 250000 mannen.

Uit de stad Fanum Martis/ met de gene/ die de zelve ter hulpe gekomen waeren/ als Pumont/ nu Bassche genaemt/ met de omliggende Steden/ als die van Andoberpo/ liggende op de Schelde/ en nu Antwerpen genaemt/ waer van Druon Artigon Kapiteyn was; met die van Tanbarus/ nu Lohen genaemt; met die van Burchella/ nu Brussel genaemt; met die van Westanog/ nu West genaemt; met een groot deel van die van Congeren/ het welk alsdan de voornaemste Hoofdstad van Zaband was; zoo waeren uit deze van het begin der Oorlogen van Belgis/ daer zy het altyd mede hielden en bystand deden/ verslagen 150000 mannen; nogtans bevond den Koning Andromadas, dat in Belgis levendig waeren gebleven 80000 en in Fanum Martis 10000 mannen.

Men zal weten/ dat in Belgis waeren zeven Kasteelen/ hebbende hunnen naem na de zeven Planeten/ onder welke het voornaemste en sterckste was genaemt Fanum Martis/ en van dit Kasteel ging de strenge voute onder de aerde/ daer wy hier vooren van gesproken hebben/ tot in het Kasteel binnen de stad Fanum Martis (in Gend gelegen:) door welke voute de Kapiteynen van Belgis en van Fanum Martis dagelyk met elkanderen raed hielden/ het welk niemand wist.

De levensmiddelen begonsten in Belgis zeer te minderen/ en daer kwam niets in de Stad. Julius zond tot de Kapiteynen van de stad Fanum Martis/ die

nu vernietigt was/ en ook hunne medehelpers/ welke Kapiteynen op het Kasteel geblugt waeren/ hy verzogt hun/ dat zy het Kasteel Fanum Martis/ en het Kasteel van den Dale/ het welk die van Saren toebehoorde/ de Romeynen wilden overgeven/ hy zoude hun in genabe ontfangen/ geluk hy de andere Steden van Belgis gedaen had.

De Kapiteynen zonden/ dat zy hem binnen zyn bagen hier op antwoorde geven zouden. Als dan zonden de Kapiteynen Woden tot den Koning Andromadas, door die heymelyke voute/ en deden hem zeggen: aldus hebben ons de Romeynen gezegt/ wat willen wy doen?

Den Koning Andromadas gaf dit aen die van Belgis te kennen/ en zy antwoordden: daer is geenen anderen weg/ om ons lyf en goed te behouden/ als een verdrag te maeken met de Romeynen/ op voortwaerde/ dat zy niet gaen zullen binnen het Kasteel/ op dat zy niet bemerkten den doorgang van onze voute/ waer door wy by malshanderen komen: want indien het gebeurde/ dat de Romeynen deze Stad wonden/ zoo zouden nog vele mannen hun lyf konnen behouden/ en het gebaer antkomen door deze voute. Daer het Kasteel van den Dale/ het welk die van Saren toebehoort/ geeft dit zyn over/ om vrede te hebben. Dezen raed behaegde aen al het volk.

Als nu den berden dag gekomen was/ antwoorde Hajwidus de Gezanten van Julius: dat zy hun geirn wilden overgeven met het Kasteel/ op voortwaerde/ dat niemand van de Romeynen zoude gaen in het Kasteel van Fanum Martis/ zoo lang als de stad Belgis oorlog had tegen de Romeynen: en alsdan zouden zy hun ook verbinden op hunnen half/ dat zy niet eenen man zouden laeten uitgaen tegen de Romeynen/ om hun eenigzint te beschadigen ofte te hinderen.

Als Julius Caesar deze antwoorde ontfangen had/ begerde hy van hun/ dat zy alle hunne wapenen zouden overgeven.

38
 Zy antwoordden: waer 't dat hy hun zweren wilde op de Goden / dat hy hun in genade ontfangen zoude / zy wilden alle hunne wapenen overgeven. Als Julius Caesar bezen eed ge'tworen had / wierpen zy alle hunne wapenen ober de mueren van het Kasteel Fanum Martij / en zy wierden in genade ontfangen.

Als dan nam Julius Caesar al zyn Volk van daer / het welk hy tegen hun gestelt had / en trok daer mede voor de stad Belgij / en hy gebood zyn Volk / dat zy by de Stad zouden gaen liggen op twee Italiaesche mylen nae.

Hy dede als dan maeken houtene torens / katten / rammen ende andere werckuygen / als sijners / pylen en bogens.

Als hy dit alles bereydt had / verhoof hy zyne plaetse aen de noord zyde van de stad Belgij / en hy ging liggen op eenen berg / die nog genaemt is den Kasselberg. Deze berg was eene sterke plaetse / rondom met diepe vallejen besloten / uytgenomen den weg / om nae Belgij te gaen. Maer van die zyde af was het een breed plat land / en daer op dede Julius Caesar eenen dyk maeken met wyde grachten / en met eene sterke poorte / gelyk men nog zien kan.

Winnen korte dagen hier naer wierd den honger in de stad Belgij zoo groot / dat de byzonden gedwongen wierden door den nood hunne kinderen te eten. Als het volk van Fanum Martij dit hoorde / zoo zonden zy binnen Belgij al het brood / hoorn en spyze / het gene zy kuygen konden door de boude en den heimelyken toegang. Maer dit konde niet helpen: want al het land rondom berooft ende uytgeteerd was.

Als dan hield den Koning Andromadas raed met al het Volk van de Stad / en zy brist oten onder malckanderen / dat men uyt de stad zoude doen gaen vele byzonden en de jongens die onder de twintig jaeren waren / en als dan wierden daer uytgezonden 600 byzonden en kinderen / waer van de oberste waeren de kinderen /

van den Koning Andromadas; van de welke den oudsten genaemt was Flandebertus, die den Koning Andromadas zeer lief had.

Deze byzonden en kinderen waeren met gemeyne toestemminge uyt Belgij gegaen / en van iberen Kapiteyn van de Stad was'er volk geschikt / het welk hun leyden zoude / en twee Kapiteynen / genaemt Centuriones. om dat zy elk 100 Kuyters onder hun hadden.

Deze Kapiteynen leydden dit Volk door een leeg byzochland en door bosschagien / tot dat zy op de zee kwamen / onder de heerschappye van de Morinen / nu Vlaenderen.

Zy gingen niet daer voor bezen hunne landvliden gingen / want dit Land had hun niet konnen boeden. Maer zy bleven boven in Vlaenderen: en die daer te vooren eerst uyt Belgij gezet waeren / lieten zy blyven beneden in Vlaenderen / Zaband / Holland / Gelberland / Zeeland / en alsoo by den zeeant.

Zy waften daer op en vermenigbuldigden / en zy maekten twee Steden op den zeeant / de eene genaemt Rodenburg / en nu Urdenburg; en d'andere in Zaband / nu genaemt den ouden Bosch.

Als nu den Koning Andromadas zag den grooten last des hongers binnen de stad Belgij / ende de groote menigte der Romeynen bogten de Stad / zoo wierd hy zeer byzovig / en hy dede eene aanspraakke voor al het Volk van de Stad / en zeyde: Gy edele Heeren / gy weet en kent in hoe groote gevaeren wy nu gestelt zyn / want wy weten gerne hulpe nogte toelugt / als tot de Goden. Maer onze Dabers hebben de Goden vertoort / en wy byzegen nu hunne boofheden.

Hierom laet ons nu tot de Goden roepen / of zy ons by gebal nog eens helpen wilden. Laet ons niet hopen op de hulpe van eenige Steden / die hier ontzegt ons liggen / die onze byzonden plantgen te wezen / want zy nu alle van ons gescheyden zyn.

Sommige hebben zig overgegeven aen Julius, en sommige zyn mit geweld van hem overballen en verstroyt: albusz zyn wy alom besloten.

Laet ons ook niet hopen op onze hant / want wy zyn zeer hant geworden. Wy mogen ook niet hopen op de barmherticheyd van Julius Caesar, want hy is geen dienster van onze Goden.

Wy moeten hopen in onzen goebertieren God Belus / want wy zyn niet beter als onze Voor-baders / de welke bogten voor de wet en voor de eere der Goden / en zy zyn gestorven voor het gemeyn goed. Hierom bidde ik u / laet ons eerlyk sterben / want het is beter dood te zyn / als bezen oberlast te zien / en het verbriet van ons Volk. Is'er iemand verbaerd dat hy van ons gae / men zal hem den weg onder de aerde open doen / en laeten uyt de Stad gaen. Ik geve voor eerst myn lichaem ten besten aen onze byanden / en zoo wie met my sterben wilt / die bereyde zig / en volge my nae.

Als den Koning Andromadas deze aanspraakke gekyndigt had / was daer zoo groot geroep en getier onder het volk / dat den eeren voor den anderen wiloe uytzeken tegen hunne byanden.

Maer den Koning Andromadas gebood / dat zy zloggen zouden / en hy nam sommige uyt het Volk / die hem goed bogten / alle de andere liet hy daer blyven om de Stad te bezetten en te bewaeren.

Als dan ging den Koning Andromadas uyt de Stad / en hy had met hem 20000 koeke mannen in de wapenen / en hy stelde zyn Volk alzo rond als eenen bol / en kwam tegen het heyr van Julius; die van Belgij byzegen hun van zoo byzovig / en kwamen al begtende tot aen de tente van Julius.

Als den Koning Andromadas Julius zag / sloeg hy met zyne knotse / de welke hy in zyne hand had / zoo dapper op het volk / dat Julius zelf daer van verschijfte.

Maer als Julius Caesar den klypen hoop aenzag / heft hy zyn volk moed gegeven /

en gebood hun / dat zy byzovig stypden zouden / het welk zy deden.

Als zy langen tyd byzovig gestyden en veel volk verloren hadden / wierd den Koning Andromadas door het volk van Julius ten laetsten dood geslagen / en ook alle de gene die met hem uytgegaen waeren / eer de zonne onberging.

Op den zelven nacht trok Julius Caesar van daer ontzent eene Italiaesche myle verre / ter oorzaakke van de doode lichaemen / en ging daer liggen rusten. Als die van Belgij dit hoorden / was daer zoo groot geroep en geschrey / dat de byzonden als raeyende wierden / en liepen uyt de Stad / tot de plaetse daer de doode lichaemen van hanne wans lagen.

Als dan wierd het lichaem van den Koning Andromadas ingehaelt / en zeer beschreyt. Als zyne dood lang beweert was / zoo verbanden zy zyn lichaem / gelyk by hun het gebyukt was / den Koning in den hant te begaeben: en als den Konings lichaem in aschen verband was / waeren daer vele Edelmannen en byzonden / die hun zelven ook daer mede verbandden / en hopten alsoo met den Koning in de andere weireld hoogelyk verheben te wezen.

Als deze dingen albus geschied waeren / zoo kwam daer grooten twist en twechagt binnen de stad Belgij: want sommige wilden weg-loopen / andere wilden uytgaen tegen de Romeynen / en eenige wilden de Stad alleen bewaeren / albus waeren zy verdent / en daer was groote twechagt in de Stad.

Ten laetsten beslooten zy eendzagtelyk / dat men de Stad zoude bewaeren op deze wyze: dat Quintus Curtius met zyn volk het Paleys zoude bewaeren / ende Galba met zyn volk de mueren en de Kasteelen van de Stad / Odomarcus moest met zyn volk de poorten van de Stad bewaeren / en Ursarius zoude de vier hoornaemste staeten bezigtigen / deze waeren de vier hoornaemste wegen / de welke gingen van Belgij.

Den eenen ging nae Parys / den anderen nae Cerouanen en Doornyk / den derden nae Gend / en den vierden nae Tongeren / en zoo boordt nae Waestzicht. Deze voorschreue Kapiteynen namen den last aen perzoudnik te bewaeren het gene hun beu len wierd.

Maer des anderdags 's nachts / als Quintus Curtius zag de gzoote geuaeren / hield hy raed met alse zyne Kapiteynen en Ridderz / de welke met hem het Paleys bewaeren moeten / ende zy beslooten verraederlyk onder elkananderen / dat zy de Stad verlaeten wouden / en gaen by den Hertog Haiwidus : en als hy verstant / dat de Romeynen weg getrokken maeren nae Doornyk / en dat zy hun naer volgen en verlagen wouden / zoo geraekten zy op deze wyze uit de Stad. Dags daer naer / als het Volk van Belgis zag / dat de poorten van het Paleys gesloten stonden / en zy daer niemant hoorden / waeren zy zeer verwonderd : want zy wisten niet wat daer geschied was voor den middag / op de uere dat den Hertog Haiwidus zyn Volk kwam bezichtigen ; als zy in het Paleys kwamen en daer niemant vonden / zoo zagen zy overal rondom en vermantherden hun zeer.

Wysdan gaf den Hertog Haiwidus aen het Volk te kennen wat'er geschied was / en hoe Quintus Curtius weg getrokken was / en wat hy hem gezegd en te kennen gegeven had uit eene walschen grond.

Als die van Belgis dit hoorden / zoo riepen zy tot den Hemel / waegden en lierden zeer jammerlyk met groot geuyd en geschrey van groot verbriet daer zy in gestelt waeren / en riepen tot hunnen God.

Als al het volk aldus vergadert en zoo mistroostig was / dan sprak den Hertog Haiwidus : o Gy mannen van Belgis ! vzoebert en vzienden / ik zie wel met vzoefheid myns herts dat gyliden sterft duyzend dooden / waerom zyt gyliden aldus l'ontzeden en gestaort / om eenen verraeder / die wy verloren hebben ? Om dat zy verraederz waeren / daerom zyn

zy niet werdig by ons vzoeben te worden. Wat hoge was'er te gedoen van den genen / die tegen zyne vzoedertz begeirde te styden ? Waerom wylst gyliden nu / dat gy verbaert zyt ? Gy moet eene plaetse hebben daer gy sterft. Het is te vergeefs geyzeest / het gene men niet schouwen ofte ontblugten kan. Daer zyn vele kloeke Eoelmannen door u gestorben / en daer zulten'er nog vele u navolgen / het is niet zwaer het gene niet meer als eens komt / en terstoob weg gaet. Laet ons kloek van hert en stout van moed zyn / en laet ons elkananderen vzoemelk by staen tot de doob toe. Da myn dunken is het beter te sterben / als dat ons het leven verbzieten zoude. Want naer verbziet des levens / volgt verbziet des doobz. Het is ook goed / dat men de arbeidslyeden dyne huns arbeids geeft : wat verschilt daer aen / of ons het buer doob / ofte eenige wilde beesten / ofte het zwerd / want wy van noods wegen eens sterben moeten. Het is eerlyker vzoemelk te sterben voor Land en Regten / als verhoegt te warden en slaue te steruen.

Ziet / sprak hy / de voute onder de aerde is open / die wilt / die mag aen / ik ben bereyd met u te leven en te sterben. Curtius Haiwidus het Volk aldus aensprak en goeden moed gaf / zoo zagen zy de Romeynen komen met vier heynen Volk / met houtene torens / met rammen en andere oorlogz-behoefsten ; en zy begonsten de Stad vzoedelyk te bestormen : in den eersten aenval bleeben'er vele doob aen beyde zyden.

Daer bleeben alsdan ook doob die twee Kapiteynen Urfarius en Galba met vele ruyters ; maer zy verbandden twee houtene torens met solfer-buer / en de Romeynen zyn agterwaerts gewelen.

Des anderdags 's morgens zielen de Romeynen wederom aen het stormen veel sterker als te vooren. Wysdan wierd den Kapiteyn Odomarcus doob geworpen op de mueren van eenen singer. Op dien zelven dag wierpen de vzoouwen / als of zy

bol geweeft hadden / op de voochwallen en torens met steenen / met vzoandene kalk / hout en met heet water : en zy go ten zoo zeer van de mueren / dat de Romeynen agterwaerts blugten ; maer in dezen nacht lipen met den Hertog Haiwidus vele vzoouwen uit de Stad / door de heymelyke voute / en zy namen met hun al den Schat en Goed van Belgis.

Den laetsten kwam op den derden dag in Belgis een verbaerlyk geroep en geschrey van de vzoouwen / om dat zy op den tweeden dag die dzy vrome Kapiteynen Urfarius , Galba ende Odomarcus met vele Ruyters verloren hadden. Zy liepen al raezende langz de szaeten / sommige trokken het hair uit hunne hoofden / eenige staken hun zelven de oogen uit / andere staken priemen in hun hert en die len doob ober de mueren.

Als de Romeynen dit schromelyk geschrey in de Stad hoorden / en de mistroostigheyt zagen / zoo waeren zy blyde / zy zielen aen de Stad / en bestormden de zelue zoo gewelouygh / dat zy de mueren in stukken vzaaken en al zoo in de Stad kwamen. Wysdan sloegen de Romeynen al doob het gene zy in de Stad vonden zonder vermhertigheyt / uitgenomen by honderd mannen / die met hunne vzoouwen in het paleys gelooopen waeren. Als de Romeynen alles doob geslagen hadden / het gene zy in de Stad vonden / en de Stad verooft en herbzand hadden / vzaaken zy de poorten / torens en paleysen tot den grond toe af.

De 500 mannen / de welke op het paleys geblugt waeren / weirben hun vzoemelk tegen de Romeynen vele dagen. Maer om dat zy geene hope hadden van eenige hulpe te krygen / staken zy het buer in het Paleys / en verbandden een groot deel daer van.

Daer naer gingen zy door de heymelyke voute onder de aerde / en kwamen tot het kasteel Fanum Martis / en van

daer vordt weg door de vzoeklanden en boschagien.

Als de Romeynen in het paleys kwamen en daer niemant vonden / verwonderden zy hun / en ten laetsten vanden zy de voute onder d'aerde ; maer om dat zy niet wisten waer zy ryndigde / durfden zy daer niet ingaen.

Julius Caesar dede het paleys weder opmaeken daer het verband was / en hy besloot die voute met eenen muer van vierkante stenen. Wysdan kwam het volk van de stad Fanum Martis / die te vooeren van Julius in gratie ontfangen waeren / gaben hem de seutels van het kasteel over / en verzogten / dat hy deze gratie zoude vernieuwen en vast stellen.

Als nu de Romeynen in het kasteel kwamen / en die heymelyke voute onder d'aerde vonden / gaben zy Julius dit te kennen. Wysdan wierd Julius denkende op het verbzag / het welk hy met hun gemaakt had / als hy hun eerst in genade ontfing. Aldus bevestigde Julius de eerste gratie / en ontfing hun alle in genade / uitgenomen den Hertog Haiwidus , die hy op 's Stads Vanshups dede onthoofden / en hy wierd daer begzaeben / welke plaetse tegenwoordig nog genaemt wort Haiwidus-Berg.

Maer al het ander volk liet Julius by gaen uit het kasteel / het meeste deel van hun trok weg / en gingen zene Burgt maeken / met oorlof van Julius Caesar , by het kasteel ten Pale / het welk die van Saren toebehoorde. Dit was ontzent de plaetse daer nu Valencyn staet. Sommige van hun maekten vele huyzen in het ophimmen van den berg ; en gaben deze plaetse den naem na hunne Stad / de welke zy verloren hadden.

Wysdan dede Julius Caesar rondom de stad Belgis 12 sterke kasteelen maeken / tot versterkinge der zelue / en hy legde daer vele romsche ruyters op.

Hy liet den Kapiteyn Crispus met het tiende Regioen op een kasteel / genaems

Carus Tocus / ober de riviere de Rhagne in het Zoekland / van welke plaetse zy konven gaen tot in het Waesteel op den Berg Julius Caesar heeft alle de Westeelen van Henegoult onder zyn gebied / tot de stad Perthein; welke Stad Julius aldaer ook mede belegerde en heeft / want zy zig naer veel steden en stromen / die hy daer op dede / opgaf onder zyne gehoortzaamheyt.

Hier naer won Julius Caesar Utrecht en Cerouanen / met geheel het Land van Vlaenderen en Picardiën / die hun alle opgaven / behoudende sy en goed.

Hier naer hoorde Julius Caesar, dat de Sarenaers en de Limborgers / met een deel van Gelderland / Kiez en Gulik waeren gekomen / om Zaband / Vlaenderen en Henegoult te ontzetten en te overrompelen. Maer als zy vernamen / hoe Belgis en al het Land daer rondom geplondert was / gingen zy wederom nae huyt. Daer naer reysde Julius Caesar in Italiën / en hy leyde een legioen ruyters in Zaband / en in de stad Perthein / daer Cicero Kapiteyn van was. Naer de Morinen / dat is Vlaenderen / zond hy ook een legioen ruyters / daer Gayus Fabius Kapiteyn van was / die Fanum Martis en Gend zeer verbeterde: te Czier zette hy het derde legioen ruyters / daer Kapiteyn van was Titus Labienus: te Wabais leyde hy het vierde legioen ruyters / daer Publius Kapiteyn van was. Als Julius Caesar al het Land alduf bestelt en voorzien had / zoo is hy nae Italiën getrokken. Binnen den tyd dat hy weg was / zoo is geheel het Land wederom oproerig geworden tegen de Romeynen / en tegen de Kapiteynen / de welke Julius daer gelaeten had / uytgenomen alleen de stad Wiemen in Galliën.

Als nu den winter gelyndigt was / en Julius Caesar zyne zaeken in Italiën afgemaakt had / zoo is hy wederom in Galliën gekomen / alwaer hy zwoote moente gehad heeft / om die oproerige te straffen /

en tot reden te brengen: want hy alle twistmaekers / de welke oproer machten / scherpeijst straffe / boven andere misdoaders. Als Julius deze wederom tot gehoortzaamheyt gebragt had / zoo is hy ontzent het eynde van den zomer upt Gallien nae Vlaenderen en Zaband gekomen.

De reden van zyne komste was deze / om dat de Vlaemingen aen den zee kant gelegen / met de Zeelanders / Hollanders / Strichtenaers en Geldersche / noyt hadden willen Gezanten zenden tot Julius, om hem voor hunnen Heer te ontfangen / ofte onder zyne en der Romeynen gehoortzaamheyt te komen; maer hadden altyd die van Belgis / zyne vyanden / bystand gebaen.

De andere reden was / dat sommige Steden in Vlaenderen en Zaband / in de afwezentheyt van Julius begonsten oproerig te worden / om welke reden hem goed bogt / die Steden onder zyne gehoortzaamheyt te brengen / het welk hy ook dede.

Maer om dat de Vlaemingen ontzent den zee kant met sommige Zabanders op de Schelde en de Maes / meestendeel in bosschen en waterlanden woonden / upt welke plaetsen zy het volk van Julius gedoerende den geheelen winter gzoote schaede aedaen hadden / en nog deden: daerom heeft Julius Caesar eene andere wyze van oorlogen moeten aenhangen / om de zelve onder zyne gehoortzaamheyt te brengen / als hy voortyd had gepleegt.

Als dan heeft Julius veel volk ontboden / en vergabert by zyne legioenen / die hy by zig had; en hy heeft wegen laeten maeken door de bosschagien / alsoe daer hy voor hy wilde / de boomen afhoutende. Dit bestaende / zoo heeft hy in het begin veel volk verloren / maer is ten laetsten door vele listen ober de oproerige meester geworden. Hy heeft zyn volk wederom gebragt (naer dat hy alle hunne huyzen / Sterkten en Waesteelen verbrand had nae Nulrot en Cerobais / ontzent Rouanen / aen den zee kant.

Den winter daer naer hebben de Sipe- res en de Cisteri / die men noemt Hesen en Frankeland / (verdruben zynde van de Zwitsers upt Hunne Landen / en bewoonende de Landen van Aemapiën / nu Gelderland en Utrecht genaemt) gekomen met 430000 Personen / zekende plaetse en land / om te woonen en hun te geneiren / ende een deel zyn gekomen tot ober de Maes in het land Sambartos / Zaband genaemt. Een ander deel van dit Volk is gekomen in Gulik in het zelve Land. En de andere hebben hun verspreyd in het Land van Limbourg tot Aken / Tulk en Maestricht.

Den Keyzer Julius Caesar heezende / dat zy voorber mochten komen en hem aenemen de Landen en Plaetsen / die hy nu getonnen had / heeft gebagt / dat het beter was / te wopen zy alduf verspreyd en verspreyd waeren / hun te overballen en te verjaegen / eer hun meer huyt toekwam. Want Julius was vermittigt dat'er nog veel volk op de been was / om hun bystand te doen. Maer eer hun eenige hulpe by komen konde / heeft hy de voorste ofte eerste / die in Zaband gekomen waeren / onvoorzienelgh overballen en dood geslagen.

De andere die hoorende / hebben de vlugt genomen nae den Rhyn / de welke Julius nabolgende / heeft ook hunnen steit zeer gekort / en hun verjaegt tot Cohentz / en daer is'er ook een groot deel in den Rhyn verbzonken.

Als Julius Caesar op den Rhyn gekomen was / zoo zyn de Albi / het welk nu Duitgen genaemt is / met alle de gene / die onder Albi stonden / tot Julius gekomen / en hebben hun opgegeven onder de gehoortzaamheyt der Romeynen; de welke / naer dat zy Julius verzekeersgegeven hadden / heeft hy hun minnegh ontfangen.

Daer naer heeft Julius Caesar raed gehouden met zyne Heeren / hoe hy ober den Rhyn zoude mogen komen / om de Landen aldaer gelegen / ook te konnen winnen.

Hem dagt / dat het niet zeker genoeg was met schepen over te vaeren / want die landen-moringen mochten hem nu zyn volk zeer hinderlyk wezen / alduf desloot hy eene brugge ober den Rhyn te maeken.

Dit scheen aen sommige van zyne Heeren onmogelgh om doen / ter oorzaak van de gzoote diepte / wydde en snelle loopinge van de Riviere. Maer Julius wilde het hiet daer niet ober geleyd hebben / 't en zy de brugge eerst gemaakt was. De brugge maekte hy aldus: hy dede sparren nemen voers lengde twee by-een / beneden een wegnig scherp / de welke hy dede inslaen na dat het water hoog was / en zy waeren by elkanteren geboegt / elk twee vreten van een / die hy met andere balken dede inhegen in de Riviere / en maekte dat het werk niet recht op stond / maer dat het ging omhoog boven het water / dat zy buygden na de nature van den bloed. Hier tegen recht contzartie dede hy nog twee sparren inslaen / op de zelve wyze te saemen geboegt 40 voeten van daer beneden / en hy zette die tegen den oyllooy van den blaed gekeert. Daer boven tuften hy beyde liet hy balken inslaen twee voeten van elkanteren / na dat de voeten der sparren van een stonden / en deze waeren gedeyt van de buyten zyden met twee houten die overduers bast gemaakt waeren. Als deze balken alduf gestoten / en aen de contzartie zyde gevestigt waeren / was dit werk alduf sterk in zig zelve / dat / hoe meer hzagten des waters daer aenkwamen / hoe deze balken meer in makenderen slooten en kaster hielden. Deze brugge werd gemaakt op tien dagen.

Als Julius Caesar met zyn Volk ober deze brugge gekomen was / zoo heeft hy voor zig genomen de Duggsche te bestzyen / en onder zyne gehoortzaamheyt te brengen gelgh hy die van Belgis en alle andere Landen gedaen had. Maer om dat hy daer meer verlies hzeeg als zegerpael / en om dat hy wel wist / dat de steden van Belgis meer begeeten de sege en het ver-

lies van de Romeynen / als kunnen zeern-
pael / zoo is hy naer 8 dagen wederom
naer de Wzunge nae Waband gekeerd /
en heeft de selve in stulken doen breker /
op wat hy alzoo hoortg door Vlaenderen
nae Engeland reysen zoude / en dat hy
dit ook zoude mogen overwinnen.

Als Julius Caesar wederom over den
Rijn gekomen was / zoo is hy met al
zyn Volk gereyst nae de Havel van de
Morini / in ofte ontzent Gend / want die
Havel was zeer bekwaem om Schepen
bereydt te maeken en gemakkelijck in zee te
komen / door de leege meerschen / die alle
getyden / met den bloed hot water waeren
tot voor-by Gend. Te meer / om dat
men in dien tyd in deze Landen gene
dyken had noete bezupke. Hier had
Julius Caesar in den voorzomer eene groo-
te menigte van Schepen laeten maeken /
de welke hy op zyne komste alle bereydt
hond / en zo waeren in getal / met de
geve / die hy in Holland en Zeeland ge-
hepen had / 98 groote Schepen / zonder
de kleyne / die uyt Italiën en Galliën
gekomen waeren.

Maer eer Julius Caesar de reysse nae En-
geland durfde aennemen / heeft hy neir-
telijck onderzaged aen de Kooptlieden / die
op Engeland handelden / nae de gelegende-
heyt van het Land / en nae de hoeda-
nighydt van het Volk / wat wet en wyze
van oorlogen zo hadden.

Van is hem geantwoord / dat'er eene
groote menigte van volck in de Steden
was / wser 't dat Julius hun wilde komen
vestzuden / dat zo hem ontfangen zouden /
en komen onder zyne en der Romeynen
gehoorzaemheyt.

Binnen den tyd / dat Julius Caesar ge-
reedschep maekte / zyn'er van vele Ste-
den Gezanten tot hem gekomen / de
welke hy in genade ontfangen hebbende
heeft hy die wederom gezonden / en met
hun nae Engeland gesicht / Comius,
Kapiteyn van Utrecht / zynen getzou-
wen vrient / hy belaste hem / dat hy en

Gavus Volucenus zoudten bezoeken en gaen
tot alle de Steden / die hun in geijck
waeren te bezatigen / en die zo ge-
willig zoudten vinden / om zig aen de
Romeynen over te geben / hun te hermae-
nen / dat zo getzoubt wilden blieden /
mits den Keyzer met zyn geheel Leger
daer komen zoude / het welk zo alzoo
gebaen hebben.

Ondertusschen hebben nog vele van
de Morinen en van Menapiën / die tot
nog toe oproerig waeren geweest / hun
ook aen Julius overgegeven / het welk
aen den Keyzer aengenaem was / om dat
dit gebeurde voor zyne reysse / aengezien
hem niet goed docht eenige vyanden
agter zynen rug te laeten. Julius Caesar
heeft dan de reysse aengegaen / laetende
op eene zyde van de zee Quintus Titurius,
Sabinus, en Lelius Aurunculeius Costa,
die hy gezonden heeft in de gewesten van
de Morinen en Menapiën / de welke tot
nog toe hunne Gezanten niet hadden in
len zenden aen den Keyzer. Doordt heeft
hy belast aen Publius Sulpitius Rufus,
dat hy met zyn Volk de Haven der Mo-
rinen in zyne afwezendheyt wel bewaeren
zoude / het welk alzoo geschied is.

Julius Caesar in Engeland gekomen zyn-
de / heeft daer vele Steden op den Zee-
kant en ook binnen het Land inge-
nomen / maer niet zonder gebaer en verlijck
van volck. Vermits hem de levens-mid-
delen ontzaken / aengezien de Engelsche
Steden / de welke hem te booren in
Vlaenderen Gezanten gezonden hebben /
niet heiden het gene zo hem belost had-
den / te weten / noete hem verzekeeraer
over gaben / noete hem / noete zyn
leger oorloggs-behoeften overzonden / zoo
heeft het Julius goed gedaet wederom nae
Vlaenderen te heren / want den winter
naekende was / ende hy heeft de Engel-
sche in hunne obstinaetheyt gelaeten.

Het is dan gesicht / dat'er twee groote
schepen vol van het volck van Julius, als
zo nae Vlaenderen gekomen waeren / zyn

aen land geraekt / verlaetende de andere
schepen. Als'er ontzent 400 mannen uyt
deze twee schepen gekomen waeren /
om nae het leger te gaen / hebben de
Vlaemingen dit volck aengetast. Als Julius
dit hoorde / heeft hy hun alle zyne Rug-
terge ter hulpe gezonden / welke 400
mannen bynae vier uren lang gebogten
hadden tegen 6000 Vlaemingen. Maer
eer de ruyterpe kwam zyn de Vlaemingen
in de bosschen getwaken / met de proeyen
die zo hun afgenomen hadden Des ander-
dags zond Julius Caesar Titus Labienus
met de legioenen / die hy uyt Engeland
gebragt had / tegen de Morinen / de
welke oproerig geworden waeren in zyne
afwezendheyt / die / aengezien de meir-
schen en broecklanden nog droog waeren /
daer zo in plagten te blugten / hun
vergefs hebben konnen verbergen / maer
zyn gedwongen geweest zig op te geben
aen den Kapiteyn Labienus.

Daer en tusschen zyn ook by Julius ge-
komen Quinctus Titurius, en Lelius Corthas;
de welke Julius eer hy nae Engeland tzo /
nae de Frontieren van Menapiën ofte
Selberland gezonden had / de welke het
plat land / en sommige steden van Wa-
land zeer bedorven en vernietigt hadden.

En die van Menapiën / de welke de
voorzepoe Kapiteynen niet hebben kon-
nen bedwingen / waeren in de bosschagiën
en wildernissen gebluat.

Als alle de Regioenen van den Keyzer
hy een gekomen waeren / heeft hy e k
legioen in verscheyde plaetsen en steden
geleyd / om de selve te bewaeren.

Als die van Rooden gehoort hadden den
voorspoed en zegenpael / die Julius Caesar,
over geheel Gallia Belgica gehad had / heb-
ben de Senatoren bevolen / dat men twintig
dagen de Guden offerande zoude doen.

Mer naer is Julius Caesar wederom
H gereyst nae Italiën / om raed te
houden met de Senatoren van Rooden.
Hy heeft bevolen aen de Kapiteynen / de
welke hy overal geleyd had / dat zo sche-

pen zoudten doen maeken / om daer mede
als hy uyt Italiën zoude komen / weder
nae Engeland te reysen. Hy gebood ook /
dat men de oude en gebzokene schepen
zoude hermaeken / en hy toonde hun de
wyze en voorbeeld / hoe hy de selve ge-
maekt wilde hebben.

Als Julius Caesar alle zyne zaeken in
Italiën geschikt had / is hy door Gal-
liën webergekeert nae zyn leger : aldaer
komenbe / heeft hy bereydt gebonden 600
schepen ; waer in hy zig zeer verblig-
dende / heeft zyne Kapiteynen geprezen
van hunne groote neirstigheyt.

Hy heeft bevolen / dat men de schepen
bzengen zoude in eene havel / in dien tyd
genaemt Jerius Portis : welke plaetse naer-
maels door de zee afgespoelt is / gelijck
de oude Schippers getuygen : zo zeg-
gen / dat zo zoude liggen ontzent Sluyt
ofte Duppelke ; en zo word nog ge-
naemt de Ide / van de gene die de plaetse
kennen. Zo ligt nu van den oever by
ofte vier mylen weegs.

Deze havel lag van Engeland ontzent
30 Italiaensche mylen. Aengezien wy
hier wat szejken van de havel van dit
water / zoo beinde is / dat Engeland
en Vlaenderen in boorlebene tyden vast
aen malkanderen gepaelt hebben ; maer
het is hy langheyt van tyden / en hy
bzagt van de zee boorgezoken / en die
landen zyn van malkanderen gescheyden
gelijck men heben ziet.

Doordt zal men nog weten / dat in den
tyd van Julius Caesar, en nog lang daer
naer / Zeeland was het Land van Vlaen-
deren / tot den tyd van den Keyzer Otto /
den eersten van dien naem / den welken
gebood / dat men die plaetse / heden-
dags den Hond genaemt / doornzaken ofte
doorsteken zoude. De reden was deze /
om dat hy wilde / na uptuyzen van een
verbzag tusschen hem en den Koning
van Frankryk gemaakt / dat aldaer schep-
den zoude het Keyzerryck van Rooden
van het Koningryck van Frankryk.

En anderen is ook waer / dat ten tyde van Julius Caesar tusschen Zaband en Holant anders geen water was / als de bzerbbe van de Maas en den Rhyu. Tusschen Zeeland en Holant was het water maer breed gelijk de Schelde / alwaer zy in de Maas liep / welke streek nog de Schelde genaemt is / en heeft daer van den naam behouden; het Eylant daer by is het land van Schoutwen.

Maer het is gebeurt door een grooten waterbloed / dat alle deze Landen / te weten / Zaband / Vlaenderen / Holland / Zeeland / Friesland / en Denckerken / meekendeel verzonken / uyt welke Landen van Denckerken kwamen de Cimbrer / met de welke zig verbonden alle de verzonkene Landen.

En zy trokken te saemen door Gallien nae Italiën / en deden overal groote schaedes; maer zy wierden van Gayus Marcus naermaels meest verslagen / en uyt Italiën verzeven in het jaer naer de sligtinge van Kroomen 640 / dat is 179 jaeren voor Julius Caesars tyden.

Door welke onuytsprekelyke groote afspoelinge des Lands / zyn in deze Landen vele neberdaelingen en vallegen ofte Eylanden gebleven / zoo dat Julius in sommige dorpen van de Morinen en van de Menapiën niet komen konde / als met platte schepen.

Daerom was 't / dat hy zoo veel moeyte had / om deze Landen onder zyn bevel te brengen / mitz zy hun verzouden op hunne dikke hoeschagien / en op hunne Eylanden / alwaer de zee alle zes uren op en af liep.

Hier mede laeten wy dit baeren / en zullen onse historie verolgen van Julius Caesar, den welken alle zyne schepen / met het volk daer toe dienende / bereydt had doen marchen in de haere van Terius Portus / gelijk hier vooren gezeyd is.

Tot deze reyze heeft Julius Caesar geleeten zoo vele Kuyters en Kuegten / als tot de zelve noodig waeren / te we-

ten / by Regioenen en 2000 Perden / waer van Kapiteyn was Titus Labienus; en hy is zeyf in persoon gereydt met vier van zyne beste legioenen en acht hondert perden nae de frontieren van Citer.

De oorzaeke van zyne reyze was / dat die van Citer / het welk eene oude Stad zynde / gestigt voor den tyd van Abraham, en die veel volk onder haere gehoorzaamheid had; tot nog toe noyt eenige Gezanten aen Julius wilken zenden / nogte aen de Romeynen onderbanig zyn.

In de stad Citer waeren twee magtige Prinsen / den eenen genaemt Judiciomarus, en den anderen Cingetorix. Deze waeren in geschil om de heerschappye; want elk wilde den meesten zyn.

Eenen van deze twee / te weten / Cingetorix, hoorende van de komste van Julius, is hem te gemoet gegaen / en gaf hem te kennen al het gene men in het land van Citer trgen hem besloot; maer Judiciomarus, die meest beintat was van het volk / gehoord / dat een igelph / die bekwaem was om wapenen te zyaegen / zig bereydt zoude maeken / om zyn lgh en land te beschermen.

De vrouwen / kinderen / oude lieden / en die tot den oorlog onbekwaem waeren / gehoord hy te vlykten in den bosch van Ardennen / met al het goed / welken bosch zig strekte van den Rhyu tot ontzent Aemmen.

Dezen Judiciomarus ziende / dat de Edele en de Ryke / als den Keyzer naerde / hem afvielen en den Keyzer te gemoet gingen / en een igelph den Keyzer bad / om hun lgh en goed te mogen behouden; zoo heeft hy gebreyt / en zig niet durvende verzouden op zoo weynig volk / heeft ook Gezanten aen den Keyzer Julius gezonden / zeggende: dat hy t'huys gebleven / en by den Keyzer niet gekomen was / op dat hy het volk te beter in gehoorzaamheid en onderbaenigheid zoude konnen houden / en op dat het gemeyn volk door het afzekken van de Edele niet zou-

de verzeynt worden / en dat hy bereydt was / inden het den Keyzer beleyde / by hem in zyn leger te komen / en hem zyn goed en heerschappye ober te leveren.

Julius Caesar, alsoewel hy al e dngen wyl verstonde / en wist / dat dit meer kwam uyt nood en bedwang / als uyt een goed hert / en ook om dat hy zynen tyd daer niet langer verstyten zoude / aengezien hy doot zig geaomen had wederom nae Engeland te zekken / zoo heeft hy bevolen / dat Judiciomarus hem twee hondert Gyzelaers zoude leveren / ende alsdan zoude hy hem en de Stad in genade ontfangen.

Dit is alzo geschied / want Judiciomarus heeft Julius gebeyt alle de Edele en zynen eygen Zoon met al zyn maeschap / de welke den Keyzer minnelijk aensprak.

Maer naer begeerde Julius van den Edelbom en van de boornaemste van Citer / dat zy Cingetorix wederom ontfangen en herstellen moesten in zynen boorigen staet. Het welk Judiciomarus zeer kwalijk genomen heeft / nochtans heeft hy aen den Keyzer moeten gehoorzaemen.

Door deze en diergeynke vergierigheid / hoobeyde / en begeerte van heerschappye is hebben / gelijk dit in de Landen van Belgis overal gemeyn was / (want de sterkste altyd de onsterkste verdukten / zoo is het geschied dat Julius alle deze Landen onder zyne gehoorzaamheid gebeyt heeft.

Want alle de gene / die zig ober hunne handen niet vzeken konden / verzogten hulpe en bystand van Julius Caesar, en alzoo hield hy den eenen met den anderen ten onder te brengen / en nam hun beyde het Land af; welke listigheid nog by den Turk in gebuyk is.

Als Julius Caesar die van Citer aldus in genade ontfangen had / is hy wederom gekeert nae de haere daer hy Titus Labienus met het volk in de schepen gelaeten had.

Hy heeft daer moeten slyben liggen ontzent 25 dagen / vermits eenen grooten westen wind / die hun geheel tegenzydig

was / ende die veertig schepen verzeynt en wederom in de haere gebeyten had.

En laetsten is Julius Caesar met eenen bekwaemen wind obergetrokken. Daer was ook by hem gekomen / om mede te vertzekken / al het peirdebolk van geheel Gallien / waer van Kapiteyn was Dumnorix Hedus van Bourgogne.

Dezen Kapiteyn wilde Julius by zig hebben om twee oorzaeken. De eene was om dat hy vzeerde / dat die van Gallien in zyne afwezentheid zouden oproerig worden. De andere was / dat hy vzeerde / dat die van Gallien ligtelyk door Dumnorix zouden opgestokt worden / want Julius wist wel / dat Dumnorix by die van Gallien in groote agtinge was.

Als Dumnorix hoorde / dat hy mede nae Engeland moest vertzekken / had hy Julius ootmoedelyk / dat hy hem t'huys wilde laeten / om dat hy de zee niet verzeagen konde / en om dat hy zig behoumeren moest met vasten / bidden / en de Goden te dienen.

Julius Caesar weggerde Dumnorix deze begeerte / en wilde / dat hy hem terstond bereydt zoude maeken / alle verontschuldigen verwerpende.

Alsdan heeft Dumnorix heimelyk onder de Prinsen en den Edelbom eene maere laeten gaen / en hy heeft hun be-nautd gemaekt / hun raedende / dat zy op deze zyde slyben zouden / en niet met den Keyzer ober de zee vertzekken: Want / zeyde hy / Julius doet dit / op dat hy geheel Gallien ontvooten ofte heroo-ben zoude van al haeren Edelbom; den welken / door vzeere van het gemeyn volk / hun niet durst vooden in hun eygen Land / zoo wilt hy hun ober zee in Engeland leyden / en aldaer omhals brengen.

Julius deze saemenzweyginge vernemende / en hoorende dat Dumnorix valde / heeft bevolen / dat men hem zoude doen komen / ofte wilde hy zig niet te weke stellen / dat men hem zoude doot slaen / het welk alzo geschied is. Maer de doot

van Dumnorix is al het peitdevolk Julius gebolat.

Wijdan is Julius in Engeland gekomen / laetende in de voorschrevene haere Titus Labienus met d'yn legioenen ruuters en 2000 peitden. In Engeland zunde / 300 is hem tegen gekomen eenen Heer / genaemt Cassidellanus; den wisten / naer vele schermtuzelingen / door Julius in genade ontfangen werd / die 300 gaven de Engelsche verzeckeringen aan Julius. en zy beslofen jaerlijks schattinge te geven aan de Romeynen.

Dit gebaen zunde / 300 is Julius Caesar wederom in Vlaenderen gekomen / en heeft alle de boornaemste van Gallia Belgica gebagbaert te Kamerph / alwaer hy met hun raed gehouden heeft. Permits dien zomer zeer droog en heet getoest had / was het hoorn niet wel gewassen / 300 dat Julius zyne legioenen in verschepte plaatsen dien winter heeft moeten leggen. Het een legioen / daer Gaius Fabius Kapiteyn van was / stelde hy te Gerb. Het tweede legioen / daer Quintus Cicero Kapiteyn van was / stelde hy te Doornph. Het derde legioen / daer Lelius Rufus Kapiteyn van was / stelde hy in Walsch-Brabant. Het vierde legioen / daer Titus Labienus Kapiteyn van was / stelde hy in het Land van Niemen op de pzenzen van Czier. Julius heeft nog d'yn andere legioenen / daer Kapiteynen van waeren Marcus Crassus, Lelius Murarius Plancus, ende Gaius Trebonius, gelegh in de andere Steden van Belgis / te weten / in Toben / Antwerpen en Tongeren / en nog een ander legioen met vyf haendels knechten legde hy in Timburg / Tuff / Kleef / Gulik en Gelderen / welke Natien alsdan onder twee Heeren waren / den eenen was genaemt Ambiorix, en den anderen Cativolcus. Van deze legioenen en vyf haendels waeren Kapiteynen Lelius Aurunculeius, Cottha en Quintus Titurius. Alle deze voorschrevene legioenen lagen niet voorder van een / als ontzent hon-

derd Italiaensche mylen. Julius Caesar nam zyn winter-lager in Kamerph.

In deze tyden Judiciomarus ziende / dat Julius Caesar zyne legioenen alsoo van een verstroyd had / heeft hy eene samen-zweeringe gemaakt met den Koning Ambiorix en Cativolcus, Heeren van de Ebu-ronen / om de Romeynen daer Sabinus en Cottha voorschreven Kapiteynen van waeren / te overballen / en zy hebben hun alle dood geslagen.

Dezen stryd en doodslag is geschied daer heben de stad Tuff staet by de Kerke van het H. Kruys / welke plaats ofte staete / daer dit gebeurde / nog sieden genaemt word Via Sabina: en dit dede dezen voorschreven Judiciomarus door wederzake en belofninge / om dat Julius Caesar den voorzenden Cingetorix Heer van Czier gestelt had hoven hem.

Wij dit gebaen was / 300 hebben nog deze Judiciomarus, Ambiorix en Cativolcus, die van Czier en Amitticos geraeden / dat zy met hun tegen den Keyzer Julius wiiden opstaen / het welk zy gebaen hebben. Ambiorix is haestelyk gereyft nae die van Berbiën / daer hy met die van Tuff / Brabant / Vlaenderen / die hun allegader aen hem verbonden / met alle hunne ondersaeten / het Teger daer Cicero Kapiteyn van was / omringelt heeft. Hy vermaende zyn volk / dat zy hun nu zouden willen verlossen upt het bedwang der Romeynen / en dat zy zaken wiiden het leet het welk hun van de Romeynen gebaen was. Hy zende dat zy nu sigtelij tot hunde meyninge komen zouden / aengezien zy twee van de boomste Kapiteynen met al hun volk verstaen hadden: en waer 't dat zy nu Cicero den Kapiteyn met al zyn volk konden verwinnen / 300 zouden alle dingen wel keeren na hunnen wil en begeiren.

Met deze reden heeft Ambiorix die van Berbiën tot zig ghezege / de welke terstond om hulpe en bystand gezonden hebben tot hunne gebueren / te weten: aen

die van Haerlebake / en aen die van Kuppelmonde / met het Land van Waes / Kelft en hunne gebueren / alwaer Julius geene Legioenen liggen had. Deze hadden haestelyk en hemelst gezonden al het volk / het welk zy huygen konden / tot hulpe van Ambiorix.

Wij Cicero nu albus sterck belegerd was en Ambiorix alle dagen meer en meer hulpe kreeg van alle tyden / 300 heeft Cicero zig zeer kloekelyk verbedigt; maer hy zoude ten onder gebleven hebben / in dien Julius hem niet terstond hulpe gezonden had / en ook zelf daer naer gevolgt was. Wij Ambiorix hoorde / dat den Keyzer kwam / om Cicero te ontzetten / 300 is hy met zyn Teger den Keyzer tegen getrokken / verlaetende Cicero, en zijdende ontwyelyk tegen Julius, heeft de nederfarge ghezege / en zig op de vlugt hegeven: Wijdan is Julius wederom nae Kamerph gereyft.

Winnen ezen tyd dat Ambiorix hier albus bezig was / heeft Judiciomarus ook al het volk vergaderd / het welk hy op de been heeft konnen huygen / om Titus Labienus met zyn volk te beleegen / den welken in het Land van Niemen lag; maer naer veel strydens heeft het volk van Judiciomarus de nederlaege ghezege en hy zelf daer dood geslagen. Die van Czier / Timburg / Tuff / Kleef / Gulik / Gelderen / en Brabant dit hoorende / zyn wederom nae huyg gereyft.

Nier de good van Judiciomarus hebben die van Czier begeert voor hunne Kapiteynen de naeste vrienden van Judiciomarus, de welke gingen aendzingen by alle Natien om hulpe. De gene zy niet konden huygen nogte verwilligen met bidden / die hebben zy belooningen beloft. Zy hebben met Ambiorix een verbond gemaakt / den welken met zig had alle de verbedene Vlaemingen / Brabanters / Tuffenaers / Gulikenaers / Geldersche en Vlaanders / met alle de Landen gelegen op deze zyde van den Rijn.

Julius Caesar ziende / dat hem wederom eenen grooten oorlog naekende was; want zonder deze voorschrevene Natien / waeren'er nog vele andere Steden in Gallien / die de geboden van Julius versmaeden en zig met elanderen verbonden. Zoo is Julius dan / eer den winter upt was / met vier Legioenen / die hem naech waeren / onvoorzienslyk getrokken nae den westen van Venegoude en Vlaenderen / die hy overballen heeft eer zy hy een kwamen. Hy heeft zyne ruuters den roof / die zy daer gebonden hadden / gegeven / naer dat hy verzeckeringe van hun ontfangen had.

Dit alles geschied zunde / 300 heeft Julius zyn volk in tuste gelegh / hy is wederom nae Kamerph gereyft en heeft daer eene dagbaerd bestemd. Maer aengezien die van Czier met sommige andere Steden van Gallien aldaer niet gekomen waeren / heeft hy deze dagbaerd ontgheest en te Parys gelegh. Wij deze dagbaerd ghouden was / en hy die van Sabone en Carontes in genade ontfangen had / 300 is hy met veel volk / die hem upt Gallien ter hulpe kwamen nae het Land van Czier gereyft / om de Stad en Ambiorix hunnen Kapiteyn te bevegten. Maer hy ziende / dat Ambiorix niet wilde komen om stryd te lederen / 300 heeft Julius Caesar bemerkt al het gene Ambiorix voor zig nam te doen / op dat hy hem daer naer zoude weten te schikken. Julius behond in zynen Raed / dat het goet was / dat hy eerst de Menapien en de Brabanters / daer zig Ambiorix op verliet / bestyden zoude / meynende naer dat hy Ambiorix deze hulpe benam / hem te ligter te overwinnen.

Wijdan heeft Julius alle werktuygen en andere oorloggs-behoefsten / met twee Legioenen tot Labienus gezonden / en hy is met vyf Legioenen ruuters nae die van Menapien en Brabant gereyft. Deze vernemende de komste van Julius, zyn gevlugt met al hun goed / vrouwen en kinderen / in de Bosschagien / Enlauden en Moerassen. Julius Caesar dit ziende / heeft zyn Key-

in hyn gebent. Het een deel heeft hy by zy gehouden / en de twee andere deelen zoud hy met Gayus Fabius en Marcus Crassus ry die van Menapiën hy behe vele Hoorten en Wuggen maekten / want hy anders by hun niet komen konde: en hy is af 300 door het Land getrokken / uzarben de / roovende en vangende al het gene zy hyn gen konden.

Die van Menapiën dit ziende / hebben zig aen den Keyzer Julius opgegeven / en hy heeft Verzekeraers van hun ontfangen / hun vraggende / indien zy Ambiorix nog eenigen bystand deden / ofte hem nog ontfangen / dat hy hun voor zyne vyanden zoude houden.

Dit gedaen zonde / heeft hy over hun eenen getrouwen Kapiteyn gestelt / Comius van Trecht / en hy is zelf getrokken nae Czier / want die van Czier hadden Labienus met zyn volk bynae verboden / alhoewel Labienus nogtans den zegenpaal verkieert.

Als Julius Caesar in het Land van Czier kwam / heeft hy hoor hem genomen wederom over den Rijn te trekken / het welk hy behe om twee redenen. Eene was / om dat die van Czier hulpe zonden / en bystand gedaen hadden tegen hem. Vandere was / op dat hy beletten zoude / dat Ambiorix daer geenen toevlugt hebben zoude. Wighan heeft Julius wederom wat hooger vmaerts van d'andere zyde eene Wugge gemaakt / daer hy zyn Volk over geleid heeft.

Hy liet een deel van zyn Volk by de Wugge / om die te bewaeren / en hy is nae Keulen gereyst / zeggende / dat zy huane belofte niet gehouden hadden / mit zy die van Czier bystand gedaen hadden. Die van Keulen ontschuldigden hun / en zeden / dat deze hulpe niet was gekomen van hun / maec uyt Zwitserland.

Julius dede een nefehtig onderzoek / om te weten of dit waer was / en hoorende / dat het alsoo was gelyk zy zeyden / zoo heeft hy die van Keulen in vrede gelaeten.

Hy / willende nae Zwitserland gaen / hoorde / hoe hy daer twaelgh komen konde om de geaerlyke wegen / daerom is Julius Caesar wederom over de Wugge getrokken / en hy heeft een deel van de Wugge / die op d'andere zyde van den Rijn kwam / en lang was 200 boeten / afgebroken / op deze zyde van de Wugge een sterk Wolkhuys gemaakt / en aldaer 15 Waendels knegten gelaeten / om de beft van de Wugge te bewaeren / waer van Kapiteyn was Gayus Voleratus Pultus, eenen vromen Anguan.

Julius is door het Woud van Urbennen nae Menegout en Maranderen getrokken enz. Hy zullen dit nu laeten waeren en gaen spreken van de gewoonten en gesteltenissen van de Dupsche en van die van Gallien.

In Gallien (wel verstaende Gallien met alle deze Nedertlanden) waeren niet alleen in alle Steden twisten en mupteryen / maer in alle Dorpen / en bynae in alle Familien. De oorzaeke van deze twisten en tweebzagten waeren de Pziere / de welke aldermeest gehoor en geiof hebben onder het Volk / na wiens wil en oorbeel alle zaeken geschikt wierden.

Dit schynt van oude tyden alsoo bafgestelt te zyn / dat'er niemant van het gemeyn volk tegen de groote en magtige hulpe gebreken zoude. Want een igelgh Obersten wilden niet toelaeten / dat men zyne Onderzaeten / ofte die van zyne bende waeren / verzoeken ofte bedriegen zoude. En inbier de Obersten anders deden / zoo wierden zy van hun volk niet geagt / en deze wyze was gemeyn door geheel Gallien / want alle Steden waeren gebent in twee benden.

Als Julius Caesar eerst in Gallien kwam / hadden die van Bourgogne eene factie ofte bende / waer van zy het hoofd waeren: en de Sequanoisen waeren het hoofd van eene andere bende / en zy hadden de minste magt. Die van Bourgogne hadden de meeste magt en gezag / en zy hadden altyd veel volk onder hun gebied gehad.

Deze Sequanoisen de minste magt hebben / en altyd verdukt wordende van die van Bourgogne / hadden zy sommige Dupsche en den Koning Arionisius tot hunne hulpe genomen: door deze hulpe hebben zy het meeste deel van hunnen Edeleom verlagen / en zy zyn zoo magtig geworden / dat zy vnae alle de onderzaeten van die van Bourgogne onder hun gebied hzeegen / en hunne hinderen in verzeheringe namen.

Daer door Diviciacus Kapiteyn van die van Bourgogne / gebomgen is geweest om hulpe te schryven aen de Senatoren van Roomen / de welke hy eerst gezeegen heeft als Julius Caesar in Gallien kwam.

In alle de Landen van Gallien / onder het volk / het welk van eenig aenzien ofte zere was / waeren tweederley staeten. Het gemeyn volk hielden zy als slaaven / die niet rygen hadden / de welke door hun zelden niet durfden bestaen ofte doen / nogte zy wierden in greenen raed geroepen nogte gehoord.

Als sommige verlost / ofte bezwaert waeren met schulden ofte schartingen / ofte als zy van de Apke verdukt / venauid / ofte verongelyk wierden / begaben zy zig in eegendom van de Edele / wiens slaaven zy wierden / op dat zy hun berantwoerden en beschermen zouden. Deze Edele hadden daer vaer het zelve regt / het welk den Heer heeft tot zyne slaaven / die hy verhoopen ofte verzetten mag na zynen wil ofte beliefte.

Den tweeden staet van Volk was genaemt Dypdes / deze waeren gestelt tot den dienst der Goden / en zy slagtofferden voor de zaligheid en voordelen van het Land en het Volk. Zy hadden alleen de magt en de kennisse / om te leeren en uyt te leggen hunne wetten en religie.

Hy hun kwam eene groote menigte van edele Jongens / om te leeren / en deze Jongens hielden hun in groote eerweerdigheid. Deze Dypdes hadden bynae van alle geschillen ofte twisten / hoedanig die

mogten wezen / kennisse / en gaben het bonnis daer over.

Als'er eene misdaet begaen was / als doodslag / roof / dieverge enz. / ofte was daer eenig geschil van land ofte erbenisse / daer gaben zy het bonnis over na hun goetdanken / en stelden een igelgh loon ofte straffe na zyne verdiensten.

Was'er iemand / die aen hun bevel niet wilde volkomen / die verboden zy tegenwoordig te wezen in hunne Offerande. En deze zaek wierd onder hun geagt voor de meeste pyne / die men overdenken konde: want alle de gene / die albus gebaunen waeren van hunne Offeranden / wierden geagt en gehouden voor openbaere zondige en verzugende menschen: ente een igelgh schoutde hun / beragte hun / en kerde het aenzigt van hun / en weggede hun spzacke / op dat zy door dusdanige niet berergert ofte besmet mogten worden / nogte door hun eenige ongemakken hzygen zouden. En als het was / dat zy regt begeirten / in wat Derschaere dat zy kwamen / het wierd hun geweggert / want zy hadden nergens gehoor ofte eenige ere.

Onder deze Dypdes was'er eenen den Eppersten / die boven alle de andere de voornaemste hoogheid en magt had. En als dezen gestorben was / was'er eenen die de andere te boven ging in eerweerdigheid / dezen kwam in de plaetse van den gener / die overleden was. Daer daer waeren'er vele gelyk in deugd en ere / zoo wierd uyt hun eenen gekozen door eendragtige toestemminge van alle die Dypdes. Somtyds liepen zy ook wel in de wapenen / en bogten geweldighk / om de hoogheid en overheid te hebben.

Deze Dypdes hadden eene gewoonte / dat zy ook zekeren tyd van het jaer vergaderden in eene plaetse / heden genaemt Chartzes / welke plaetse gelegen is in het midden van Gallien / en alsoo was een igelgh eben nae; zy verzamelden hun in eene plaetse / de welke zy gewyd hadden. Men wilt zeggen / dat het die plaetse was /

de welke men nu *Opzeur* noemt / en is geleggen in het land van *Chartres*. Als zy albaer vergadert waeren / zoo kwamen tot hun alle de gene / die eenige ydolen / ofte geschilden tegen eikanten hadden / en moesten zig aen hun konniss gebzaegen / en het selve in welcke houden.

Deze gewoonte en wyze van aldus te leeren en te dorbeelen / en van alle zaken kennis te hebben / was eerst gebooren in *Engeland* / de gene die deze gewoonte en wyze nouwkeurigher en klaerder wilden weten en verstaen / plagten dikwils / om die te leeren / nae *Engeland* te zekken.

Deze *Opzuydes* hadden eene byzuygh / dat zy noyt moesten ten oorlog zekken / noyte eenige schattinge betaelen / in welke alle de andere gehoude waeren. En ter oorzaeke dat zy groote byzuygh hadden / zoo kwamen'er vele by hun / om van hun goede leeringen te leeren. Sommige wierden'er rezonden van hunne *Ouders* en *Opienben* / en alle de gene / die by hun kwamen / moesten vele *caermis* ofte berzen van byuten leeren. Daer waeren'er verscheyde / die'er somtyds twintig jaeren bleeben. Dogtans was het niemand geoorloft hunne leeringen en onderwyzingen te schryuen / hoevel zy in alle hunne zaken de gzeleke taal gebzuykten.

Het schynt / dat zy dit deden / om twee verscheyde rebenen / waer van de eene was / dat zy niet wilden / dat hunne wetenschap en geheyme konsten zouden komen onder den gemeynen man. De andere reden was / om dat de gene / die'er kwamen om te leeren / hun niet veel hetzouden zonden op de letteren en schryften; maer op dat zy hun verstant wel zouden te werck stellen / en alsoo alle dingen te beter en te baster zonden onthouden. De leeringe van deze *Opzuydes* was deze / te weten / ten eersten / zy leerden het *Wolk* / dat de ziele van den mensch niet sterft / maer dat zy van het ren lichaem in het ander zek / naer de dood van den mensch. Daerom meynden de *Opzuydes* / dat den wil der menschen

zich meer behoorte te boegen tot de deugd en tot goede werken / en dit door de besaatinge des doods. Doordt de *Opzuydes* bypatreben en leerden de sterren / en hoe den loop der sterren in den Hemel geraert en bestiert wierd / ende van de grootheyd der wereld en der aerde / en van alle dingen / die in de nature zyn mogten / als ook van de bzagt en magt der onsterfelijke Goden. Alle deze dingen leerden zy de *Yongens* / die by hun ter schoole kwamen.

Deze voorschrybene *Opzuydes* hadden hunne woninge gehouden in *Caen* ten toden tyd van den *Keyzer Tiberius*, den welken / uyt oorzaeke van de oneenigheden / die zy onder de *Edele* machten / gebod / dat zy uyt het land van *Galliën* zekken en andere plaetsen zoeken zouden. Zy gehoorzaamden aen het gebod van den *Keyzer* en zyn getrokken in *Opzuydland* / alwaer zy gebleuen zyn in hunne religie tot'er tyd / dat het *Christen* Geloof in *Opzuydland* gezeleert is. Zy zyn de eerste geweest / die het *Christen* Geloof aennamen en voorzeleert hebben.

Ten anderen staet van dit volck was het *Widderschap* ofte den *Edeidom* / welck voorzeleert is / die als het noodig was / hun alle te saemen ten oorlog bereyden / en een igelick nae zyne afkomst / hoe hy meerder van zinden was en sterker van volck / zoo veel te meer heerschappyn en onderzaeten had hy onder zyne bescherminge. Hier in kenden zy de magt en goedwillighygd / die een igelick tot hun lieben had.

Deze by *Natiën* van *Galliën* voorschryben woonden in *Gallia Belgica* / *Celtica* en *Aquitania*: zy waeren zeer genegen tot godbzuytighygd en religie. Daerom / de gene / die bezwaert waeren met groote ziekten / en die hun behouden in gevaer van oorlogen / ofte in anderen grooten nood en tegenspoed / deden de *Goden* Offeranden / en offerden voor hun zelven andere menschen / ofte gaben hun selve aen de *Goden* over tot eene of-

ferande. De *Opzuydes* deden deze Offeranden / en zy bereyden hun / dat men de onsterfelijke *Goden* anders niet konde verzoenen / i en waer dat men het leven van den eenen mensch offerde voor de zalighygd en het leven van den anderen. Zy hadden openbaerlyk deze gebzuykten en gewoonte van zulke offerande te doen.

Daer waeren'er sommige / die groote *Beelden* hadden / die welke gebogten waeren van teenen (wissen.) Deze bolden zy met levende menschen / daer naer maekten zy een buer rondom deze *Beelden* / en verbyzanden alsoo de menschen / die welke van binnen waeren / en meynden / dat zy hier mede de *Goden* eene bekwaeme Offerande en behaegelyken dienst deden.

Doordt / die van *Galliën* geloofden ook / dat de pynen en straffen van de gene / die over dieberge / moorberge / ofte eenige andere ergere misdaden gebangen waeren / de onsterfelijke *Goden* aldermeest aengenaem waeren. Maer als zy byzannige kwaebdornbers niet genoeg hadden / om hunne Offerande te doen / zoo namen zy dikwils onnoozele lieben / die geen kwaebd gedaen hadden.

Onder alle andere *Goden* eerden zy hoopelyk den *God Mercurius*, na wiens gelykenisse zy eene groote menigte van *Beelden* in groote eere hadden. Zy zeyden / dat bezen *God* gebonden had alle konsten / en dat hy was den leydsman van alle wegen en van alle reyzers. Zy zeyden ook dat hy den patzoon was van de koopmanschappen / ende van de gene / die eenige neeringe deden.

Maer den *God Mercurius* hadden zy in groote eere de *Goden Apollo*, *Mars*, *Jupiter* en *Minerva*. Van alle deze *Goden* hadden zy bynae de selve menninge en gebaelen / die andere menschen hebben / te weten / en zeyden / dat *Apollo* alle ziekten genaeg; dat *Minerva* eerst gebonden had het werck / alle konsten en ambagten / en dat zy deze aen het volck geleert had; dat *Jupiter* de heerschappye van den Hemel

had; dat *Mars* den *God* was van de *Doelogen* / en daerom offerden zy den *God Mars* bynae al het gene zy in den oorlog genome / hadden; ende alle de beesten / die naer den stryd overgebleuen waeren / wierden hem ook opgeoffert.

Alle andere goeieren / die zy gerooft hadden / bzagten zy by elkanteren in eene plaetsje daer toe geschikt en geconsaczeert. In zulker boegen / dat men lang naer den tyd van *Julius Caesar* in vele *Steden* gebonden heeft groote hoopen van byzannige dingen in geconsaczeerde plaetsen. En waer 't dat iemand / bezagtende deze *Religie* / iet van deze dingen verborghen ofte weg gebzaegen had / dien wierd zwaerlyk gepunigt / en met groote straffen ter dood gebzagt.

Deze voorschrybene byzuyghen van *Galliën* zeyden / dat zy hunnen oorsprong hadden van den *Vader Dis*, die men anders noemt *Pluto*, den *broeder* van *Jupiter* en den *God* van de *Helle*. Doordt zeyden zy / dit gehoorde en geleert te hebben van de voorzelede *Opzuydes* / dat zy van *Dis* gekomen waeren.

Om die oorzaeke telken zy den tyd niet by dagen / maer by nagten. Zy namen en telken het begin van de dagen hunder geboorte / van de maenden / en van de beginfelen der jaeren; alsoo dat de nagten altyd gestelt wierden voor de dagen. Welke gewoonte nog hebendags onder vele menschen in gebzuyk is.

In andere wyzen van leven hadden die van *Galliën* ook dit verschil / verscheyden van andere lieben / dat zy hunne kinderen niet by hun lieten komen / voor dat zy groot en in staet waeren / om den oorlog te voeren. Zy zeyden / dat het niet betaemde / dat de *Yongens* minder van jaer zyn zynde / in het openbaer zouden komen in de tegenwoordighygd van hunnen *Vader* / enz.

Doordt hadden die van *Galliën* eene gewoonte / dat de *Man* / als zy eene *Huybzouwe* namen / by yzinge hunne

Huggzouwen 300 veel moesten huereu/ als die vrouwe ten houwelijck zegt.

Zy hielden alle jaeren rekeninge van hun ingezagt goed/ en zy bewaerden de winsten/ de welke daer van kwamen: die langst leefde van hun beyde/ erfde de goederen. De man hadde de zelve magt over hunne huggzouwen/ die zy hadden over hunne kinderen/ te weten/ dat zy die mogten dooden ofte levendig houden als zy iet tegen hun misdaden.

Mer eenigen grooten Heer kwam te sterben/ vergaderden alle de naeste vrienden van den dooden/ en hadden zy eenig kwaed vermoeden van de dood van dien Heer/ 300 pynigden zy hunne huggzouwen op de zelve wyze/ gelijk zy hunne slaaven plagten te pynigen.

Andien men bevond/ dat zy schuldig waeren/ 300 zagtten zy de zelve ter dood niet groot lyden en de pyne des vuers.

De zagt der begaevenisse van die van Gallien was op huere wyze zeer uytremende en groot: al het gene den dooden in zy u leven lief gehad ofte bemint had/ als zyne vrienden ofte stomme kersten/ die wierpen zy met het dood lichaem in het vuur. En kortz voor den tyd van Julius Caesar wierden de dievaers van den dooden/ die men wist van hem bemint te hebben geveest/ ook in het vuur geworpen en verbrant.

Dog hadden die van Gallien in sommige Steden eene wet/ dat by aldiener iemand van de Stad gehoort had eenig gerugt ofte beroerte/ aengaende het gemeyn welvaeren/ dit moest hy overzengen aen de Bestierders van de Stad/ om dat sommig dwaes holk somtyds kwaede nieuwmaeren uytgaf/ veroorzakende als 300 dikwils onlusten en oploopen onder elkanderen/ en namen raed over zwaere zaken.

En als men van busbanige Bestierders van de Stad eenige nieuwe tydingen aenbzagt/ lieten zy uytroepen het gene hun goed docht/ en het welck de Gemeente

voordeelig was om hooren; maer het gene zy niet wilden geweten hebben/ hielden zy verschalen. Aengaende het gemeyn voordeel/ daer van was aen niemand geoorloft te spreken/ als in eenen gemeynen raed en vergadering.

Aengaende de Dugdsche/ die hadden geene Dugdsche/ nogte imand/ die Offeranden deden/ want zy agtten geene Offeranden; maer zy hielden die voor Goden/ de welke zy zagen/ en door wiens zacht zy gehajpen wierden/ te weten/ de Zonne, de Maene, en Vulcanus, by de Heydenen geagt voor den Godt van het vuur. Van geene andere Goden wisten zy te spreken.

Zy zagtten meest hun leven over in saegen en huggzouwen/ zy maakten hun van jongz af gewoont tot alle szengheyd van leven en tot den arbeid.

Die in hunne kindsheyd lang onnoozel bleeben/ wierden onder hun gezezen; want zy zeyden/ dat die daer door meere sterke en zacht zeyden/ en langer van gestalte wierden.

Zy zeyden/ dat het een bugl bingen was/ dat eenen man voor zyne 20 jaeren zig met eene vrouwe verzaamde/ welke zaekte men niet konde bedekken ofte verbergen: want de man en vrouwen onder elkanderen hun dikwils te saemen in de ribiere plagten te wasschen; zy dedten hunne schamelheyd met vellen en woyne dekselen/ en het overig van hun lichaem was meest naekt.

Zy hielden nogte akerden niet veel/ want zy lefden meest by melck/ haes en blesch. Niemand had eene zekere maete ofte poelen van landen zyne eegen toebehoorende. Maer de Overheyd gaf alle jaeren elk 300 veel land als hun goed docht/ en ter plaets daer het hem dieide. Het jaer daer naer deden zy hun vertrekken op eene andere plaets/ en deden daer het zelve.

Van deze wyze van doen zeyden zy vele redenen. Ten eersten/ deden zy dit/

op dat zy daer lang in eene plaets te blijven woonen/ niet zouden veranderen hunne begeerte en nature van oorlog te voeren/ en op dat zy met de landbouwinge den oorlog niet vergeren zouden. Ten anderen/ op dat zy niet zouden arbeiden/ om veel land onder hun te huygen/ en dat van alzo de rijkste de armste mogen verbyden. Zy deden het ook/ op dat zy niet kosteligh zouden timmeren om de houde te schouten/ en de hitte te blieden. Ook deden zy dit/ op dat zy het Volk alzo te beter zouden houden in goede eendragtighyde.

Zy hielden dit eene groote eere voor hunne Steden/ dat zy rondom hun veel land hadden/ woest zynde en onbewoont. Zy hielden het voor eene groote zacht en sterke/ dat zy hunne geueen verbyden hadden uyt hun Land/ en dat niemand ontzent ofte by hun zyne woonste durfde maeken. Zy meynden/ dat zy 300 veel te byger waeren/ als of zy geene byeze hadden van door iemand haesteligh bespongen te worden.

Als de eene Stad de andere den oorlog aenbode/ wierden de Bestierders voor Kapiteynen gekozen/ die alsdan de magt over hun Volk hadden/ van het leven te geven en te nemen.

In tyd van byede hadden zy geene gemeyne Officiers ofte Magistraeten/ maer de Princes van die Landen/ en van elke Stad ofte Dorp/ Administreeerden de justitie/ deden recht onder hun Volk en leyden alle twisten af.

Stratetrooben/ en het Volk te berleyden/ die niet waeren van hunne Stad ofte Landstede/ hielden zy voor geen kwaed; maer zy zeyden/ dat zy zulke deden en lieten geschieden/ op dat de Jongens hun exerceren en de luyerden verbyden zouden. Mer iemand van deze Princes was/ die in den tollen Raed zeyde/ dat hy begeerde Kapiteyn te wezen/ om te gaen pionderen; 300 boegde hy daer by: mer iemand/ die my volgen

lust/ die begebe zig onder my? Alsdan stonden zy alle op/ de welke dien Heer lief hadden/ en zy belofden hem hulpe en bystand te doen. Die dit deden/ wierden in den raed gezezen: en die niet volgen wilden/ wierden geagt als verraders en naer dien tyd hadden zy gehoor/ geloof/ nogte gezag meer.

Zy lieten niet toe/ dat de byemde lieden/ die by hun kwamen/ zouden geplondert worden/ maer zy beschermden hun van alle onghelyk en schaede/ om wat zaken zy by hun kwamen/ en hielden de zelve voor heylige en weirdige byinden. Want voor byemde gasten stonden alle de huyzen open/ en zy gaben hun eten en byinken/ en al het gene zy noodig hadden.

Daer was te vooren eenen tyd gewest/ dat die van Gallien in byomheyd en in het stek van oorlog de Dugdsche berre te deden gingen/ en zy zogten dikwils oorlog tegen de Dugdsche zonder reden. Ter oorzaeke van de groote menigte van het Volk van Gallien/ en om 300 weynig Land als zy hadden/ zonden zy eere groote menigte van hun Volk/ om te gaen woonen over den Rhyu/ zy namen hunne woonste ontzent den bosch van Heranien/ en daer van maakten zy eene alderbyzigtbaerste plaets in Dugdsland. Dit Volk noemde men Certosages/ dit is te zeggen Volk gekleedt met zakken. Dit Volk hield goede geschiktheyd/ zy waeren stuybaere mannen en byome ruyters.

Hier mede willen wy ophouden van de wyze/ leven/ zeden/ en het geloof der lieden van Gallien voorschreiben en der Dugdsche/ en zullen voortgaen in onze Historie van Julius Caesar, die/ naer dat hy wederom over de byzge gekomen was/ de zelve half heeft doen afzeken/ en door de Ruyters bewaeren/ gelijk voorschreiben is/ door het Woud van Ardennen nae Menegouw en Vlaenderen gekomen is/ alwaer hy wat vrees rusten.

Als nu het jaer zeer groeyde / en het hoorn begonst lang te worden / zoo heeft Julius zig bereydt gemaakt om Ambiorix te gaen bestrijden; hy heeft door gezonden zynen vromen Kapiteyn Lelius Minnius Bassilius met de ruyterje / en hem bevolen / dat hy nergens geen buer zoude laeten maeken in zyn leger / op dat men van zyne komste niet weten zoude; en Julius zeyde dat hy kortst zoude volgen.

Bassilius dede gelijk hem Julius bevalt had; hy heeft zig zoo gehaest / dat hy veel volk van Ambiorix in het veld overhaalen en daer naer Ambiorix zelf gebonden heeft / die de komste der Romeynen niet verwagte: want Ambiorix heeft de Romeynen eerder gezien / als hy van hunne komste had hooren spreken. Hi was 't dat het Volk van Ambiorix onvoorziens overvallen wierd / zoo hebben zy nogtans hun vromeligh gewerd / en Ambiorix, die te voet was / terstond op een peerd gestelt / ende in de bosschagie verborgen.

Met dezen goeden uytval die Ambiorix had / heeft hy terstond overal boden aan zyn Volk gezonden / dat zig een igelgh zoude verbergen: Alsdan is 'er een deel van zyn Volk in den wusch van Ardennen geloopt; een deel in de voochlanden en die hy de zee woonden / zyn geblugt in de eylanden / enz.

Cativalcus (Koning van de helst der Landen van de Eburones / dat is: Timborg / Valkenberg / Luyk / Gulik / Kleef / Geibern / en een deel van Zaband / zoo verre als het Wisdom van Luyk strekt) oud zynde / en den ardegh van den oorlog niet langer konnende verdragen / en bemerkende / dat hy door den raed van Ambiorix den vrand van Julius Caesar getworden was / heeft zig zeiben met vergift het leven benomen.

Daer naer heeft Julius Caesar zyn leger in dzy gedeylt / en is getrokken nae Datura / het welk in Timborg is / alwaer Titus Titurius en Aeronculeius den geheelen winter gelegen had.

Deze plaetsen stont Julius zeer wel aan / om dat zy sterk was / en daarom liet hy albaer 14 legioenen / met den Kapiteyn Quintus Tullius Cicero, met 200 peirben / en Titus Labienus heeft hy met dzy legioenen gezonden nae den zeehant / in de plaetsen / die paelben aan de landen van de Menapien. Gaius Trebonius heeft hy ook gezonden met dzy legioenen in de plaetsen / die hy Tongeren ofte Bazant lagen / om die te plonderen en te berooven: en Julius zelfs is met dzy Legioenen getrokken nae de riviere de Sambze / en alzo nae de uiterste paelen van den bosch van Ardennen / om dat hy had gehoort / dat Ambiorix met weynige ruyterje verwaerts gereydt was. Als Julius Caesar weg reysde / belofde hy binnen zeven dagen weder te komen / ende hy belafte Labienus mer Trebonius, waer het mogeligh / albaer alsdan ook te verschynen / om te saemen raed te houden / hoe zy hunne vranden verstaen zouden.

Wy hebben hier vooren gezeyt / hoe het Volk van Ambiorix met hun goet in de wibernisse / bosschagien en ontrent de zee geblugt was / alwaer het zig onthield en bescheremde in de eylanden en in de meyschen ofte voochen / daer Julius zyn Volk kwalyk byzengen konde / zonder groot gebaer.

Want al was het Volk van Ambiorix albus verspoot / zoo durfden zy nogtans met weynig Volk den hoep van Julius verzingen. Julius ziende / dat zy groot kwaed onder zyn Volk deden / heeft in alle de Steden boden gezonden / en bevalt / dat hy / al het gene zy in het Land van Ambiorix wilden rooven en plonderen / hun alles gaf / het welk zy huygen konden: op dat hy alzo den naem en het gesicht van dit Volk mogt te niet brengen. Hier naer is terstond van alle zynen veel Volk gekomen / om de Eburones: (die de Onderzaeten van Ambiorix waeren) te plonderen en te berooven.

Met alons gebeurende / is het gerugt

gekomen tot op den Rhyn / dat men de Landen op deze zide van den Rhyn / als Timborg / Valkenberg / Men / Luyk / Gulik / Kleef en Gelberland plonderde en beroofde. De Cicambri dit hoorende / dat zy die van Westphalen met hunne gebueren / zoo hebben zy bergadert 2000 peirben / en zyn gekomen over den Rhyn met schepen en booten / ontrent dertig mylen beneden / alwaer Julius de haer afgebrokene brugge gelaeten had / by Rijnwegen.

Mer deze Westphaelers hadden hun ook verboegt de Gelbersche / met vele Stichtenaers en Hollanders. Zy zyn eerst gekomen in de Landen van de boorschzebene Eburones / alwaer terstond groote menigte van Volk tot hun geblugt is / met een groot getal van breen / die zy mede genomen hebben / ende zy alzo voors gekomen / bereitig om te rooven: zy hebben sommige van het volk van Julius gelangen / en gebraegt / waer hy was? Zy antwoordden / dat hy met al zyn volk verre van daer gereydt was.

Alsdan was daer eenen onder den hoep die zeyde / wat ligt gy hier om eenen klepne roof te volgen / maect gy nog dzy mylen boorder / gy zoud ale te saemen rgh worden / want de Romeynen al hunnen roof gebraegt hebben in het warteel van Datura by Men.

De Westphaelers dit hoorende / hebben hunnen roof verborgen in de boschen / en zyn met de zelve / die hun dit zeyden / derwaerts getrokken. Als zy aan de Stad kwamen / had den Kapiteyn Cicero bys vaendels van zyn volk uitgezonden om levensmiddelen / de welke / eer zy wederom in de stad kwamen / wierden door de Westphaligen ondergaen / en hebben hun door de stad nedergeflagen / alwaer zy tot den avond groot geweld op deden: maer zy konden de zelve niet huygen door den grooten tegenstand / die van de gene / de welke van binnen waeren / gebaer wierd. Sij

van trokken zy daer weder af / haelden hunnen roof / die zy in den bosch verborgen hadden / en zyn daer mede over den Rhyn getrokken.

De Romeynen zyn in zulke vreeze geweest / dat zy mennden dat Julius met al zyn volk verslagen was / welke vreeze de komste van Julius terstond uyt de herten dreef. Julius verwonderde zig zeer / dat zoo klepne hoep die groote magt had konnen wederstaen.

Winnen dezen tyd zyn alle de Landen van de Eburones / gelijk Julius begeert had / verbrand en vernietigt gemorden / zoobanig / dat 'er nogte huyg / nogte hof is blyben staen. Zy hebben niet alleen het hoorn verboden en weggebragen / het welk zy daer gebonden / maer zy hebben dit Land zoo vbel / plat en moest gemaakt / dat zy / al hadden 'er eenige wederom 't huyg gekomen / van jonger hadden moeten sterben.

Ook is het Land door eenen grooten slagregen zoo zeer bedorben en beschadigt geweest / dat het niet mogeligh was / dat zig daer inand had konnen ophouden. Deze herwaestinge dede meest al het volk van dit land vidden om de vziendeschap van Julius Caesar te hebben. Daer wat moeyte zy deden / om den Koning Ambiorix te huygen / het was alles te vergerst / want hy alleen ontblugte het perghel met vier peirben / op welke hy zig altyd bezouwde.

Als nu deze Landen albus bedorben waeren / is Julius Caesar met zyn volk getrokken nae de Stad Nemen / daer hy op toegeluyt had / want sommige Steden van Gallien / en aldermeest die van Chartres / alwaer de gezeyde Druydes hun verblyf hielden / waeren oproerig gemorden / waer van Acto, eenen grooten Prins / het Hoofd en Kapiteyn was / die van Julius gezegegen wierd en gedood: die van Julius gezegegen wierd en gedood: sommige liepen weg en de andere dede Julius uyt het Land bannen. Daer naer heeft hy twee Legioenen ruyters in het

Land van Hiemen geleyd / twee in het Land van Luyck / en zes in het Land van Sens / nu genaemt Provence / ni t verre van Champagne: en Julius Caesar is nae Italiën getrokken / om aldaer raed te houden.

Als Julius in Italiën kwam / hoorde hy de dood van Claudius, en hoe de Edele van Italiën Volk aennamen / waerom den Keyzer Julius een groot Leger van Volk aennam in Provence / het welk terstond in Galliën vernomen wierd / zoo dat die van Chartres met die van Paris / Sens / Orleans / Poitiers / Cahors / Tours / Limoges en Angers / met meer andere Steden op den zee-kant gelegen / hun te saemen verbonden hebben / hopende / dat zy Julius Caesar, overmits den twist in Italiën zouden mogen uyt Galliën houden / en wederom in hunne eerste byghend gesaken. Aldus zyn die van Chartres nae Orleans getrokken / en hebben eenen byzonen Kapiteyn / genaemt Gayus Cotto, met vele Hooplieden van Roomen doodgeslagen. Vercingetorix den Zoon van Gellius, eenen magtigen Jongman van Aubergne / dit hoorende / heeft zig met deze vende behoegt / en heeft begeert / dat zy hy hun voornemen wilden byghen / hy zoude hun met alle zyne magt bystand doen.

Als Julius Caesar dit gehoord had / dat die van Galliën wederom op nieuws oproerig gebornden waeren / is hy met veel Volk wederom gekomen.

Als Vercingetorix dit vernam / heeft hy overal de Steden en Vorpen doen verhanden / alwaer Julius moest voorby komen / op dat hy nergens geene levensmiddelen vinden zoude. Ten laetsten is Julius Caesar gekomen voor de stad Bourges / en heeft die belegerd / alwaer hem Vercingetorix grooten tegenstand dede; maer Julius heeft ten laetsten de Stad gewonnen / en Vercingetorix heeft de vlugt moeten nemen.

Hier naer is Julius Caesar in Bourgogne

gekomen / alwaer Vercingetorix gevlugt was / en raed hielt met de Proven van Galliën / om Julius te wederstaen. In dezen raed was besloten / dat men niet al nemen zoude wat wapenen draegen konde / maer dat men uyt elke Stad een zeker getal van Volk nemen zoude / op dat'er geene mislagen ofte bynterspoorigheden geboeren zouden gevlugt gemennelyk plagt te geschieden in eene uytnemende groote bergedringende / de welkenen kwalyk bestieren kan.

Alsdan hebben die van Deuil / de voornaemste stad van Bourgogne / met hunne Onderzaeten / te weten die van Brest / Auge / Mortine en Zabobicus tot dezen oorlog gelevert 35000 mannen: die van Aubergne / Cleuchet en Cahors / met hunne onderhoorige / 35000: die van Sens / de Sequanoisen / Barroisiers / Rodes en Chartres / met hunne aenhangers / 24000: die van Beaumont / 2000: die van Limoges / Poitou / Courmaine en Paris / 8000: die van Metz / Henegoult / Walsch-Brahand / Vlaenderen / Artois / en Calais / 20000: die van Utrecht met hunne geallieerde / 4000: die van Cassel met haer Wachacht / 5000: die van Luyck met haeren bybang / 14000: die van Bernoy en Lionz / 20000: item alle de Steden die op den zee-kant liggen / zekende tot Bretagne / de welke men Hemoriterz noemt / zonden eok menige duyzend mannen; zoo dat het getal van het peichbevolk 30000 sterk was / en het voortvolk 2 honderd en veertig duyzend.

Maer al was 't dat die van Beaubais tegen Julius in den voorschreven Raed hadden beloft 20000 mannen te zenden / zy hebben'er nogtans maer 2000 gezonden: want zy zegden / dat zy op hunnen eygen naem oorlog zouden boeren met de Romeynen / en dit door verzoek van Comius, Heer van Utrecht / den welken den Keyzer Julius in den oorlog / zoo in Engeland als in Galliën grooten dienst gedaen had / waerom Julius Caesar zyne stad en land van Artois alle bygheden

en privilegiz gelaeten had / en het geheel land van Vlaenderen op den zee-kant met de stad Gerouanen / had Julius hem onderdantig gemaect. Dogtans dit niet tegenstaende / zoo was de eenheyd en hope van de Landen weder in haere byghend te byngen / zoo sterk / en de glorie van byghen / die zy hier voortdygh gehad hadden was zoo groot / dat niemand eens dacht op de verbaeden / die zy van Julius ontfangen hadden. Maer in tegendeel zy spaerden geld nogte goet / en zy ontzagen geenen last nogte gevaer / die hun van dezen oproer zoude konnen overkomen.

Alle deze voorschijebene magt van Volk is gekomen nae de stad Metta / de welke van Julius Caesar siegerd was; de Kapiteynen van het Leget zyn gemaect Comius, Heer van Utrecht / Picidomarus en Eporedorius van Bourgogne / met Vegetilianus van Aubergne / Cosyn van Vercingetorix voorschijeben / hoor welke Stad enen zeer grooten slag geschiedde / ende daer bleef veel volk van beyde zyden. Maer Julius Caesar heeft de overhand gehouden / en de Stad ingenomen. Hy heeft zyne legioenen alom geeyd na zyne oude grwoonte / te weten: Titus Labienus en Marcus Semdromus Rottius met twee legioenen Ruyters in Bourgogne / Gayus Fabius met twee legioenen in het Land van Hiemen ende die van Lelius Minutius Balbus in Hiemen.

Gayus Antistius Rezinus wierd gezonden van Julius Caesar met een legioen / om Antwerpen te bewaeren / Titus Sxius is met een legioen geryst nae Verri / Gayus Camillus Rottius is getrokken nae Rodes by Aubergne in Galliën / Quintus Tullius Cicero ende Publius Sulpicius zyn geryst nae Chalons en Macon. Julius Caesar heeft dien Winter tot Wibzaken / in het walsch genaemt Beuroi / in dien tyd de sterkste Stad van het Land van Hiemen.

Alle zyne andere Kapiteynen heeft hy gezonden nae Henegoult en Vlaenderen /

en heeft te zelve verbyst in Gend / Vooruyt / Crouanen / Bergen in Henegoult / Valenciennes / Kamerik enz.

Die van Roomen de byzonen deden ende groote zegenpraelen van Julius Caesar vernamen hebbende van het voorleden jaer / zoo hebben zy na hunne oude wyze een-en-twintig dagen agter elkanderen processien / byzongde-bedyghen en seesten gehouden.

Als nu bynae geheel Galliën onder de gehoorzaamheyd van Julius gebragt was / zoo hebben die van Bourges met vele andere Steden ende Heerlijheden wederom beginnen op te staen tegen de Romeynen. Als Julius Caesar dit hoorde / heeft hy Marcus Antonius in zyne plaetse gestelt / en hy is op den laetsten December uyt Wibzaken / daer hy lag / met zyn Peichbevolk geryst tot het tiende legioen / daer hy zig altyd aldermeest op betrouwde / het welk hy geleyd had op de gzenzen van Bourgogne / niet verre van de Heerlijheyd van Bourges. Hy heeft hier nog bygehoegt het elfste legioen / het welk niet verre van daer lag. Die van Bourges oproerig gebornden zonde / heeft hy met deze legioenen gedwongen / en wederom onder zyne gehoorzaamheyd gebragt / en hy is weder nae Wibzaken geryst / daer hy te booren gelegen had.

Hier naer is Julius Caesar nae Chartres geryst / alwaer de Quindes woonden / om dat die van Chartres een die van Bourges / en andere onderzaeten van de Romeynen grooten overlast deden. Het Volk van Caronthes hoorende dat Julius met groote magt verwaerts kwam / zoo zyn zy gevlugt uyt hunne Steden / kastelen en Sterkten; maer Julius heeft huir niet verbaegt / om reden van den grooten winter / maer hy gebood zyn Volk dat zy de plaetsen / daer zy uyt gevlugt waeren / bewaeren zonden.

Als dit geschied was / hebben die van Hiemen Gezaeten gezonden tot Julius, die hem bodschapten / dat het Land van

Beaubais wederom oprerig geborden was. Als Julius Caesar dit hoorde/ heeft hy Gayus Trebonius met twee Regioenen/ die hy by zig had/ geslaeten in het Land van Chartres/ hy is terstond weder nae het Land van Niemen getrokken/ en hy dede Gayus Fabius zyne twee Regioenen brengen nae Soissons/ en een van die twee/ het welk Titus Labienus had/ moest hy met de andere elf Regioenen mede brengen/ en met dit Volk is hy nae het Land van Beauvais getrokken.

De gene/ die met die van Beauvais opstonden/ waeren die van Amiens/ Poitou/ Boulonais/ en die van Calais met den geheelen Zeeant/ Utrecht/ Artois/ Basse-Normandie/ met de West-Flaemingen als Kypfel/ Averen/ Welle/ Poperinge/ Armentiers/ Comen/ Winocberge/ met alle de plaatsen daer ontzent.

Van alle deze Volkeren wierden die van Beauvais in Oorlogen en bzoemigheid gehouden door de kloekste/ en zy hadden ook van de Oorlogen de oberhand. Hunne Kapiteynen waeren genaemt Corbeius van Beauvais/ en Comius, Heer van Utrecht/ van Artois en van de West-Flaemingen. Deze met al hun Volk/ de welke wapen en draegen konnen/ zyn gaen liggen in eene Valleje/ en zy hadden niet meer by hun als ontzent 500 peiken. Zy hebben Comius gezet ober den Rijn in Duytsland/ om meer peicken en hulpe van de Duytsche te krijgen.

In dien tyd zyn de Romeynen met die van Niemen gevallen op die van Beauvais/ alwaer de Romeynen eene gzoote neberlaege kzeegen: want daer bleef dood den Heer van Niemen/ waer ober de Romeynen en die van Niemen/ zeer bzoebig waeren/ en die van Beauvais met hunne aenhangers eenen gzootten moed kzeegen. Alle dagen zyn daer vele schermtusselingen en oploopen onder elckanderen geschied/ en daer zyn vele Romeynen dood geslagen en gebangen.

Hier naer kzeegen die van Beauvais

gebzeken aen lebens-middelen/ zoo dat zy moesten opbzeken. Op dat de Romeynen dit niet bemerken zoudhen/ hebben zy alle de muisaerden/ megen/ takken en het strog/ het welk zy in het Teger plogten te gebzoken/ in brand gesteken/ en zyn in stilte vertrokken.

Julius Caesar de blamme ziende en niet wetende/ of zy dit deden uyt bezog/ ofte om dat zy heimelyk vertrokken/ heeft zyn Peirdevolk hun van verre doen naer volgen. Maer deze uyt vzeerze van bezogen te worden/ hebben hun niet durven volgen/ en albus zyn die van Beauvais zonder slag ofte stoet afgetrokken/ en hebben terstond tien mylen van daer in eene sterke plaetse hun Teger nebergestagen/ alwaer zy de Romeynen gzoote schaede deden/ zoo in oploopen/ als schermtusselingen.

Corbeius van Beauvais/ eenen koecken Man in de wapenen/ dede daer vele bzoome daeden op de Romeynen. Maer om dat Corbeius weynig Peirdevolk by zig had/ zyn hem ten laetsten de Romeynen (mits aldan geheel Gallien hun ter hulpe kwam) te magtig gevallen/ en hebben Corbeius met zyn volk op de vlugt geslagen; die hoewel de Romeynen zeer arbeidden/ om hem gebangen te nemen/ heeft nogtans liever zig zelven willen dood begten/ als levende te komen in hunne handen.

Den laetsten naer veel stypdens en gzoote moord/ die hy onder de Romeynen gedaen heeft met zyn Peirdevolk en vele bzoome Kuyters/ heeft hy zig in het wild dood behaagen.

Zyne andere Kuyters ziende/ dat zy van hunnen bzoemen Kapiteyn en van hun Peirdevolk verlaeten waeren/ zyn in de Wesschagien geblyt/ waer uyt zy veel kwaeds gedaen hebben: maer door de gzoote kragt der Romeynen/ zyn zy eynbelyk overmonnen geweest.

Die van Beauvais en de andere Natiën/ die met hun verbonden waeren/

dit hoorende/ hebben te saemen raed gehouden/ en besloten/ dat zy Gezanten zoudhen zenden tot Julius Caesar, met verzekeringe die zy hem aenbieden zoudhen/ begeirde en bidbende om vzebe met hem te hebben.

Als Comius (die in Duytsland was geryst/ om meer Peirdevolk te haelen boer die van Beauvais) dit hoorde/ heeft hy niet wederom ober den Rijn durven komen; maer heeft zig gered by de gene/ daer hy hulpe van begeirt had.

Julius Caesar door deze Gezanten verstaen hebbende de begeirde van die van Beauvais/ en de verzekeringen ontfangen hebbende/ na zyne oude gewoonte/ heeft hun alle in genade ontfangen/ die de selve van hem verzogten/ op dat hy in Gallien eers ruste zoudhe hebben.

Maer dezen zegenpzael heeft Julius Caesar zyn volk wederom in verscheide plaatsen gelyd/ volgens zyne oude gewoonte: want hy bezond/ dat'er aldan niemand meer was/ die oorlog ofte twist begeirde.

Hier naer is Julius wederom geryst nae de Landen daer Ambiorix Heer ober was/ om de selve te beherben/ en hy zond Titus Labienus met twee legioenen rynters in het land van Czier/ want zy nogt onder zyne gehoorzaamheid komen wilden/ als door geweld van wapenen.

Als Julius Caesar meynde dat geheel Gallien onder zyne gehoorzaamheid gebzagt was/ is hem de tydinge gekomen/ hoe die van Poitou/ met alle de Steben daer ontzent oprerig geworden waeren/ en dat de Duytses met hunne aenhangers de oorzaakhe daer van waeren/ de welke met een gzoote getal van volk hun lang tegen de Romeynen berdehigden in eene sterke Stad/ genaemt Uellodium/ gelegen ontzent Provence; welke Stad Gayus Caninius ende Gayus Fabius, door het gebod van Julius, beleget hebben. Maer om dat zy sterk was/ leeden de Romeynen onuytsprekeighe schaede in hun volk/ door die van binnen de Stad. Nogtans/ niet tegenstaende den gzootten wederstand

die zy deden/ zyn ten laetsten gebwongen geweest tot gehoorzaamheid. Als de gene/ die eenigen tegenstand tegen de Romeynen gedaen hadden/ heeft men vzebe hunne handen afgekapt. Binnen bezen tyd heeft Titus Labienus ook den zegenpzael behaelt op die van Czier.

Hier naer is Julius Caesar geryst in Gallia Aquitana/ een derde deel van Gallien/ welke Landen Julius zeer minnegh ontfangen hebben. Van daer is hy nae de stad Narbonne getrokken/ de welke eene voorname hoofdstad was van Gallia Aquitana/ en hy is daer eenigen tyd gebleven. Hy heeft zyn volk wederom in verscheide plaatsen gelyd/ te weten: vier Regioenen in Gallia Belgica/ waer van hy een Regioen/ daer Marcus Antonius Kapiteyn van/ was binnen Utrecht leyde: en een Regioen/ daer Quintus Tullius Kapiteyn van was/ leyde hy binnen Doornyk/ en een ander Regioen/ daer Publius Vitius Kapiteyn van was/ leyde hy binnen Cerouanen/ en een Regioen/ daer Gayus Trebonius Kapiteyn van was/ leyde hy binnen Gend. Daer naer heeft Julius twee Regioenen gezonden in Bourgogne/ twee in het land van Churingen/ en twee in het land van Comon. Dit heeft Julius albus geschikt/ op dat'er geene plaetse zonder bewaerensse zoudhe zyn.

Julius Caesar eenige dagen in Provence gebleven hebbende/ is kortz daer naer wedergekeret tot zyne Regioenen/ de welke he hy in Gallia Belgica gezonden had/ en hy heeft zyn winter-leger gehouden in Henegouw/ in eene aengenaeme plaetse/ in dien tyd genaemt Remotecimus.

Julius in deze plaetse liggende/ vernam dat Comius, Heer van Utrecht/ eenen heldslag behaelt had tegen zyn peirdevolk/ het welk hy dikwils had velet/ zoo dat het geene lebens-middelen konde brengen in het Teger van de Romeynen/ liggende ontzent Czier/ daer Gayus Volucenus Quadratus Kapiteyn van was. Op Comius wierden dikwils listen en larsen gelyd

door Gayus Volucenus, om hem te vangen: aldus gebeurde het ook / dat Comius met eene antie Gayus Volucenus voortreed en hy kwetste vele Romeynen / de welke met hunnen gewooneghen Kapiteyn de vlugt moesten nemen nae hunne tenten.

Dit gebaren zynde / heeft Comius gezanten gezonden tot Marcus Antonius, zeggende / dat hy begeerde zyne gzatte en byzandschap te hebben / ende beteyd was te doen het gene men hem belasten zoudt. Dit dede Comius, om dat hy zig nu gebzoken had over Gayus Volucenus, den welken hem eertyd verraderlyk had willen ter dood bzingen. Marcus Antonius heeft Comius in genade ontfangen / en hem alle zaeken vergeven / naer dat hy verzeheringen gestelt had.

Als Julius Caesar in Gallia Belgica zyn winter-leger hield / nam hy voor hem alle de Landen en Steden / die hy met gzoote moeyte gewonnen had / in byzandte en byzandschap te houden / en niemand te loeten / nogte te geben eenige oorzaak / om in de wapenen te gaen en oorlog tegen hem te voeren. Maer tegen zyn wezereyn wilde hy zig / en alle deze Landen geheel byz maken / op dat hy geen agterbeten zoude hebben van eenige nieuwe onlusten / het welk gemeenlyk plagt te gheuren / als hy nae Italiën verzoeken was.

Julius Caesar heeft alle de Natien zeer byzandelyk aengespzoken / en heeft de Pryncen en Edelmannen van de Landen gzoote geschenken gegeven. Hy heeft gene nieuwe schattingen nog tolleren opgestelt. En op zulke byz heeft hy deze Landen / die nu moede waeren van oorlogen / ligzelyk in byzde ghouden.

Hier naer is Julius Caesar met gzoote haest nae Italiën gereyft / op dat hy Marcus Antonius zoude beschiffen (den welken hy zeer Hof had / ynt oorzaak van zyne byzondere en getrouwicheyt) tot het ampt van oppersten Priester / het welk men Pontifex Maximus noemt. Maer

hoorende op den rug / dat Marcus Antonius oppersten Priester gemaekt was / zoo is Julius niet voortder gereyft als tot in Sabogen. Aldaar alle zyne zaaken gestelt hebbende / is hy wederom gekomen in Gallia Belgica: en heeft in Henegouwen / Vlaenderen / Zaband en in de Landen daer ontrent zyne Legioeren en Kapiteynen overzien. Hy is gekomen tot Gend / alwaer hy eenigen tyd gelegen heeft; welke Stad / gelijc wy gezeyt hebben / hy zeer verbeterde met sterke kasteelen en Huzzen / die hy aldaer liet maeken / gelijc nog op hebben uytwijzen de oude Gebouwen.

Van daer is Julius Caesar gereyft door Brussel nae de stad Loben / om aldaer de Goden Mars en Apollo offerande te doen over de zegenpzaelen / die hy behaelt had: welke Goden aldaer eenen Tempel hadden: op de zelve plaetse daer heben den Coren van S. Pieters staet.

Van Loben reysde Julius Caesar nae Mechelen / alwaer de Maere komende van Congeren / met eenen eim door-by-liep tot in de riviere de Schelde.

Van Mechelen is Julius gekomen nae Antwerpen / alwaer in zynen tyd / en nog lang naer hem / stonden op de riviere twee sterke kasteelen. Het een was de Borgt / en nog heben op dezen dag is met den geheelen byvang / het welk van de Stad was / en zy was rondom b'sloten met eenen hoogen sterken muer / en had byz poorten en lag in een akroas. Aldaer plagt boer Julius tyden te woonen en Heer te wezen / eenen gzoaten / byzomen en magtigen man / genaemt Druon Antigon, geboren ynt het land van Heussen; waer ynt dit bersterfel gekomen is / dat men zegt / dat'er eenen Heus was.

Maer het gemeyn geboelen van de lieben diefacuagende / is hier ynt gekomen / te weten / dat in hoorlebere tyden byzrae alle deze Waterlanden (die hy den gzoaten overstrom der wateren) wel 100 jaeren voor Julius tyden / gelijc wy hier booren nog gezeyt hebben / alle verzoeken had-

ten gewerft / als Zaband / Vlaenderen / Holland en Zeeland / kemoant zyn gewerft van verscheyde natien van Volk / als van Duytsche / Sarenars / Venemerkers en Russen: de welke / gelijc zy verscheyde Soldaten van natien waeren / zoo hadden zy ook verscheyde Kapiteynen en Heren / en zy waeren vageghs op elcanderen byzende ende roobende. Hoe elken Heer sterker en magtiger van Volk was / hoe hy meer Land en Heerlykheiden onder zyn gebied had. Gelijc dezen Druon, den welken onder zyne magt hield al h't ene / nog op dezen dag onder Antwerpen staet. In andere Steden / als Fanum Martis / nu Gend / in Fanum Mercurii / nu Brugge / in Verbia / nu Gaergh / Taberum / nu Loben / ende in meer andere Steden hebben zy ook elcenen verscheyden Heer ofte Kapiteyn / de welke waeren sommige Russen / Duytsche / ofte Heeren van binnen het Land.

In Fanum Martis was voortyds ook eenen Russischen Heer / genaemt Gandaus, den welken in zynen tyd zeer roofde / en gebangen nam alle de gene / die ontrent zyne Heerlykheyt passeerden / gelijc ook vele dezen Druon Antigon, Heer van Antwerpen. Zy wierden zeer gebeyt van hunne byzanten / zy wilden niet / dat men ontrent hunne wooninge eenige Sterke machte / op dat zyte magtigere Heeren zouden vlyen: en om dat sommige / als voorzegt is / Russen waeren / en hunne gebueren kinglyc handelden en overlastten / plagt dit Taubold boer hunne komste te vlugten / zeggende: den Heuse is daer weder / om ons te berooven en te vangen: waer ynt gebleven is dit bersterfel / het welk men nog meynpt waer te zyn / als dat in dit Land Heuzen gewerft zyn.

Dezen vearscheyden Druon Antigon wierd verflagen van de Zabanders en Vlaemingen / en Julius stelde in zyne plaetse Gayus Antifus Regius. Daer bezen is Savius Brabon gekomen.

Het tweede kasteel / het welk binnen Antwerpen stond / was geseyn op de zelve plaetse / daer h'Wabne van S. Michiel nu is; in dit kasteel was eenen Tempel / alwaer het Volk van Antwerpen den Afgod Mercurius kwam aanbieden en eeren. Dit kasteel was ook onder het gebied van Druon Antigon, en van dit kasteel tot in het gzoote kasteel de Borgt was eenen breeden byk; van het gzoote kasteel de Borgt was ook eenen byk tot Geurne toe / alwaer een kerk kasteel stond / en dezen byk wort nog in d'oude tzyden genaemt den Wydyk.

Als deze Landen her Christen Geloof aenamen / wierd dit kasteel van Geurne verandert in eene Kelligieuse Plaetse / waer van den H. Fredigandus Insteleer was / welke plaetse daer naer van de ongetoouge Hunnen vernietigt wierd / en het is nu eene Prochie-kerke.

Als Julius zig hier een meynig tyd uatgerust en som-ige zaeken behandelt had met Gayus Antifus Regius (die hy Heer gestelt had over Antwerpen) zoo is hy gereyft nae Holland / heeft dit bezigtigt / en aldaer een kerk kasteel en hooge Borgt op den Rhyg gebaunt / heben genaemt Leyden. En nog een ander kasteel bynten Leyden getogen (en naerwaels door de zee verzoeken) genaemt Rodenburg.

Van daer reysde Julius nae Sken / en voort nae Keulen / alwaer die van Crier by hem stamen; hy bezag daer zyn Volk en stelde Oversten over de Legioenen daer het noobig was; zond Titus Labienus nae Lombardiën / om aldaer Kapiteyn te wezen / en Gayus Trebonius nae Gend met vier legioenen / die hy verbeyle in vier Landen / te weten: Zaband een Legioen / het weld verbeyle wierd in verscheyde Steden / als Congeren / Maestricht / Loben / Leeuwen / Landen / Oudenbosch / Antwerpen / enz.

Het derde Legioen verbeyle hy eensdeels in Henegouwen en Vlaenderen / te weten / in Gend / Brugge / Sluys / Cour-

hout / Gzebelinge / Calais / Caronanen / Utrecht / Doornyk / Kyffel / Cassel / Wyzen / Beeren / Audenaerde / West / Kuppelmonde / en voort in d'andere sterke plaatsen.

Het derde Legioen zond hy in de Landen van ober de Maeye / te wet n: in Holland / Zeeland / Friesland / Gelderen en Utrecht.

Het vierde Legioen sende hy in Picardien / in de Landen van Vermandois en Aienmen / met de Landen op den Zeehant.

Julius Caesar heeft vier Legioenen (*) gezonden in Bourgogne / daer Gayus Fabius Kapiteyn van was / en heeft de zelve doen verbeelen na zyne gewoonte.

Als Julius Caesar hier in albus boorzien had / zoo is hy nae Italiën gered / en aldaer komende / ontstond'er grooten tidsit onder de Senatoren Pompejus en Julius, waer uyt daer naer groote oorlogen en geschillen tusschen deze personen gezeten zyn.

Maer aengezien man boornemen is / niet anders te beschyben / als het gene onze Nederslanden aengaet / zoo zal ik hier niet byhengen de Oorlogen / de welke Julius in Spagnien en andere Landen geboerd heeft; als ook de geschillen / die tusschen Julius en Pompejus opgerezen en geschied zyn / waer van te lezen staet in den Levens-Loop van Julius Caesar in dezen Ouk van vooren ingeboegt.

Maer ik zal hier in het kort spreken van merkweerdige Door Oersteren / die voor de dood van Julius Caesar geschied zyn. Suetonius zegt / dat eenige dagen voor de

(*) Het woord Legioen, word somtyds in deze Historie gestelt, doch alzo men het zelve niet kan uytdrukken, zoo zoude men mogen zeggen, dat een Legioen een Regiment was: doch de Romeynsche Legioenen bestonden ten meederen deele uyt dry duysend te voet en dry honderd te peird; maer volgens sommige oude Historie-Schryvers was het een getal van zes duysend zes honderd zes-en-zestig gewapende slydbare mannen.

dood van Julius de peirde / die in het veld gingen zonder bedaecker / niet aten nogte dzenken / als beschryvende zyne dood

Spurina, eenen vermaerden Sterre-kyker / voorzende Julius, dat hem den maer schen berdyt bag / den welken haif Maerte of den 15 van deze maend is / zeer naedrelyg zoude zyn: en alzo hy in hrt offeren / gelyk Pinius verhaelt / tot twee maal toe in het ingwand der Vogelen geen hert konde vinden / voorzende hem den zelven Waerzegger / dat hem eenig ongeluk over het hoofd hing / en dat hy zig voor dien dag zoude wagren; maer als dien gekomen was / lachte Julius met den Waerzegger op het Capitolium / die hem zende / dat dien nog niet was verlopen.

Den 14 Maerte kwam een vogeltjen / genaemt Koningsken / in het Hof van Pompejus het welk in zynen bek had een tafstken Taurier / welk Vogelzjen veel andere Vogelen uyt de boschen verschuorde.

Op den ze ven naeg als Julius 's morgens dood bleef / doogt hem in zynen slaep / dat hy somtyds boden de wulken bloog / en met den God Jupiter groote gemegenschap en vziendschap maakte.

Calphurina, Wyfzoutwe van Julius Caesar, doombde / dat den gebel van het huys nederzonk / en dat haeren Maan in haeren schoot doorsteken wierd / en terstond gingen de deuren van haere slaep-kamer van zels open.

Ter oorzaeke van dese teekenen / en ook om dat Julius Caesar wat onpaffryk was / heeft hy wat vertoest / boornemende uyt te stellen het gene hy meynde by de Senatoren uyt te werken. Maer Decius Brutus vermaende Julius, zeggende / dat de Senatoren hem lang in het Capitolium verwacht hadden / en daerom is hy ten tien uren daer nae toe gereden.

Onder den weg in hem eenen man te gemoet gekomen / den welken hem zegde van nae den raed niet te gaen / en die hem eenen vriez behandigde / in welken alle de brraederge bekent gemaect wierd /

die'er aenstaende was / welken vriez Julius ontving / en onder andere vzielen mengelde / die hy in zyne sinke hand had; maer de voorzichtigheyt aen Julius alsdan faelende / ging daer henen zonder vreeze.

Julius nu in den raed in het Capitolium gezeten zynde / stonden alle de gene / die in zyne dood toegestemt hadden / rondom hem / als of zy hem wilken eere betogzen / onder de welke eenen was / genaemt T. Tullius, willende den eersten zyn. Ozen / als of hy iet had willen vzaegen / is nevens Julius gegaen / en Julius hem spraeke weggerende / als te kennen gebende / dat hy dit zoude uytstellen tot op eenen anderen tyd / zoo heeft bezet T. Tullius Julius met den mantel op beyde zyne schouderen gebat Julius roepende / dit is gemeld / het gene op doet / terstond eenen anderen / genaemt Casca, gaf Julius eene woude van booren een wegnig onder zyne kele. Julius gzeep den erm van Casca, heeft hem met eene yzere griffie doorsteken / en meynde het te ontspzigen / maer hy is met eene andere woude wederhouden en overballen getweest.

Als Julius zag / dat hy van alle zyden met oegens overballen wierd / heeft hy zyn hoofd in zynen mantel getwonden / zyne sinke hand van vooren gebekt / en zyne kleeberes nedergetrokken tot onder de knien / bedekkende zyne schamelheyt / op dat hy eerlyker nederballen zoude. Alzo is Julius doorsteken geweest met 23 wonden / gebende niet meer als eenen zugt. In deze dood hadden toegestemt 60 magtige Edermannen; maer de voornaemste waeren Gayus Cassius, Marcus en Decius Brutus.

Als Julius Caesar dood was / is hy van alle de gene / die daer tegenwoordig waeren verlaeten geweest: want zy liepen weg / en lieten het dood lichaem alleen liggen / tot dat het door dzy knekten nae zyn Hof gebzaegen wierd. Als het dood lichaem by zyne Wyfzoutwe Calphurina gebzagt was / bede zy door Antistius, haeren Heelmeester / de wonden bezigtigen /

den welken van deze 23 wonden oorbeelde maer eene doodelykt te wesen / te weten: de woude / die hy in zyne borst ontfangen had / zynde de tweebe stek.

Alle de gene die aen de de dooh van Julius pligtig waeren / hadden voor hun genomen zyn dood lichaem in de Riviere den Tiber te werpen / alle zyne Goederen te nemen / en zyne Geschyften / vzielen / Boeken en de Wetten van hem gestelt / te vzeken en te vernietigen; maer zy hebben dit gelaeten uyt vzeze van eenen Raedgheer / genaemt Marcus Antonius.

Hier naec hebben de vzienden van Julius Caesar zyn dood lichaem (na de wyze van de Romeynen) met groote eere verbzant / in eene plaetse / genaemt Campus Martij / de aschen met groote eerbiedigheyt bergadert in eene kuzke / en bewaerd na hunne gewoonte. Zy hebben deze kuzke gestoten in eenz tombe van lood / en gestelt nevens de tombe van het geslacht van Julius Caesar. Het gemeyn Volk van Roomen was grootelyk bezweest om de dooh van Julius.

Julius Caesar is gestorben in het 56 jaer zyns ouderdoms / hy regeerde als Consul en Keyzer hier jaeren en 222 maenden en half. Daer zyne dood heeft zig eene Comete geopenbaert / zeven dagen schynende / en opreuzende altyd ten twaelf uren.

Alle de gene / die handdaedig waeren an de dooh van Julius, wierden zoodanig geplagt / dat'er niet eenen van hun alle was / die zyne eygene dooh gestorben is / en niemand van hun alle leefde dzy jaeren daer naer. Zy stierben allegader eene kwarde dooh: want sommige verbzonken / andere wierden in den stnd verslagen / en eenige wierden dooh gesteken met den zelven begen / maer mede zy Julius gebood hadden.

Wys eundigen wy hier van Julius Caesar, en wy zullen gaen zeggen / hoe deze Nederslanden naer de dooh van Julius Caesar bestiert zyn geweest / en van wat vziencn ofte Kapiteynen. Zoo is te weten / dat Julius Caesar in alle de sterke plaetsen

Kapiteynen en Volk gelacten heeft / waer van de voornaemste waeren Gayus Trebonius, Crispus en Galba, de welke hier gebleven zyn tot dat Caesar Octaviaus Augustus, Zusters Zoon van Julius Caesar, Keyzer van Roomen was / tot den welken zy gecheven hebben / dat zy te vergeefs in deze Landen bleeben / 't en waer dat men eene wyze zocht en raed vond / om het Volk / het welk verboden en verhoopen was / en het welk zig in de beschen en rylanden ophield / wederom in het Land te brengen / om dit te verhoopen en te verbouwen Want naer de bevestigte verhooping / die de Landen geleven hadden in de oorlogen / de welke zy langen tyd met Julius Caesar en de Romeynen gehad hadden / waeren zy geheel verlaeten. Daer het weg reizen van Julius Caesar rees onder het Volk zoo grooten bieren tyd en pestilentie / het het bynae al stierf het gene in het Land gebleven was / waer door het Land ghevoeren is eene luonstede van wilde beesten en serpentes / in de yactse van vreeschen / zoo dat het aen de Romeynen grootelyk noodig was hier in te voorzien. Waerom de voorzekerde Kapiteynen den Keyzer Octavianus Augustus lieten weten / dat er anders geenen middel was / als dat men het Volk / het welk geblygt was / met zoetigheid nae zigtzok / en met hun hinnen byzehen toe te laeten / wederom in het land riep : 't welk den Keyzer Augustus bede / hun gevende groote byzehen van tollen en schattingen / waer mede Julius Caesar hun belast had / afstellende oock alle schattingen / die zy de Romeynen plaatsen te geben. Alsdan begonsten hier door de landen wederom bevolkert te worden / en de lieden / het land / het welk lang gerust had / weder te afdieren en te bebouwen / de gebouene en verbaene huizen wederom op te timmeren en te herstellen. Binnen bezen tyd zyn Crispus en Galba onder elkanteren twistig geworden / de welke Gayus Trebonius, Kapiteyn van Gend / niet komende te zeben stellen / heeft

Gayus Titurinus van Roomen ontboden / den welken hem dezen twist heeft hepen sissen. Titurinus heeft zig gehouden in Belgij / heben genaemt Babay / Galba heeft zig gehouden in Doornyk / ende Crispus tot Cerouanen. Sommige oude boeken zegen / dat Galba zyne kinderen Gaeben van Doornyk maakte / en dat zy naer hem lannen tyd deze landen bestierden.

In het 26 jaer van het Keyzerdom van Octavianus Augustus, wierden die van Cier met hunne aenhangers wederom oproerig / waer van Kapiteyn was Quintilius Varao. De oorzerke van hunnen opstand was / dat zy klaegden over den roomschen Kapiteyn / dat hy hun te zeer belaste met schattingen / tegen de welke den Keyzer Augustus eenen Kapiteyn zond / genaemt Claudius met acht legioenen Kuyters / den welken naermaels Keyzer wierd. Als Claudius alles in orde en ruste gestelt had onder die van Cier / zoo heeft hy zyn verblyf in Belgij gehouden. Titurinus is met dzy vaendels knechten te Bergen in Henegoult gaen liggen / en Drullius, oock eenen zonen Kapiteyn / te Kiemen. Claudius bede wederom herstellen en sterk maken Utrecht / Cerouanen / Kamerik / Gend / Toven / Congeren en Antwerpen. Daer naer zyn Dofius en Caudius wederom nae Roomen gheschickten / en hebben Quintilius Varao hier geslaeten / den welken naermaels Opper-Kapiteyn wierd van alle deze landen tot aen de zee.

Den tyde van den Keyzer Augustus leefde Salvius Brabon nog / Kapiteyn en Heer van Antwerpen bootscheven. Daer hem wierd Carolus Brabon, zynen Zoon / Kapiteyn en Bewaerder van Antwerpen / Congeren / en woords van geheel Zaband.

Deze bootschevene Kapiteynen hebben geleest en geregeert onder dzy Keyzers / te weten / Tiberius, Caligula en Claudius.

Onder den Keyzer Nero hebben deze Nederlanden / te weten / Vlaenderen / Henegoult / Holland / Zeeland / Gelber-

land / Kleef / Gult / met de Landen daer onzent / wederom tegen de Romeynen oproerig geworden / en hebben Belgij / nu Babay in Henegoult / wederom zeer sterk ymaekt. Daer die van Congeren en Antwerpen / waer over Julius Brabon, zoon van den voorzekerde Carolus, als den Kapiteyn en Oerften was / zyn de Romeynen getzout gebleven. Dezen Julius Brabon bede een sterk kasteel maeken / het welk hy na hem bede noemen Quiliacum / en men meent / dat het nog de stad Gult is.

Als de Romeynen vernomen hadden den oproet van deze Landen / zoo hebben zy terstond twee vrome Kapiteynen met tien legioenen Kuyters verwaerds gezonden : den eenen was genaemt Annolinus, en den anderen Pifo ; welke Kapiteynen wederom alle de oproerige Steden verwoestten / en zy bedwongen het Volk van de zelve Steden wederom schattinge te geben / zoodanig / dat vele Oorgerz hunne Steden en Land verlaeten hebben / als die van Amiens / Vermandois / Utrecht / de Vlaemingen op den zeeant / met die van Cerouanen / die van Berbiën tusschen de Lege en de Scheloe gelegen / met hunne Aenhangers / als Gend en Toven. Deze oproerige Landen zyn wederom eenen langen tyd verwoest en verstoort gebleven : behalvens Congeren / Antwerpen / en de andere Steden / daer Julius Brabon Heer over was / den welken de Romeynen / eer zy vertrokken nae Roomen / Kapiteyn maeken van alle de Landen / gelegen tusschen den Rijn / de Zee en Somme. Dezen Julius Brabon regeerde negen-en-zestig jaeren.

Daer hem is gekomen Octavius Brabon zynen Zoon / die om de getzoutigheid van zynen Vader / de zelve bedieninge behield. Domicianus alsdan Keyzer zynde / zont in deze landen en in Frankryk eenen vromen Kapiteyn / genaemt Trajanus, die daer naer oock Keyzer wierd / met zes legioenen Kuyters / die de landen en het

volk van Belgij van alle tollen en schattingen / de welke hun / om hunne ongehoorzaemheid waeren opgelegd / ontlaste en byz maakte / waer door die Landen wederom tot hun zelve knamen.

Daer naer is Trajanus Keyzer geworden / en hy heeft Octavius Brabon verheben tot Koning en Bestierber van Gallia Belgica. Octavius Brabon liet eenen Zoon agter / oock naer hem bestierber / Gondardus genaemt / van den welken kwam Godefridus Brabon, die oock in de zelve bedieninge kwam daer zyne vaders in gemenst hebben.

Den tyde van den Keyzers Adrianus en Marcus Antonius, zyn wederom onder de Prinzen van Gallia Belgica groote beroerten opgerzen / om de Schattingen / die de Romeynen opstellen wilden / daer de Heeren en de Gemeenten tegen waeren.

Hierom bezeide den Keyzer aen Godefridus Brabon, dat hy / om zyne gramschap te ontlieden / de voornaemste Heeren / die daer tegen waeren / booden zoude : en oock alle de Gyzelaers / die hem de Romeynen in handen gelacten hadden van den tyd verwaerden van deze Landen / maer om dat Godefridus Brabon eener nebe daer onder had / genaemt Carausius, den welken alsdan in Vlaenderen geheel den Zeeant bewaerde / zoo heeft hy dit gemengert te doen. De Romeynen wilden hem berooven en afstellen van zyne bedieninge.

Godefridus Brabon dit hoorende / heeft alle de Gyzelaers los gelacten / en zig geboegt en verbonden met de Heeren en Gemeenten van deze Landen / ende met Carausius zynen nebe / en zy hebben met geweld alle de Romeynen / die tusschen de Zee en den Rijn waeren / dood geslagen en verzeven / en Godefridus Brabon heeft zig oock verbonden met de Dynsche. Den Keyzer en de Romeynen dit hoorende / zyn met groote magt nederwaerts gekomen / en hebben Doornyk begtenberhand ingenomen.

Godefridus Brabon dit ziente / is met zynen zoon / genaemt Warnestus, met

Carausius zyne Nebe / Bestierder van Vlaenderen / en met de Dugsche hun tegen getrokken / en hebben de Romeynen zoobanig omringelt / dat zy nergens weg konden geraken. De Romeynen zulk bemerkende / hebben hun byzamenlyk te weert gestelt / maer het geluk viel hun tegen / want zy daer alle dood bleeben. Dezen stryd gebeurde in den tyd van den Keyzer Commodus.

Maer den Keyzer Commodus kwam terstond Theodosius den welken / om gerne oorlogen te hebben met die van Belgis / heeft den voorscheyden Godefridus Brabon alle zaeken bergeven / en alle de Voorregten van het land bevestiget. Dit gebeurde ontzent het jaer ons Heere 280.

Maer de dood van Godefridus Brabon is Warneffus, zynen zoon / Bestierder van deze Nederlanden geworden. Men zegt / dat hy leefde tot honderd jaeren. Hy liet agter by Zonen / te wien: Arifardus, Gondevalus en Phigidus: hunne Moeder was genaemt Minopia.

Dezen Arifardus met zyne broeders bestierde alle deze Landen tot aen de Somme. Dit was ontzent het jaer 281.

Maer de dood van Arifardus wierd zynen zoon Marifandus bestierder van alle deze Landen. Dit was ontzent het jaer 355. Hy regeerde 42 jaeren.

Maer naer is Tariander den de bestieringe van deze Landen gekomen / die door de pzedikantie van S. Servas, Bisschop van Congeren / het Christen Geloof aennam.

Ten tyde van dezen Tariander begonst de Zee / die by Congeren plagt te komen / te verlanden en vertrekken 0 ofte 12 mylen weegs van daer. Dezen Tariander regeerde onder de Keyzers Gratianus en Theodosius, ontzent het jaer 377.

Maer Tariander kwam velen / genaemt Amphiguisus die tegen de Wandalen groote oorlogen geboert heeft; maer hy wierd eyndelyk door de Wandalen in ern lang en hardnekkig gevegt omhals getragt.

Het was ook eenen ierigen en goeden Christen Man / en hy heerschte 30 jaeren.

Hier naer kwam aen de bestieringe van dit Land / Carolus den Schoonen. Ten tyde van dezen Carolus hebben de ongeloofige Hunnen vele Landen verwoest en bebouwen / van de welke Arila Koning was / die zig zelve noemde den Grefsel Gods. Hy vernielde de Stad Ardenburg in Vlaenderen. Daer naer is de Stad Brugge met de zelve sternen van Ardenburg vernuert geworden. Dezen Carolus was onder de Keyzers Valentinianus en Martinianus, in het jaer 428 / en hy regeerde 10 jaeren.

Maer Carolus den Schoonen is aen de bestieringe van het Land gekomen Falando, die vele kinderen had / de welke naer hem geheerscht hebben / maer in versceyde plaetsen: want zynen zoon Buserus is Heer van Congeren / met de Landen van Szaband en alles wat daer aen kleest / gebleven.

Flando ofte Flambertus, zynen broeder / had het geuet van den Zee kant / als Vlaenderen en de Landen daer ontzent / die hy bestierde / waer van sommige zegen / dat Flanzia / het welk te booren Morini genaemt wierd / den naem behouden heeft. Dezen had eenen broeder / genaemt Lando, den welken de Stad Landen timmerde / alwaer hy zyne wooninge hield / en zy heeft van hem den naem behouden: en van Austrus bleef Szaband lang genaemt Flanzia inferior / dat is / Neder-Oostenryk.

Dezen Austrus met zyne broeders hielden Childericus die in den naem van de Romeynen Szankryk regeerde / de Romeynen upt Gallien verdrayden / en Austrus en zyne broeders hebben zig naermaels onder Childericus begehen / als onder eenen Beschermheer. Maer de dood van Flambertus is Szaband en Vlaenderen bestiert geworden door die van Gallien / die de lieden na hunne oude spraek Forestiers noemden / dat is / Dorsten. Daer upt is gekomen / dat de Fransche Koningen schryben / dat de Graeven van Vlaenderen eerst genaemt wierden Forestiers; zeggende en meynende / dat het Heeren ofte Oversten van boschagien waeren / niet

verstaende die oude spraek / die men hier voortdy in Vlaenderen en Szaband gesproken heeft; hun inbeelden dat de Oversten hunnen naem hadden van Forest in het Fransch / en in het blaemsch gezejd eenen Bosch. Maer het is anders gekomen / gelyk wy gezejd hebben / dat zy na onze taek genaemt zyn Forestiers; dat is / Dorsten / gelyk men nog heden zegt / den Dorst van Kleeft / den Dorst van Sopen. De gezejde Austrus en Flambertus waeren in het jaer 428 / ofte gelyk sommige zegen / regeerde in 464.

Hier naer is Agricolaus gekomen upt Engeland / en met hem regeerde den Zoon van Flambertus, genaemt Raganarius, wiens Zuster Agricolaus ten houwelyk had. Dezen Raganarius wierd dood geslagen door Ludovicus, Koning van Szankryk / met vele andere magtige Prinzen / op dat hy alleen in Gallien zoude heerschen. Dit geschiedde in het jaer 509. Dezen Agricolaus had eenen zoon / ook Agricolaus genaemt / die in eene herkeijke vergaderinge / de welke te Orleans gehouden wierd / Bisschop van Congeren gekozen is in het jaer 516.

Maer dat de Romeynen verdrayden waeren / heeft hier op den zee kant / en in Vlaenderen eenen Prinz geregeert / genaemt Phimbertus, den zoon van Flambertus; welken Phimbertus eenen zoon naer hem liet / genaemt Finardus. Maer in Szaband / het welk de Fransche vast gemaekt hadden met Lotharingen / regeerde alsdan Lotharius, Koning van Szankryk / na sommige Koningen; maer de oudste Koningen zegen / dat hy genaemt was Clotarius. Dezen regeerde tot het jaer 556.

Hier naer regeerde in Szankryk en in Szaband Chilpericus, den zoon van Clotarius. Dezen won twee Zonen / Lotharius en Theodoricus, ende vele andere Zonen en Dogters.

In zynen tyd regeerde in Vlaenderen Finardus, den zoon van Phimbertus, zenen broemen man en groot van gestalte.

Chilpericus regeerde 31 jaeren / ende naer hem wierd Lotharius, zynen zoon / Koning van Szankryk en Hertog van Lotharingen en van Szaband; en Theodoricus, zynen zoon / wierd Koning van Bourgogne.

Lotharius begonst te regeren in het jaer 538 / en naer hem hebben Lotharingen en Szaband den naem gehad van Lotharingen. Lotharingen was genaemt Hoog-Lotharingen / en Szaband Neder-Lotharingen.

Lotharius had twee kinderen / te wien / eenen zoon / genaemt Dagobertus, die naer hem Koning wierd / en eene Dogter / genaemt Blaisba, de welke trouwde met eenen Hertog van Oostenryk / genaemt Ancelbertus. Den Koning Lotharius gaf mer zyne Dogter ten houwelyk Lotharingen / en de landen / die hy in Szaband had / als het Graeffschap van Loben / het Graeffschap van Brussel / het Markgraeffschap van Antwerpen. Dezen Ancelbertus voorscheyden was gesproten upt de Koningen van Congeren / en hy wierd den tweeden Heer van het Heilig Ryk / van Antwerpen / alzo men bevindt in sommige oude boeken. Dezen Ancelbertus liet eenen zoon agter / genaemt Arnoldus, die naer zynen vader Heer van Lotharingen en Szaband wierd.

Op dezen tyd begonst in Vlaenderen te regeren / naer Finardus, eenen magtigen Vorst / genaemt Lidericus de Buck, den zoon van Saldardus, den welken in den oorlog / die hy tegen de Vlaemingen had / Finardus, den Prinz van Vlaenderen / dood sloeg / ende hy hield zig voor Heer in Vlaenderen ontzent het jaer 620 onder Clotarius Koning van Szankryk. Dezen had vele kinderen / waer van sommige naer hem Dorsten van Vlaenderen wierden / als Antonius, die zynen vader Lidericus in het Ryk voligde / en dit was in het jaer 631.

Maer Antonius wierd Burchardus, broeder van Antonius, Vorst van Vlaenderen / den welken eer hy in Vlaenderen

regerde / Gzaeue ofte **Weyer** was van **Loben** / waer van hem **Theodoricus**, **Koning** van **Frankryk** / naermaels beroofde / om dat hy den **Koning** **Pepyn** tegen hem **hulpe** en **bystand** gebaen had.

Dezen **Burchardus** behield niet meer in **Vlaenderen** als het **Gzaeffchap** van **Haerlebeke** / het welk hem **Theodoricus**, door de **voorspzaeke** van de **Edelen** van **Frankryk** toeliet.

Onder dezen **Burchardus** is **Vlaenderen** wederom zeer **bedorven** en **verwoest** geworden door den **Koning** van **Frankryk** **Theodoricus**, en door andere **vremde** **Natiën** / die hy daer in zond; zoo dat de **Vlaemingen** in 100 jaeren tot hun zelve niet **honden** geracken. **Burchardus** begonst te regeren in het jaer 679.

Naer hem wierd **Estoredus**, zynen **Zoon** **Gzaeue** van **Haerlebeke** / en dezen stierf ontrent het jaer 790 ofte 792.

Naer de dood van **Estoredus** wierd **Gzaeue** van **Haerlebeke** **Lidericus**, genaemt van **Haerlebeke**; den welken / naer vele **getrouwe** diensten / die hy den **Keyzer** **Carolus Magnus** gebaen had / van hem **vereerd** wierd met het geheel **Tand** van **Vlaenderen** tot aen den **Zeeant** / met alle de **goederen** die **Burchardus**, zynen **Gzoot-Vader** / bezeten had. **Carolus Magnus** maekte hem / in de **tegenwoordighe** **tyd** van zyne **Edelen** / **Gzaeue** van **Vlaenderen** den 16 **January** in het jaer 792.

Dezen **Lidericus** van **Haerlebeke** / nu **Gzaeue** van **Vlaenderen** zunde / bede upt **Saren** en **Orubstant** veel **Volk** **Komen** / die hy zoo veel **Tand** gaf / als zy noobig hadden / om het zelve te **bebouwen** / en hy hzeeg voor hun en zyn **Tand** **gzoote** **bygheden** en **vooregten** / waer door de **Tanden** van **Vlaenderen** geheel **opgekomen** zyn. Dezen **Lidericus** stierf in het jaer 803.

Naer **Lidericus** is zynen **Zoon** **Enelramus** gekomen / die / om dat zynen **Vader** oud was / begonst te regeren in 't jaer 801. Om dat **Lidericus** heel **Vlaenderen** weder **gehzegen** had van den **Keyzer** **Carolus**, gelyk wy nu **gezege** hebben /

zoo megen sommige dat hy den **eersten** **Gzaeue** van **Vlaenderen** geweest is.

Naer **Engelramus** regerde in **Vlaenderen** zynen **Zoon** **Odoacer** in het jaer 844. Dezen **Odoacer** liet agter eenen **Zoon** / genaemt **Balduinus Ferrus**, om dat hy eenen **gzootten** **Orloggman** was. De en was **Heer** van de **Schelde** tot aen den **zeeant** / met een **gzoote** deel van **Frankryk**. Hy had vele **oorlogen** tegen **Carolus Calvus**, **Koning** van **Frankryk** / wiens **Wogter** / **Judith** genaemt / hy met geweld **ontschafte**.

Andere zeggen / dat zy eerst **getrouwt** was met den **Koning** van **Engeland** / naer wiens dood zy wederom nae **Frankryk** hzeende / haeren **weg** ran door **Vlaenderen** / alwaer zy van den **Gzaeue** **Balduinus** eerlyk **ontfangen** wierd; den welken haer zoo **vriendelyk** aensprak / dat zy tot zynder **lesse** aldaer bleef. Waerom **Carolus Calvus**, **Koning** van **Frankryk** / zeer **verstoort** zunde / kwam met **gzoote** **magt** tegen **Balduinus**; maer hy **verloof** den **slag**.

Naer naer zond **Carolus Calvus** **Erzanten** aen den **Paus** van **Roomen** / door welke hy zig **beklaegde** / hoe **Balduinus** tegen zynen **bank** en met geweld zyne **Wogter** **ontscheid** / waerom den **Paus** hem **terstond** in den **Van** **stog**; en den **Koning** **Carolus** **beroofde** hem van het **Gzaeffchap** van **Vlaenderen**. Dat is / hy **benam** hem den **titel**; maer hy konde hem **upt** het **bezit** van het **Tand** niet **byn** / om dat **Balduinus** **magtiger** was als den **Koning**.

Hier naer is **Balduinus** met **Judith**, zyne **toekomende** **Huyfzouwe** nae **Roomen** **gereyst** / zy zyn door den **Paus** **Nicolaus** den 1. **ontslagen** geworden / daer naer **getrouwt** / en alzoo wederom nae **huyf** **gekomen** in het jaer 867. Naer naer heeft **Balduinus**, met **hulpe** van den **Paus** / den **bede** **verhzegen** van den **Koning** **Carolus Calvus**, den **Vader** van **Judith**; den welken **Balduinus** niet alleen het **Gzaeffchap** van **Vlaenderen** / met zyne **toebehoorten** / wederom gaf / maer

hy gaf hem ook met zyne **Wogter** ten **houwelijck** alle de **Steden** **beneden** de **Somme** **gelegen** / waer over **Balduinus** den **voorschreiben** **Koning** **hulpe** gebaen heeft. Daerom megen sommige **Historie-Schryvers** / dat dezen **Balduinus** den **eersten** **Gzaeue** van **Vlaenderen** geweest is / maer zy **doken**.

De meeste **oorzake** / dat **Balduinus** in **genade** **ontfangen** wierd / was deze / mit den **Koning** van **Frankryk** **vreefde** / dat **Balduinus** zig **verbinden** zoude met die van **Normandiën** / de welke met **gzoote** **magt** van **Volk** **Frankryk** **doortrepen** / en aen alle **zyden** **bedrieven**: waer tegen hy **Balduinus** zynen **Schoonzoon** met **gzoote** **magt** van **Volk** **gezonden** heeft / waerom de **Doormannen** door **schrik** **agterwaerts** **getrokken** zyn.

Dezen **Balduinus** **verloof** **hoben** alle **plaatsen** / die in **Vlaenderen** waeren / voor zyne **verblifplaats** de **Stad** **Wuzge** / alwaer hy voor zyne **wooninge** **bede** **houwen** en **sterk** **huyf** **binnen** de **Wogt** / het welk daer naer **gebuzigt** **wierd** door de **Gebangennisse** **Daer** **nevens** **bede** hy het **Stadhuyf** **maeken**.

Op de andere **zyde** **stond** het **nieuw** en **sterk** **kasteel** / het welk hy **bede** **veranderen** in eene **schoone** **gzoote** **kerke** / ter **eere** van den **H. Donatianus**, **Bisschop** / wiens **heylig** **Tichacm** hem van **Roomen** / **gezonden** **wierd** / **bunten** de **Wogt** **bede** hy eene **kapelle** **houwen** ter **eere** van **S. T. Zouwe** / alwaer **tegenwoordig** **Kanonikken** **zyn** / en is ook eene **Parochiale** **kerke** / **verciert** met eenen **schoonen** **hooogen** **Toren** van **steezel**.

Alle de **Kroniken** en **Historiën** van **Vlaenderen** / **spzeken** van de **Gzaeben** van **Vlaenderen** / die naer dezen **Balduinus** **gekomen** **zyn** / en daerom zullen wy hier niet **voorders** van **schryben**; maer wederom **keeren** tot de **Hertogen** van **Waband**.

Zoo heeft van dezen **voorschreiben** **Arnulphus**, **Zoon** van **Anselbertus**, de **heerschappye** en **bestieringe** van **Waband** **aengenomen** / en hy heeft by **Oda**,

zyne **deugdelijcke** **Huyfzouwe** / eenen **Zoon** **geuonnen** / genaemt **Arnulphus**. Dezen **Arnulphus**, naer de **dood** van zynen **Vader** / **wierd** **Heer** van de **Nederlanden**; hy **trouwde** eene **Huyfzouwe** / genaemt **Doda**, waer hy hy hzeeg twee **Zonen** / **Cleodolphus** en **Walcificus** en **Arnulphus** is naer de **dood** van zyne **Huyfzouwe** **Bisschop** van **Metz** geworden.

Naer **Arnulphus** kwam zynen **Zoon** **Cleodolphus**, die ook **Bisschop** **wierd**. **Walcificus** had twee **Zonen**. Den eenen was genaemt **Wandregisius**, en dezen was eenen **heyligen** **Man**; en den anderen **Anthigifus**, den welken zynen **Vader** **Walcificus** **gebenedygde**: en zynen **Gzoot-Vader** **Arnulphus** gaf hem / naer dat hy **Bisschop** **wierd** / het **Hertogdom** van **Waband**.

Dezen **Anthigifus** **trouwde** eene **heylige** **Huyfzouwe** / genaemt **Begga**, de **Zuster** van **S. Pepyn**, **Hertog** van **Neder-Oostenryk**; hy deze **Begga** had **Anthigifus** eenen **Zoon** / genaemt **Pepyn** den **jongen** / die naer zynen **Vader** **Heer** van **Totharingen** en **Waband** **wierd**. **Anthigifus** is **dood** **geslagen** / naer dat hy 30 jaeren **geregeert** had / door eenen **verraeder** / genaemt **Grudunus**, den welken hy **over** de **Wonte** **gehouden** en tot **gzoote** **eere** **gebuzigt** had.

Naer de **dood** van **Anthigifus** heeft **Begga** een **wennig** **tyds** **geregeert** met **Pepyn** den **jongen** / die naermaels **trouwde** eene **godbuzigtige** **Zouwe** / genaemt **Plectrudis**, by de welke hy **by** **Zonen** **had** / te weten: **Drogo**, die hy **Heer** van de **Kempen** **maekte** / en **Grimoaldus**, **Heer** van **Tupik** / die aldaer **dood** **geslagen** **wierd** en **Silvius**, die ook **zonder** **kinderen** **gestorben** is.

Naer naer heeft **Pepyn** zyne **Huyfzouwe** **Plectrudis** **verlaeten** / en hy heeft by hem **genomen** eene **Wyzitster** / genaemt **Alpais**, de **Zuster** van **Doda**, **Gzaeue** van **Waband** / waer van hy eenen **Zoon** **hzeeg** / genaemt **Carolus Martellus**, eenen **schoonen** **jongman** / die naer zynen **Vader** **Heer** **wierd** van **Totharingen** en

Waband. Pepyn stierf in het jaer 814 / en Alpais stigte Franonkijdyen tot Hoogaerden boven Loben.

Carolus Martellus wierd opgehoed door zyne Groot-Moeder de H. Begga, en hy trouwde met Sinameldis, waer hy hy zyn Zonen hzeeg: den renen was ook genaemt Pepyn; den anderen Carolomanus, die Monik wierd / en den anderen was genaemt Remigius, die Werts-Bisschop wierd van Rouanen.

Carolomanus was in zynen tyd Heer en Beschermmer van Frankryk. Hy stierf in het jaer 911. Naer hem wierd Pepyn, zynen Zoon / Hertog van Lotharingen en Waband.

Permits de Koninghe van Waband van bezin Pepyn genoeg suzecht / zullen wy hier mede ophouden / en in het kort verhaelen / hoe en van wie deze Nederlanden tot het Christen Geloof bekeert zyn.

In het jaer ons Heere 42 en het tweede jaer van het Kynzerdom van Claudius, heeft S. Pieter gepredikt tot Antiochiën / en alle die Landen bekeert. Daer naer is hy nae Roomen gekomen / alwaer hy 14 jaeren Paus geweest is / en heeft verscheyde Terraers en Predikanten gezonden in alle Landen. Onder andere zond hy tot Parys / in Frankryk den heyligen Dionysius.

Hy heeft Eucherius, Valerius en Materius gezonden nae Czier / die langen tyd in deze Nederlanden gepredikt / en het Katholick Geloof verkondigt hebben: deze zyn de eerste geweest / die het Apostolick Geloof hier gebragt hebben in Czier / Steuten en Congeren.

In het jaer 802 is in Vlaenderen eenen weerdigen en geleerden Man gekomen / genaemt Piarus, den welken in West-Vlaenderen het Christen Geloof gepredikt heeft / en hy hield zyne wooninge tot Seclin / alwaer hy begraven is. Hy wierd van de Ongelovige / niet verre van Doornyk / dood geslagen.

Men moet weten dat vele van deze Nederlanden het Christen Geloof / en de

geleerde Mannen gehad hebben / tot dat de Gotten / Wandalen en de Hunnen in deze Landen gekomen zyn; de welke niet alleen de Landen / Steden en Sterkten verbrachten / maer ook de Godd' Wyzen Collegiën / en de Boeken verbrand hebben.

In het jaer 413 heeft den H. Remigius in Gallia Belgica begonst te prediken.

In het jaer 484 heeft Eleutherius, Bisschop van Doornyk / ook alom het Christen Geloof gepredikt / den welken stierf in het jaer 531. Naer wiens dood de Kerke van Doornyk gekomen is onder den Bisschop van Rouens / Medardus genaemt.

In het jaer 531 heeft den H. Bisschop Vedastus tot Utrecht (Aras) en daer ontrent het Christen Geloof gepredikt.

In het jaer 570 is den H. Amandus geboren / die daer naer Bisschop van Maestricht wierd. Hy was den Zoon van den Graeve van Elboui / in Frankryk gelegen; hy was een licht en de glorie van zyn Land / in deugden en in een goet leven boorderende. Dezen Amandus begonst wederom naer de verwoestinge van de Hunnen en Wandalen albereest in Waband en Vlaenderen het Christen Geloof te prediken.

In het jaer 640 heeft den H. Amandus een Collegie van Kanonicken tot Orlingen / bugten Gend / gestigt / het welk daer naer verandert in eene Abdye.

twee jaeren daer naer / te weten / in het jaer 642 / heeft hy in en ontrent Gend begonst te prediken / het Volk tot het Christen Geloof bekeert / en van hinnen bygeloobigheden gebragt / daer ja vol van waeren.

Hy wierd daer naer dikwijls van het ondeugende Volk / zoo van Mans als Vrouwen / op de staeten beduygt met sijn en modder / ende in de Scheide geworpen. Waer naermaels heeft hy met toestemminge van de Heeren en van de Gemeynthe den Afgod Mercurius die men eerde en aanbod op de plaetse / daer het Godshuys van S. Waes gestaen heeft / uyt het kasteel gesmeten. Hy heeft het

kasteel verandert in eene Kerke / en hy heeft de zelve geluid ter ere van onze Liebe Vrouw. Dit boorscheyden werck begonst den H. Amandus in het jaer 608 / en in 611 was deze Kerke gestigt / maer wierd doot de Gemeynthe en de Ongelovige vernietigt / de welke den H. Amandus wederom hermaekte met de hulpe van Landolphus, Werts-Bisschop en Kardinael / in het jaer 613.

In het zelve jaer kwam Alowinus Bavo (Zoon van Agisilphus, Graeve van Haptingaulwe / geboren uyt de Hertogen van Waband) tot Gend prediken het Christen Geloof in weireldighe klederen. Centge jaeren te vooren / te weten in 610 / veranderte den H. Amandus het kasteel / het welk binnen Gend stond op de plaetse daer nu de Abdye van S. Pieters is / in eene Kerke / de welke hy bede wyden ter ere van den H. Apostel Petrus.

Daer naer in het jaer 618 heeft den H. Amandus beghe deze boorscheydene Kerken verandert in Kloosters / en heeft den hoorszeyden Alowinus Bavo albaer Monik gemaakt.

In het jaer 631 heeft Donlius, eenen geleerden man / in Vlaenderen het Christen Geloof gepredikt; hy was eenen Parochiaan van Courhout.

Ontrent bezen tyd kwam uyt Engeland eenen geleerde man / die Werts-Bisschop was van Scotland / geboren uyt het albereeste geslacht van Scotland / en hy was genaemt Livinus; dezen predikte ook eenigen tyd het Christen Geloof in Vlaenderen.

In het jaer 635 kwam den H. Eligius, die Bisschop was van Rouens en van Doornyk / het Christen Geloof in Vlaenderen en Waband verkondigen. Dezen heyligen Bisschop bekeerde ee st de Stad Antwerpen met de Worgt tot het Katholick Geloof / alwaer hy langen tyd gewoont en gepredikt heeft.

In het jaer 645 is eenen heyligen man / genaemt Willebrordus, het Christen Geloof gaen prediken in Holland en in het

Bijdom van Utrecht / alwaer hy ten laetsten Bisschop gemaakt wierd.

Stigtinge van sommige Steden.

De oude heylighe Stad Czier / daer wy hier boven van gesproken hebben / de welke Julius Caesar dikwijls wederkond en oproerig is geweest / gelyk boorscheyden is / wierd gestigt en getimmerd door eenen magtigen Prins / genaemt Trebata, 302 jaeren naer de Cludie / in den tyd van Abzaham.

Hy naemde deze Stad na hem Czebetis en hy bede aldaer de Afgoden Jupiter en Mercurius aanbieden. Deze was de eerste Stad van Europa / naer de welke vele andere Steden gestigt zyn.

De groote en magtige Stad Belgis is eerst gestigt geweest ten tyde dat Abdon Koning was ober de Kinderen van Israël. Zy wierd gemaakt door den Koning Priamus, geboren in Puppsland / gelyk in 't begin van dezen Boek gezegd is.

Binnen welken tyd de pragtige Stad Czoep / gelegen in Griekenland / vernietigt wierd. Naer welke verwoestinge vier magtige Princen met vele Edele / en andere gemeyne Lieben / met Vrouwen en Kinderen / geblugt zyn uyt het Land van Assen / om een ander Land en woonste te zoeken. Deze hadden meer als 200 Schepen / waer mede zy in Henegouwen en in Vlaenderen gekomen zyn.

Den Koning Bavo heeft hun minnelijk ontfangen in zyne nieuwe Stad / hun wooninge en groote byghend verleenende / op dat zy hem de zelve Stad zouden helpen opbouwen; de welke zy in korten tyd zeer groot en sterk maekten / en gaven haer den naem van Belgis / na den 14 Koning van Gallien / die Belgis genaemt was.

Sommige zeggen / dat hy haer noemden na den Afgod Belus / die men albaer aanbod / eer de Griecken daer in kwamen woonen.

Deze Stad Belgis wierd begonst te timmeren / naer dat de weireld gestaen

had 1093 jaeren / enige jaeren naer de
verwoesting van Troyen.

Den Koning Babo dede in de stad Bel-
gisch marken zeven Tempelen en zeven Poor-
ten / na de zeven Planeten / en rond de
Stad duyzent Coren / ideren Coren hon-
derd cubitus hoog en achtien breed.
Daer naer liet hy een wonderlyk schoon
Paleys maeken in het midden van de Stad.
Da deze Stad zyn naderhand alle deze
Nederlanden Gallia Belgica genaemt /
welke Stad nu maer een klein plaetsken
is / genaemt Babay / liggende in Hene-
goutu / het welk Julius Caesar geheel vernie-
tigde / gelijk boorzepd is. Daer naer wierd
zy wederom opgetimmerd / en de laetste ver-
woesting geschiedde door de ongelooibige
Hunnen / waer van Attila Koning was.

DE groote en magtige Stad Conge-
ren / alsdan de Hoofstad van Vla-
nd / wierd gestigt niet verre van den
Zeehant / door eenen magtigen Heer /
genaemt Turgotus ofte Tongrio, den
Rebe van Bavo, Koning van Belgisch /
voorschreeven. Daer Turgotus wierd het
Volk van die Stad met alle de Onderzae-
ten naermaels genaemt Congrien.

Ortent bezen tyd is ook begonst ge-
timmerd te worden de Stad Ce-
rouanen door eenen Heer / genaemt Mo-
rincus, na den welken alle de Landen
daer ontrent gelegen / wierden genaemt
Mortai / tot den tyd van Julius Caesar.

Op den zeyden tyd is ook gestigt de
magtige en sterke Stad Gend / door
enen Prins / genaemt Carineus ofte
Clariorus. Deze Stad wierd gebouwt
op dzy groote Rivieren / in een Moeras
en wateragtige plaetsen / op yplen en
houten / en eerst genaemt Carinea ofte
Clarinea / na haeren Stifter. Hier naer
wierd zy genaemt Oduca / na eenen Co-
ren / gemaakt op de Schelde / den wel-
ken eenen Heer uyt Engeland stigte. De
plaetsen tusschen de Schelde en de Leyde
is ook naermaels genaemt Heerheym /
gelijk hier booren bzeder verklaert is.

Men bevindt ook in oude boeken / dat

300 jaeren voor de geboorte van Christus
woonde in het Kasteel ofte Stad Gend /
enen zoomeen Kapiteyn / genaemt Gar-
davius, wiens geslacht nog duerde in
den tyd van Julius Caesar, en waeren voor
het meeste deel bedorven / alzo voer-
schreeven is.

Daer naer heeft Julius deze Stad me-
derom doen herstellen / en hy dede op den
berg Stambou / alwaer nu de Abbe van
S. Pieters staet / sterke Coren en Huizen
maeken / om zig te verweeren: hy heeft
daer verscheyde Kapiteynen gestelt: te
weten / Gayus Fabius, eenen Ridder van
Roomen / en Gayus Trebonius, gelijk
wy hier booren gezeyd hebben / welke
Kapiteynen die Stad ook zeer verbeterden.

Hier naer heeft Gayus Caligula, Keyzer
van Roomen / de stad Gend vermeerderd
met Mueren en Poorten / en daer naer
is zy gewonnen en beheert geworden van
de Wandalen / de welke hun menige jae-
ren daer in hielden. Tegen welke Wanda-
len de Goethen naermaels marchten twee
sterke Kasteelen / het een was het gene
nu Lubenaer is / en het ander Kasteel
was het gene nu Welft is; om daer mede
de Wandalen / die hun binnen Gend sterk
hielden / te bedwingen: in welken tyd de
stad Gend wederom zeer verwoest wierd;
maer zy is daer naer door Odoacer,
Graeve van Vlaenderen en Vader van den
Graeve Baudewyn, wederom herstelt.
Van welken tyd zy altyd verbeterd en
vermeerderd is.

DE Stad Fanum Mercurii / de welke
nu de vermaerde Stad Brugge is /
is ook gestipten uyt een Kasteel / het welk
de Koningen van Gallia Belgica deden
stigten. Zy maekten daer eenen Tempel
ter eere van den God Mercurius, waer
na zy het Kasteel met den Tempel den
naem gaven van Fanum Mercurii / dat
is / den Tempel van Mercurius. Deze
Plaetsen is door de Romeynen ook / gelijk
vele andere Plaetsen vernietigt / zoo wy
hier booren gezeyd hebben / en daer naer
wederom herbouwt. Dit voorschreeven

Kasteel is naermaels in eene groote Stad
veranderd geworden / is getimmerd van de
pynhoopen van Kobenburg / heben ge-
naemt Kobenburg / en van de pynhoopen
van Oudenburg / de welke / als Brugge
waer een Kasteel was / twee magtige koop-
steden was en. Men zegt / dat zy naer-
waels Brugge genaemt wierd / ter oor-
zake van de menigte van bruggen / die
men daer voor hy gaen moest / eer men van
Kobenburg tot Oudenburg komen konde /
tusschen welke twee Steden Brugge in
het midden gelegen is.

Daer dat die twee voorschreevene Ste-
den vergaen waeren / reek deze Stad op /
ende wierd vermaert en bekent in alle
dezen Landen / dat noyt gene Stad hier
te Land alsoo vermaert geweest had als
zy was / gelijk nog heben kennelyk is.

Iperen en Cassel zyn beyde op eenen tyd
gestigt / en zy hebben ook hunnen oor-
sprong uyt Kasteelen / door wie zy gemaakt
zyn. Ik bevinde / dat zy door de Konin-
gen van Belgisch ook gestigt zyn / gelijk
zy op meer andere plaetsen sterkten heb-
ben gemaakt / de welke naermaels door
Odoacer, Prins en Graeve van Vlaende-
ren / vermeerderd / verbeterd / en besloten
zyn geworden / als Ippel en Kortryk.

Lagen tyd voor Julius Caesar is'er
Leren magtigen Heer uyt Engeland
gejaegt / genaemt Louvacus, dezen is hy
de Koningen van Belgisch gekomen / en hy
verzoegt van hun plaetsen / om eene woon-
tinge te timmeren na zyne belieste / het
welk zy hem vergunden.

Alsdan heeft dezen voorschreeven Lou-
vacus eene plaetsen bevroren / alwaer hy een
Kasteel timmerde / en markte daer in eenen
Tempel ter eere van de Afgoden Apollo,
Mars en Pluto; hy gaf dit Kasteel en den
Tempel den naem na hem / Louban. De-
zen Tempel stond op de plaetsen / alwaer he-
ben nog staet den hoogen Coren / met het
Geluyd en het Werck van S. Pieters
kerke binnen de Stad Toben. Dezen
Tempel der Afgoden is naermaels afge-
broken en veranderd in eene kerke / en ge-

lyd ter eere van Onze Lieve Vrouwe /
en den Apostel Petrus, en zy heeft tegen-
woordig nog den naem van Onze Lieve
Vrouwe kerke met de dzy Coren.

Den tyd van de Romeynen zyn tot To-
ben nog verscheyde andere Kasteelen en
Huizen gemaakt / als de hooge Burgt / en
de Burgt daer nu de Pedagogie staet / eene
te Plierbeke / en eene te Park; de welke
naerderhand in Kloosters verheerd zyn; met
sommige andere / die nu alle vergaen zyn.

Den tyd als Tullius Hostilius regeer-
de over de Romeynen / heeft hy in
deze Landen eene groote magtige Stad
doen stigten op de Riviere de Schelde /
de welke hy nae hem dede noemen Hostilia
en daer naer wierd zy genaemt Herbia /
en heben dagg Voorngh.

De Konynken van Voorngh zeggen /
dat deze Stad eerst gestigt is door Tar-
quinius, den zebsten Koning van Roo-
men / welke Stad daer naer weggerde
de Romeynen schattingen te geben / en dzy
wilde zyn / en dat de Romeynen daerom
deze Stad noemden Hostilia / om dat zy
byand geworden was van de Romeynen:
want Host's in het latyn is gezeyd eenen
Opand / om welke redenen de Romeynen
de selve verwoesten en verbierden.

Hier naer hebben de Edele van Belgisch
deze Stad wederom opgetimmerd / en
hebben daer eenen schoonen Tempel in
gestigt ter eere van de Godinne Minerva,
waer van die Stad alsdan den naem
hzeeg van Herba ofte Herbia.

Deze Herbia / zoo haben gezeyd is /
wierd door Julius Caesar vernietigt / en daer
naer wierd zy door den Keyzer Galba (die
Gend ook zeer verbeterde) herbouwt / en
wierd alsdan genaemt Courmay. Som-
mige zeggen dat zy herbouwt wierd door
enen Hertog in Gallia Belgica woonende /
genaemt Tyreus: waer na zy mannen /
dat Voorngh alsdan genaemt wierd Cour-
may; maer deze meyninge is niet zeker.

Het Kasteel Cambzess / gelegen by
den Stad Camergh / is gestigt door
den Koning van Gallia Belgica / genaemt

Cambr / waer uyt naermaels de Stad Cambrnk gesproten is.

Dit Kasteel noemt Julius Caesar in zyne Commentariën Camarabzina / in welke plaetse hy zig dikwils vertooken heeft om te rusten.

Lang voor de tyden van Julius Caesar hebben die van Belgis op eenen berg by de Riviere de Rhenne gelegen / eenen Tempel gesticht ter eere van den God Pan, den God van de Scharpsherberg / van welken Tempel de Romeynen naermaels een Kasteel gemarkt hebben; waer uyt naederhand eene schoone Stad gesproten is / genaemt Bergen in Henegouwe.

Wan de stad Valenrym zyn verschepte gevoelens; maer ik bebinde / dat lang voor de tyden van Julius Caesar, de Koningen van Belgis aldaer deden stipten een sterck Kasteel in de Valleje op de Riviere de Scheide / welke plaetse sommige noemden Demotecimus / en anders Zwaenenborg. Om dat het in eene Valleje lag / zoo hebben het de Latynsche en de Fransche naermaels genaemt Valencien na het Latyn: want Vallis betekent eene Valleje en Cignis eene Zwaene.

Ontrent honderd jaeren voor de tyden van Julius Caesar, zoo heeft de magtige Kooptad van Congeren een groot en sterck Kasteel doen maeken op de Riviere de Scheide / in een Moerasch / alwaer zy op schepen en langen tyd hielden eenen Kapiteyn met Volk / om de Schepen / die met Kooptmanschappen nae Congeren hoeren / te bewaeren en te ontfangen tegen de Zee-roovers / welke Schepen geleyd wierden door de Kapiteynen van het Kasteel van Leyden / het welk ook die van Congeren toebehoorde / tot Antwerpen. Dit Kasteel te Leyden hadden die van Congeren ook getimmerd op den Rhyne / en Volk daer op geleyd / die de Schepen met Kooptmanschappen gelaeden / komende uyt Oostland uyt Denemerken / den Rhyne neder nae Congeren / zouden bewaeren en geleyden tot het Kasteel op de Scheide / die zy dan ook hoorde geleyden.

Ontrent vyftien jaeren voor den tyd van Julius Caesar, zyn deze twee Kasteelen / te Leyden / Leyden en Antwerpen / met geweld ingenomen door de Zee-roovers uyt Keussen / en zy hebben die geweldighk ingehouden tegen die van Congeren. Daer naer zoo besloten die van Congeren met deze van Keussen / dat zy de Kooptlieden en alle Schepen zouden laeten voorby gaen / op voortwaerde / dat de Keussen zouden hebben het derde deel van alle de Kooptmanschap / die daer passerende was; dies zoo zouden de Keussen den Kooptman en zyn Goeb behynden voor de Zee-roovers en wanneer dezen tol ontboerd wierd door eenige Kooptman / zoo was al het Goeb verbeurd / den Kooptman en Schipper sloeg men de hand af; en men wierp die in de Riviere. Hier van willen sommige zeggen / dat de Stad Antwerpen heeren naem heeft. Maer hoe het is / laet ik den Lezer voordeelen. Ik bebinde / dat Julius Caesar deze plaetse noemt Ambobertog / en nae andere geschrevene boeken / Antibertog; niet tegenstaende dat in de gedrukte Commentariën van Julius Caesar somtijds staet Ambibareto / en somtijds Ambibaretog; maer na myne menninge moet men drukken Ambobertog ofte Antibertog.

Op dit Kasteel woonde in den tyd van Julius Caesar eenen bynamen en stercken Man / groot van persoon / genaemt Druon Antigone, den welken door het Volk van Julius verflagen wierd / gelyk wy hier hooren byeeder gezeud hebben.

Deze Stad Antwerpen is naer de tyden van Julius Caesar hier-mael vergroot. De eerste vergrootinge is geweest van de Borgt / tot de Tocht-bugge / alwaer den Valkers-Coren de Poorte was / en alzoogter het Stadhuyse nae het Huyse van Aken / voort by de Woelsheng-bugge nae de Kooptpoorte / en vervolgens nae de oude Blied.

De tweede vergrootinge is geschied van de nieuwe Blied afkomende in het rond nae de Kooptpoorte / de Wynjaerpoorte / S. Catharinapoorte / de Meerpoorte /

de Kamerpoorte / en S. Janspoorte / tot aen de Scheide. De derde vergrootinge is geweest van de Kooptenborghpoorte / S. Dorispoorte / Kiepborghpoorte / Kooptpoorte en Sijghpoorte tot aen de Scheide. De vierde is geweest aen de noord-zijde / alwaer men begonst heeft te maeken eene overgrootte Sterkte / beginnende van de Scheide / ende gaende rondom de oude Stad tot Kooptenberg / welker gelijche niet veel gezien is. De nieuwe sterkte begonst men te maeken in het jaer 1542 / en in het jaer 1567 wierd het Kasteel eerst begonst / en wederom afgebrooken in 1577.

De Princelyke Stad Brussel heeft ook haer eerste fondament gehad / gelyk bynae alle de andere Steden van dit Land / van een Kasteel / het welk de Koningen van Belgis daer getimmerd hebben in een moerasch en leege plaetse / het gene zy genoemt hebben Vuchelle; welk Kasteel by langen tyd veranderd is in eene Stad / en van het volck naermaels genaemt Brussel.

Men zegt / dat de Binnen-Stad van Brussel / die van Leven / en de Stad Mechelen / alle dzy op eenen tyd bemuert / en alle dzy op eenen tyd besaeten zyn geworden. Maer die van Brussel begonsten eerst hunne Bynen-Stad te timmeren in het jaer 1300 / de welke besloten wierd in 1389.

In den tyd als Nero Keyzer van Roomen vertreden geberst twee Senatoren / magtig van goet / den eenen was genaemt Antonius, en den anderen Graus, de welke gekomen zyn in deze Nederlanden / om de byerdheid van den Keyzer Nero te ontlugten. De e hebben verzoegt van Julius Brabon, Heer van Congeren / eene plaetse om te timmeren / en waer zy mochten woonen: Antonius heeft een sterck Huyse gemaakt op den Rhyne in Holland / het welk hy noemde An-

torini / en word heben genaemt Utrecht. Granus timmerde een sterck Kasteel op eene lustige plaetse alwaer heete Fonteynen en Baden uyt de aerde waeren springende: welke plaetse naermaels den naem behouden heeft van Aquis Granum, het welk te zeggen is: Wateren / ofte Baden van Granus. Op deze plaetse heeft Caolus Magnus een schoone Paleys gesticht / en eenen pruytigen Tempel / en dede die stad bemuerten.

De Steden Maestricht en Lunik waeren in den tyd van Julius Caesar maer Wyken van sterke Huyzen. Als de Stad Congeren verballen was / begonsten zy getimmerd te worden. Aldus is de belevnisse van d'eene stad dikwils de welbaerd en verbeteringe van eene andere geweest. Want de gene / die vermaerbet en magtiger steden waeren in boorledene tyden / zyn door grootte oorlogen / en door kwaede bestieringe te niet gegaen; ende de plaetsen / die ongeagt en klein van volck waeren / zyn door wysheid en voorzichtigheid van niet ongekomen / en groot / geweldige en magtige steden geworden. Van wiens stichtingen en beginnelen te schryven zoude niet wel mogelijc zyn / want men weynig beschreef en zekerheid hier van vind / om dat de oude Boeken / en besonderlyc die / daer men wat zeker beschreef in zoude konnen vinden / door oorlogen en verwoestingen / die in boorledene tyden hier te Land geschied zyn door de Mandalen / Gotthen / Hunnen en andere / vernietigt en verbrand zyn / gelyk wy hier hooren gezeud hebben.

Hier mede bidden wy den goetsjonstigen Lezer / dat hy onzen arbeid in dank wilf nemen / die wy gedaen hebben / om deze bingen in het licht te brengen / de welke tot nog toe verborgten waeren voor belevnischen. Hier eyndigt de schoone Historie van JULIUS CAESAR.

D Eze Historie van JULIUS CAESAR zal tot onderwys der Jongheyd mogen herdrukt en in de Scholen geleert worden.

F. J. MALFROID, Kanonik der Kathedraele Kerke van S. Baefs, Boekkeurder.

De korte Beschryvinge van de Nederlanden en van de Zeden en Gewoonten der Inwoonders, getrokken uyt verscheyde oude Historie-Schryvers.

Dit Land word genaemt NEDERLAND, om dat het leeg en aen de Zee gelegen is. Men meynt, en 't is niet onwaerschynelyk, dat dit Land eertyds door de Zee bedekt is geweest, en allengskens zyne oppervlakten uyt de Golven verheffende, door toeval Land geworden is, welkers leegten vol Poelen, Meiren en Moerassen waeren, en, voor dat het Bevolkt wierd, met Boschen, Wildernissen en Rietvelden bezet, welke aen alderley wild Gedierte tot schuyt-plaets diende. Deze Landstreke ligt geheel onder het midden van het zeventste Climaet, en gantsch onder het achtste, tusschen den 52 graed en half der lengde, en den 30 graed, tusschen den 48 graed en half en den 53 graed der breedde. *Guicciardyn* zegt van den 50 tot den 54. Dit Land word verdeelt in zeventien Provincien, te weten: vier Hertogdommen, naemlyk *Brabant, Limburg, Luxemburg en Gelderland*. Zeven Graeffschappen, als *Vlaenderen, Artois, Henegouw, Holland, Zeeland, Namen en Zutphen*, vyf Heerlykheden, als *Vriessland, Utrecht, Overyssele, Groeningen, en Omme-landen en Mechelen*. En een Mark-Gracfschap, *Antwerpen*. Des zelfs lengde, langs de Noord-zee, word gerekent op 80 uren, de grootste breedde op ruym 64, en den geheelen omtrek op 340 uren, en binnen deze enge paelen telt men meer als 220 bemuurde Steden, en over de 150 Plaetsen, die Stads-Regt en Privilegiën hebben, en voor de Beroerten, die het plat Land zeer bedorven heeft, zonderlinge in Vlaenderen, (dat meer als de helft ontvolkt is) waeren'er over de 600 Dorpen met Klok-Torens, behalvens vele ontelbaere Gehugten, Heeren-Huyzen, Sloten en Kasteelen. De magt van dit Nederland is van over eenige eeuwen zoo groot geweest, dat niet alleen Keyzer *Karel den V*, (by wiens tyden de zeventien Provincien eerst alle onder eenen Prins gekomen zyn) maer al lang

voor hem, zynen Overgroot-Vader, *Karel van Bourgondiën*, bygenaemt *den Stouten*, een Koningryk daer af gezogt heeft te maken, onder den titel van het Koningryk van Bourgondiën. Maer, om dat ieder Land Souvereyn was, en niet alleen verscheyde Elle, Maete en Gewigte, maer ook bezondere Regten, Wetten en Privilegiën hadden, en om andere reden is zulks agter gebleven. Deze magt, als ook den rykdom, neiringe en welvaerd van de Nederlanden bestaat meest in de Schipvaerd en Visscherye, zonder welke twee onuytputtelijke Mynen, de Landen nauwelyks zouden vermogen zoo ongeloovelyk getal van Volk, als daer is in woonende, te onderhouden. Voor de derde Myne van deze Landen mag men wel stellen de uytnemende kloekheyd en neirfligheyd der Inwoonders in het maeken van alderhande Manufacturen en den Landbouw. De Locht van deze Landen, hoe wel die doorgaens wat grof en vogtig is, is nogtans gezond, maer voor al zeer dienstelyk tot de voortaelinge van alderley Gedierten en Vrugten. Den Zomer is'er schoon en vermaekelyk, want behalvens andere eygensschappen, zoo en is'er de hitte niet al te groot en overmaetig. Het donderd'er en blikfemd'er weynig, ten aanzien van andere Landen, en veel min wet men'er te spreken van Aerdbeyvingen, want zoo de koude des logts als de leegte des lands en konnen zulks natuerlyker wyze niet tyden. Den Winter is'er gemeynelyk lang, windig, koud en scherp, zonderlinge op eenen noord oosten wind, maer als den wind uyt het zuyden ofte zuydwesten waeyt, (het welk zoo *Julius Caesar* schryft, wel gebeurt de dry deelen van het jaar) zoo verandert de koude in regen. De Landdouwe is in het Nederland meestendeel plat, en met weynige Heuvelen, veel min Bergen voorzien, behalvens in Luxemburg, Namen, en sommige Gewesten van Henegouw, daer het taemelyk bergagtig en vol

KORTE BESCHRYVINGE DER NEDERLANDEN &c.

heuvelen is. In een groot deel van Brabant, Vlaenderen, Gelderen en Overyssele is het zandagtig, maer vords doorgaens wel gebouwd, en zeer vrugbaar van alderhande Gewas. Daer en is geen slach van Vee, (uytgenomen Buffels) of men vind die hier overvloedig veel, onder andere zyn'er Ossen zeer groot, voornaemdyk in Holland en Vriessland, daer zy zoo uytnemende zwaer zyn, dat men'er dikwils vind, die vyftien ofte zestien honderd ponden wegen, ja den Graeve van Hoogstraeten wierd eenen Vriesschen Osse vereerd binnen Mechelen, welken wog over de vyf en-twintig honderd ponden, en wierd daerom tot eene gedagtenisse in het inkomen van zyn Paleys na het leven afgeschildert, met dag en date daer by... Het Volk van Nederland is doorgaens groot, sterk, schoen, wit en wel gemaekt, aerden- de in elk Landfchap zoo wat na hunne Gebuere. als oostwaerds nae den Oosterling, zuydwaerds na den Hoogduydsch en westwaerds na den Franschman. Zyn van oude tyden dappere en grootmoedige Krygsluyden zoo te voet als te peird, en zoo te water als te land, van welkers daeden de Jaer-Boeken vol staen. Wat aengaet de Traffiquen ofte Koophandel, daer toe zyn zy immers zoo zeer genegen, en niet min in e vaeren als eenige Natie van de weireld, ja hun geheel Land is genoegzaam daer op gegrond en gestigt. Zy zyn zeer vernuftig, geestig en behendig om iets te vinden, daer benevens zeer arbeydzaam en neirflig, om het gene zy gevonden en geleert hebben in het werk te stellen, en door geduerige oeffeningen langsom meer te verbeteren. Dit betuygen niet alleenelyk de verscheyde Ambagten en Handwerken, die zy uyt andere Landen in het hun getrokken hebben, zelfs tot het maeken van zyde en sluweele Lakenen toe; maer ook en voornaemdyk de heerlyke en voortreffelyke Konsten by hun eerst gevonden en verzin, ofte immers weder opgerecht, naer dat zy waeren vervallen. Het Weven en Bereyden zoo van Lywaeden, als veelderley soorten van wolle Lakenen, hebben zy aen deze zyde van de Bergen aldereerst begonnen

op te stellen en te oeffenen, en uyt oorzaeke van de Burgerlyke Oorlogen in de Nederlanden, voornaemdyk in Vlaenderen; zyn door de gevulgte en gebannene Wevers de zelve Konsten, als ook die van het Verwen, eerst in Engeland voordgeplant, want het is zeker, en de Engelsche zelve bekennen 't, dat zy hun in de Nederlanden plagten komen te voorzien van Lakenen tot het jaar 1404 toe. Zy zyn de eerste, die de Winden hunnen naem gegeven hebben, welke nog heden-dags by alle over-bergsche Natien gebruykt worden, gelyk dan genoegzaam blykt uyt de naemen zelve, getoogen en ontleent van de Nederlandsche Tael. Zy zyn de eerste en de voornaemste weder-opregeters geweest van de vervallene Muziek-Kunde, die zy gebragt hebben tot haere hoogste volmaektheyd; eene konste, welke hun schynt aengeboren en eygen te wezen, dewyl zy, zoo wel Mannen en Vrouwen, van nature en zonder eenige onderwyzinge weten te zingen op maete, en niet alleen met de kele, maer ook met alderley Instrumenten. De Nederlanden leveren alleen meer konstige Schilders, *Figuer-Snyders*, *Glas-Schilders* en *Schryvers*, *Bouw-Meesters*, *Beeldsnyders*, en diergelyke Konstenaers van alderhande soorten uyt, als vele Landen en Koningryken te saemen. De Nederlanders zyn van nature koel en getemperd in al het gene, dat zy ter hand slaen, gebruyken voorzigtelyk de fortune, zoo wanneer zy haer opoffert, en nae den loop van de weireld, zonder dat zy hun, 't zy in voorspoed ofte tegenspoed zeer ontzetten ofte veranderen. Zy zyn door den hand niet al te staetzugtig, maer verkregen hebbende, 't zy met Koopmanschappen, ofte anders, een redelyk beffaan en om eerlyk by te leven, zoo ontslaen zy zig veelyds van alle moeyte, en beginnen te rusten, bestedende hunne overschietende middelen tot Timmeren en Bouwen, waer toe zy zeer genegen zyn, en leven van de Vrugten hun'er Landen, ofte van hunne Renten en Inkomste. Hunnen toorn en gramschap is langzaam en gemae-tigt. Van Hooveirdigheyd, en nydigheyd en laeten zy hun niet ligtelyk overwinnen; dat

KORTE BESCHRYVINGE
maekt hun Borgerlyk, vriendelyk openber-
tig en blygeestig in alle Gezelschappen. Maer
vromelyk zyn zy wat spottende, en schieten
den anderen geirn wat toe, waer in zy som-
tyds de maete te buyten gaen, en geen ofte
kleyn respect draegen. Zy zyn gierig, daerom
zy ook geirn vremde Landen bezoeken, zoo
dat men in geene hoeken van de bewoonde
weireld komt, of men vind'er altyd eenige
Nederlanders Zyn liefhebbers van nieuwig-
heden, en daer door goed te bedriegen, want
uyt nieuwsgierigheyd gelooven zy al wat
men hun zegt, maer als zy beginnen kwaed
agerdunken op iemand te krygen, zoo laeten
zy het zelve niet ligtelyk vaeren. . . . De
Nederlandsche Vrouwen, behalvens dat zy
schoon, wel gemaekt en fraey op hunne leden
zyn, zeggen de Historie-Schryvers, zyn zy
ook zeer vriendelyk, beleeft, en bevallig in
al hun doen en laeten. Want dewyl zy hun
(na de zeden des lands) al van hunne kinds-
heyd aen beginnen met ieder een te verkeer-
en, zoo vallen zy ook door zoodanigen omme-
gang by alle Gezelschappen des te vlytiger
en vrymoediger; maer niet-tegenstaende deze
grootte vryheyd, en laeten zy geenzins hunne
kuisheyd en eerbaerheyd zorgvuldelyk te
bewaeren. De Nederlandsche Vrouwen en
Dogters van jongs af zyn sober, altyd
doende, arbydzaam, vroeg ontwaekende,
en zeer bezorgt, hun bemoevende niet al-
leen met het Huyshouden, (het welk het
Manné-Volk hier te land zig weynig aen-
trekt) maer ook met koopen en verkoopen,
waer toe zy de hand en tonge zoo wel ge-
bryuken, als de Mans, en dat met zuik
verstand, iver en bekwaemheyd, dat het
meestendeel der Mannen in de Nederlanden
hunne Huysvrouwen ofte Dogters met al
hunnen Koophandel en Handelingen laeten
begaen, zonder zig ergens in te moeyen.
Daer benevens de oude aengebooren zugt,
die de Nederlandsche Vrouwen van oude
tyden af gemeynelyk hebben tot heerffchen,
is oorzaeke, dat zy al vry wat te trots zyn,
geirn den meester maeken en het bevel voe-
ren. Zy zyn door den band maetig en spaer-
zaam, en houden hunne Huyzen zoo puntig

DER NEDERLANDEN &c.

net en klaer, dat het genoegzaam blykt, dat
zy van hunne Woonsteden hun Paradysken
maeken Van alderhanden, zoo noodigen als
onnoodigen en pronkenden Huysraad zyn zy
zoo wel, ja veel beter voorzien, als eenige
Natiën van de geheele weireld. Zy kleeden
hun redelyk wel, meer ligtveirdiger als de
Hoogduytsche doen, maer zy hebben altyd
hunne Naegebueren de Fransche en Engelsche
in kleedinge gevolgt. Hunne oude en moeder-
lyke Tael, (behalvens in de Waelsche Ge-
westen, als Artois, Henegouw en Waelsch-
Braband, daer men gebroken Fransch spreekt)
is Duydsch, eene Tael, die in oudheyd,
rykdom, en volkomendheyd alle andere te
boven gaet, maer is hard en kwaed om leeren
voor vremde Volkeren, die men altyd aen
hunne spraeke bekend, al hadden zy schoon
tien, twintig ofte meer jaeren in het Land
gewoond, om de Nederlandsche ofte Vlaem-
sche tael te leeren. Daer-en-tegen de Neder-
landers, leeren ligtelyk alderhande vremde
Taelen, en men vind'er, die hun Spaensch,
Italiaensch, Fransch, Hoogduytsch en En-
gelsch zoo gereed en veirdig hebben, als of
zy in die Landen geboren waeren, ofte al
hun leven lang gewoond hadden. Aengaende
de Latynsche, Grieksche, Hebreeuwfch, en
diergelyke geleerde Taelen, daer in zyn zy
hun werk daer af maekende, zoo hervaaeren
en bedreven, als (niemand te nae gesproken)
eenige andere Volkeren. Men vind in het Ne-
derland, zegt den wyd-beroomden *Erasmus
van Rotterdam*, meer Mannen en Vrouwen
van taemelyke ofte middelbaere geleerdheyd,
als in andere Landen. De Nederlanders zyn
godvrugtige Liederen en oude Christenen, van
d'eerste zegt *Guicciardyn*, die tot Christum
bekeert en het Evangelium aengenomen heb-
ben onder alle Gallische en Duytsche Vol-
keren. Hunne Godvrugtigheyd blykt uyt zoo
vele schoone Kerken, Abdyen, Kloosters,
Gasthuysen &c., daer de steden en dorpen
ten platten Lande doorgaers mede verciert
zyn, en nog meer geweest hebben voor de
Beroerten en Borgerlyke Oorlogen.

E Y N D E.

Swane
[Handwritten notes and a small diagram consisting of a rectangle with three vertical lines inside, possibly representing a coat of arms or a specific architectural element.]

c. 8

29776

